

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE

HUSITSKÁ TEOLOGICKÁ FAKULTA

Deset zastavení s Přemyslem Pittrem

Ten stops with Premysl Pitter

Diplomová práce

Vedoucí práce:

ThDr. Kamila Veverková, Th.D.

Autor:

Bc. Lucie Štěpánová

Praha 2015

Poděkování:

Na tomto místě bych ráda poděkovala vedoucí práce paní ThDr. Kamile Veverkové Th.D. za podněty a vedení práce. Dále bych ráda s hlubokou úctou poděkovala svému dědečkovi RnDr. Janu Štěpánovi za všestrannou pomoc a důležité rady, také druhému dědečkovi Ing. Karlu Bernatzikovi za gramatickou korekturu a v neposlední řadě své rodině za trpělivost, pomoc a ochotu.

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem předkládanou diplomovou prací „Deset zastavení s Přemyslem Pittrem.“ vypracovala samostatně s použitím níže uvedených pramenů a literatury. Dále prohlašuji, že tato práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

V Praze dne 14. 6. 2015

.....
Lucie Štěpánová

Anotace

Cílem práce je seznámit čtenáře s životem českého humanisty Přemysla Pittra a s nejdůležitějšími událostmi v jeho bohatém životě.

Práce je rozdělena do deseti kapitol a každá je věnována jednomu období.

Devátá kapitola je věnována Pittrově životní spolupracovnici Olze Fierzové. Poslední kapitolou práce je tabulka, ve které jsou zaznamenány nejdůležitější události a osobnosti v jeho životě, jeho literární práce a další souvislosti. Vzhledem k letošnímu významnému jubileu – 600. let od upálení Mistra Jana Husa, je jeden sloupec tabulky věnován Husovským akcentům v díle Přemysla Pittra. Práce je završena rozhovorem s pamětníkem Přemysla P., s panem Miroslavem Matoušem.

Klíčová slova

Přemysl Pitter, Olga Fierzová, Milíčův dům, „Akce Zámky“, Pán Bůh, I. světová válka, II. světová válka, Pomoc dětem, Židé, Němci

Annotation

The aim of the thesis is to acquaint the reader with the life of the Czech humanist Premysl Pitter and with the most important events in his rich life.

The work is divided into ten chapters, each devoted to one period in his life. The ninth chapter is devoted to Pitter's life colleague Olga Fierz. The last chapter is a chart in which are recorded the most important event, personalities, his literary work and more.

Given the significant Hus's anniversary this year – 600th anniversary of burning Master Jan Hus, is one column devoted Hus's Access in life Premysl Pitter. The work is completed by an interview with survivor Premysl P., Mr. Miroslav Matous.

Keywords

Premysl Pitter, Olga Fierz, Milíč's house, "The Castles" God, World War I., World War II., Helping children, Jews, Germans

Obsah

Úvod	8
1. Před válkou - 1. světová válka	10
2. Růst Pittrova evropského myšlení a názorů	16
3. Milíčův dům	21
3. 1. Milíčův dům - dnes	27
4. Akce Zámky	28
5. Vyhnání z ČSR	36
6. Tábor Valka	45
7. Švýcarsko - publikační činnost a další aktivity	54
8. Vychovatel, didaktická činnost	60
9. Olga Fierzová	67
10. Jeho život v datech, číslech a stručném komentáři	76
Závěr	95
Seznam použité literatury	96
Přílohy	101
Obrazová příloha	108
Summary	127

Seznam použitých zkratek

Akademická YMCA – Hnutí křesťanského studentstva.

American Intelligence Service – Americká zpravodajská služba

APP – Archiv Přemysla Pittra. Sídlicí v ulici Roháčovč, v Praze 3 na Žižkově.

BBC – British Broadcasting Corporation, rozhlasová a televizní společnost ve Velké Británii.

ČCE – Českobratrská církev evangelická

ČČS – Církev československá do roku 1971, dnes Církev československá husitská

ČAPP – Český archiv Přemysla Pittra

ČsFCI – FCI- Čechoslovák- Informační služba svobodného Československa, exilové nakladatelství - nejstarší odbojová čs. tisková organizace, Londýn

ČSR – Československá republika

ČSSR – Československá socialistická republika

H PKK – Hnutí pro křesťanský komunismus

HsP – Hovory s pisateli

IFOR – International Fellowship of Reconciliation- Hnutí pro mezinárodní smír

IRO – International Refugees Organisation. Mezinárodní organizace pro uprchlíky byla založena 20. dubna 1946. Měla pomoci se vypořádat s velkým problémem uprchlictví po II. světové válce.

Jad-Vašem – Památník obětem holocaustu, v Jeruzalémě

KJ – Kostnická jednota

KNJ – Knihovna Nového Jeruzaléma

KNŽ – Knihovna Nového života

KSČ – Komunistická strana Československa

NFPP a OF – Nadační fond Přemysla Pittra a Olgy Fierzové

RFE – Radio Free Europe, Rádio Svobodná Evropa

SCI – Service Civil International, Mezinárodní civilní služba

Spolek MILIDU Curych – Založila Olga F. v roce 1977, ve Švýcarsku – (Spolek Milíčův dům)

SRN – Spolková republika Německo

SSSR – Svaz sovětských socialistických republik

UNESCO – Organizace OSN pro vědu, kulturu a výchovu.

ÚNV – Ústřední národní výbor

WCC – Word Council of Churches, Světová rada církví

Woodcraft – Liga lesní moudrosti

WRI – War Resisters International, Mezinárodní hnutí odpůrců vojenské služby, (války)

YMCA – Young Men's Christian Association, Křesťanské sdružení mladých mužů

YWCA – Young Women's Christian Association, Křesťanské sdružení mladých žen

Úvod

Ve své diplomové práci jsem se soustředila na osobnost Přemysla Pittra, o kterém tato práce pojednává. Byl to muž humanismu, tolerance, zastánce demokracie, ekumenismu a jeden z mála, kteří pomáhají, aniž by museli. Jeho snaha o záchranu židovských dětí ve II. světové válce, výchova těch, které prošly koncentračními tábory, spolu s dětmi německými z českých internačních táborů, to vše sem patří.¹ Cílem práce je seznámit čtenáře s nejdůležitějšími událostmi a aspekty jeho života. Téma práce jsem si zvolila, protože si myslím, že je důležité připomínat si významné osobnosti, které vykonaly mnoho dobrých věcí, a také předpokládám, že se z toho můžeme poučit i v dnešní době.

Diplomová práce je rozdělena do deseti kapitol a v každé se soustřeďuji na jedno období, oblast života Přemysla Pittra. V první kapitole je popsáno jeho dětství, dospívání až do jeho návratu z I. světové války. Ve druhé kapitole jsem se pokusila zpracovat růst jeho myšlení a názorů v evropském kontextu. Třetí kapitola nese název „Milíčův dům“, kde se Přemysl se svými spolupracovníky staral o děti z dolního Žižkova. Čtvrtá pojednává o neopakovatelné „Akci Zámky“. V páté kapitole se věnuji Pittrovu útěku z ČSR. V šesté kapitole je popsáno jeho působení v uprchlickém táboře Valka. Sedmá kapitola se věnuje jeho publikační činnosti a pobytu ve Švýcarsku. Osmá nese název „Vychovatel, didaktická činnost“, v ní jsem se pokusila nastínit jeho nejdůležitější pedagogické přínosy a zásady. Devátá kapitola se zabývá Pittrovou nejbližší životní spolupracovnicí Olgou Fierzovou. Poslední, tedy desátou kapitolu jsem zpracovala ve formě tabulky, kterou jsem volila pro její přehlednost. Do ní jsem chronologicky zanesla nejdůležitější data, osobnosti, se kterými se setkal, jeho vydaná díla a světové události, které se odehrály za jeho života. Díky letošnímu, významnému 600. výročí od upálení Mistra J. Husa, jsem do tabulky zapracovala nejdůležitější Husovské akcenty ve tvorbě Přemysla Pittra. Také, protože píši práci na Husitské fakultě UK, jsem si dovolila do tabulky zpracovat Pittrovu stopu v Církvi československé husitské a na Husově bohoslovecké fakultě Univerzity Karlovy. Tuto práci jsem doplnila přílohou, ve které je autenticky zaznamenán rozhovor s Pittrovým pamětníkem Miroslavem Matoušem. Na konci jsem připojila obrazovou přílohu, která se skládá z fotografií dokumentujících život a poslání Přemysla Pittra.

---

¹ PITTER, Přemysl; FIERZOVÁ, Olga. *Nad vřavou nenávisti: vzpomínky a svědectví Přemysla Pittra a Olgy Fierzové*. 1. vydání. Praha: KALICH, 1996, 236 s. Místo předmluvy, s. 5.

Ve své práci jsem čerpala nejvíce z knihy Pavla Kosatíka *Sám proti zlu*, která je významnou monografií o Přemyslu P. Dále jsem vycházela z knihy Přemysla Pitttra *Nad vřavou nenávisti*, kde spolu s Olgou Fierzovou autenticky zpracoval své vzpomínky. Také jsem v práci použila Pitttrovy proslovy publikované v knihách: *Domovu i exilu*, *Oheň na zemi* a *Na předělu věků*. Další literaturou pro mne byl sborník *Hovory* vydávaný NFPP a OF. Další byla kniha Pavla Kohna *Můj život nepatří mně*. Při práci jsem také měla možnost navštívit Archiv Přemysla Pitttra, který je spravován Národním pedagogickým muzeem a knihovnou J. A. Komenského. Zúčastnit se konference pořádané na počest 120. výročí narození humanisty Přemysla P. u příležitosti 70. výročí konce II. světové války.

1. Před válkou - 1. světová válka

Přemysl Pittra se narodil 21. června 1895 v Praze. Když mamince řekli, že nevypadá moc silně. Rodiče nevěřili, že přežije. Jeho šest starších sourozenců postupně zemřelo dříve, než se Přemysl narodil. Proto ho maminka dala ke své sestře na statek. „*A tak mne neviděla, až o mých prvních narozeninách, kdy už jsem vypadal k světu a matinka se mnou chodila chlubit se po známých.*“² Svoji matkou byl veden, aby vnímal sourozence jako součást svého života, jako živé. Zejména jeho nejstarší zemřelá sestra Žofie působila v jeho životě nejvíce. Později jí věnoval jednu ze svých knih pro mládež, román Vahú. Později žil střídavě u tety a v zimě u rodičů v Praze. Svě rodiče ve svém deníku Přemysl vylíčil v protikladu. Otec byl jadrný, prudší povahy, ale matka byla citlivá, jemná a také velmi zbožná žena.³ Přemysl se jí jednou, ještě jako malý zeptal, jestli existuje Bůh? Vzala ho do parku, kde mu ukázala nádherné květiny. „*Byl to okamžik niterného osvícení. Náhle jsem svou dětskou myslí spatřil Boha za vším tím stvořením a děním a jen jsem vydechl: „Ano, matinko, už vidím Boha.*“⁴ Svoji dětskou víru opřel o tu matčinu, proto asi nevydržela první ze soubojů. Kdy mu jeho starší bratranec přirovnal víru k pohádce o Karkulce. Tak jako mnoho dalších se Přemysl „pomstil Bohu“ tím, že se stal už v dětství úplným ateistou.⁵ K tomu mohl také přispět zážitek z kostela v Emauzích. Farář s jedenáctiletým Přemyslem velmi zarytě pitval jeho prohřešky proti Desateru. Díky tomuto zážitku utekl nejen ze zpovědnice, ale z katolického kostela vůbec.

Pro jeho další život byla také určující tato příhoda. Do závodu jeho otce přišel prodejce výrobků, ze své firmy a byl v nabízení velmi neodbytný. Později, když se Pittrův otec vrátil, ptal se, kdo tady byl. „Ale ten židák S. Vyhodil jsem ho.“ Ani jsem to nestihl doříct a dostal jsem od otce pohlavek. „Takhle mi o Židech nemluv! Můžeš se toho od nich mnoho naučit.“

---

² Dopis P. Pittra E. Zahradníkové ze dne 28. 1. 1957, Archiv Přemysla Pittra, kartotéční krabice. 35.

Citováno podle KOSATÍK, P. *Sám proti zlu*. 1. vyd. Praha, Litomyšl: Paseka, 2009, s. 11.

³ Rukopis P. Pittra. Z mého života, z 18. září 1920, APP, kart. 6. Citováno podle KOSATÍK, P. *Sám proti zlu*. Praha: Paseka, 2009, s. 13.

⁴ PITTER, Přemysl a Olga FIERZOVÁ. *Nad vřavou nenávisti: vzpomínky a svědectví Přemysla Pittra a Olgy Fierzové*. 1. vyd. Praha: KALICH, 1996, 236 s. Kapitola Vzpomínky na mé dětství a mládí. s. 106- 107.

⁵ KOSATÍK, Pavel. *Sám proti zlu: život Přemysla Pittra (1895-1976)* 1. vyd. Praha, Litomyšl: Paseka, 2009, s. 14.

Tímto pohlavkem mi z hlavy vyhnal můj podvědomý antisemitismus, který byl v tehdejší společnosti, v lidové formě, velmi rozšířen a zakořeněn.⁶

Přemyslův otec byl velmi pracující člověk. Matka byla v domácnosti. Otec Karel pracoval v grafické továrně na Smíchově, kde se z grafika vypracoval až na ředitele, získal kontakty a později se mohl osamostatnit. V roce 1909 koupil Úřednickou knihtiskárnu ve Spálené ulici, na syna od té doby pohlížel, jako na dědice firmy.⁷ Ten, ale měl zatím úplně jiné plány. „Patřil ke generaci, která měla být později nazvána „generací vzdoru“: rozešla se s otci do té míry, že vítala světovou válku, spíš než pokračování života v nudném světě otcovské stability a jednou provždy daných pravidel.“⁸

Přemysl měl velmi rád zvířata. Sám jich měl několik doma a když byl u tety choval i žáby, žížaly a další zvířata. Do obecné školy chodil Přemysl v Praze na Hrádku. Poté navštěvoval tři třídy na novoměstské reálce. Nejdříve měl dobré známky, ty se ale začaly postupně zhoršovat a měl problémy s učením. Otec mu dovolil předčasně nastoupit v jeho tiskárně, psal se rok 1909: „Den po opuštění školy byl snad můj nejšťastnější den.“⁹ Při práci v tiskárně navštěvoval ještě typografickou školu a později obchodní. Zde opět neměl většinu předmětů v lásce. V nadcházejícím období však měly přijít mnohem závažnější starosti. Přemysl byl již zvyklý, že jeho maminka dlouhodobě stonala s ledvinami a srdcem, Jezdil za ní do lázní. Ale její smrt v únoru 1911 byla náhlá. Byl to pro něj velký otřes: „Otec mi při nejlepší vůli a snaze nemohl dát tu mravní oporu, které jsem potřeboval, a mateřskou něhu, po níž jsem toužil. Proto jsem sešel na scestí, a musela přijít válka.“¹⁰ To „scestí“ byl jeho následný roční pobyt v Lipsku, na knihařské škole. K tomuto období jeho života neexistuje mnoho pramenů, později se sám Pitter několikrát k tomuto období vrátil ve svých dopisech a vzpomínkách. Ani z těchto zdrojů není jasné, o jaké poklesky šlo.

Sám Pitter napsal, že bez vedení se stal brzy lajdákem a vyhledával nevhodnou společnost. Proto bylo štěstím, že po roce se vrátil domů, aby pomáhal otci v tiskárně.¹¹ Následující události měly rychlý spád.

---

⁶ PITTER, P. a O. FIERZOVÁ. *Nad vřavou nenávisti*. 1. vyd. Praha:KALICH, 1996, 236 s. Kapitola Vzpomínky na mé dětství a mládí. s. 106.

⁷ KOSATÍK, P. *Sám proti zlu*. Praha, Litomyšl: Paseka, 2009, s. 15.

⁸ Tamtéž, s. 15.

⁹ PITTER, P. a O. FIERZOVÁ. *Nad vřavou nenávisti*. 1. vyd. Praha:KALICH, 1996, 236 s. Kapitola Vzpomínky na mé dětství a mládí. s. 107.

¹⁰ Dopis P. Pittra B. Čočkové ze dne 13.7. 1971, APP, kart. 157. Citováno podle KOSATÍK, P. *Sám proti zlu*. Praha: Paseka, 2009, s. 17.

¹¹ KOSATÍK, P. *Sám proti zlu*. Praha, Litomyšl: Paseka, 2009, s. 18.

V létě 1912 Přemysl pobýval měsíc v Berlíně a učil se tam pracovat se sázecím strojem. Také cvičil na VI. Všesokolském sletu, ale už v září nastupoval do otcovy továrny. „*Aniž mu otec stačil předat mnoho zkušeností, vlastně už pomalu umíral a v dubnu 1913 na následky mozkové mrtvice zemřel.*“¹² Byla to další tvrdá rána v životě mladého člověka, který vstoupil do vedení továrny bez mnoha potřebných zkušeností. Jak později sám Pitter ve vzpomínkách napsal. Nejdříve se provozu v továrně věnoval s velkým zapálením a nakoupil nové stroje, vše šlo dobře. Ale mnoho peněz v jeho rukou a lehkomyšlní přátelé kolem něj opět způsobili, že „sešel z cesty.“¹³

Muselo to pro něj být těžké období, kdy na tak mladého člověka po náhlé smrti obou rodičů byla kladena velká zodpovědnost, úkoly a rozhodování. V této době byl jeho poručníkem otcův bratranec. Ten mu měl pomoci v orientaci v branži, ale selhal. Jeho chráněncem si na podzim 1913 pustil plyn a pokusil se o sebevraždu.¹⁴ Příbuzní kolem Pittra měli zájem na prodeji tiskárny. Ovzduší česko – německých vztahů i mezi tiskaři bylo v této době v Praze velmi napjaté. Když ještě vypukla stávka typografů, Přemysl se vzdal továrny a příbuzní najali nového ředitele, který ji měl připravit k prodeji. V této situaci byla pro něj mobilizace v létě 1914 spíše „spásou“.¹⁵

Přemysl Pitter se vydal dobrovolně do války, jako mnozí z jeho generace, aby zažil něco nového. Mnozí utíkali před všedností dne, před různými problémy ve svých životech a válka pro ně byla vítaným řešením. V očích mnohých měla být krátká. Z níž by se vrátili jako „hrdinové“ a začali nové životy. „*Skoro jsem se bál, abych nepřišel na frontu pozdě, abych válku ještě zastihl*“¹⁶ napsal později. Prošel výcvikem a byl odveden 4. září 1914 k pěšímu 28. pluku. V lednu 1915 byla „jeho“ jednotka odvelena na ruskou frontu, do zákopů v Haliči.¹⁷ Později se Pitter se svojí jednotkou dostal na konečnou vlakovou stanici Slonina-Brzeska. „*Ukázalo se, že pokud nebyl ve svém věku zralý k tomu, aby dokázal vzdorovat v tvrdém konkurenčním boji, byl tím méně připraven na to, co mělo následovat nyní.*“¹⁸ Vojáci spali v zákopech, jakousi improvizovanou střechou prosakovala voda.

---

¹² KOSATÍK, P. *Sám proti zlu*. Praha, Litomyšl : Paseka, 2009, s. 18.

¹³ Rukopis P. Pittra. Z mého života. Ze dne 18. září 1920, APP, kart. 6. Citováno podle KOSATÍK, P. *Sám proti zlu*. Praha: Paseka, 2009, s. 19.

¹⁴ KOSATÍK, P. *Sám proti zlu*. Praha, Litomyšl: Paseka, 2009, s. 19.

¹⁵ Tamtéž.

¹⁶ Rukopis P. Pittra. Z mého života. Ze dne 18. září 1920, APP, kart. 6. Citováno podle KOSATÍK, P. *Sám proti zlu*. Praha: Paseka, 2009, s. 21.

¹⁷ PITTER, P. a O. FIERZOVÁ. *Nad vřavou nenávisti*. 1. vyd. Praha: KALICH, 1996, 236 s. Kapitola Vzpomínky na mé dětství a mládí. s. 119.

¹⁸ KOSATÍK, P. *Sám proti zlu*. Praha, Litomyšl: Paseka, 2009, s. 20.

Sám Pitter nebyl zvyklý na hrubou tělesnou práci, musel teď nosit klády, kopat zákopy, za nepřetržitého ostřelování od nepřítele. Celkově bylo toto prostředí velmi surové a on byl citlivě vychovaným jedináčkem.¹⁹ Pittrův deník z války působí jinak než mnohé ostatní. Autor v nich neprochází vystřízlivěním po prvotním optimismu ani k nesouhlasnému, ale přijatelnému zabíjení. Sám Pitter prošel mnoha situacemi, kdy se toto mohlo stát. Děsivá pro něj byla zkušenost, kdy nepřítel už nebyl neznámý člověk, tam někde v zákopech. Ale mělo taky dojít k boji tváří v tvář, boji z blízka, k útoku na bodák. „*Zmocnila se mne hrůza ne tak ze smrti jako z vraždy. Byl to zásah Boží, který způsobil, že jsem zůstal naživu i nestal se vrahem.*“²⁰ Pitter byl nepřetržitě vystaven smrti i mnohým ztrátám svých kamarádů a spolubojovníků. Nasnadě pro něj byla tedy otázka, proč jemu se kulky i střepiny vyhýbají a je stále naživu? Byla to náhoda, nebo to mělo nějaký jiný smysl?

Pitter byl během války dvakrát zatčen za dezerci a čekal ho trest smrti, ale vždy vyvázl a přežil. Během pokračující války byl přesunut se spolubojovníky do Korutan, do Alp. Zde, pod Alpskými hřebeny, prožíval jakési zklidnění. O to větší to byl psychický nápor po přesunutí ke Gorici ve Slovinsku. Tady to bylo hotové peklo na zemi. Bylo zde soustředěno vše hrozné a vražedné, co člověk do té doby vyrobil. Později k tomu P. Pitter napsal: „*Denně jsem vídal kupy zohavených, páchnoucích mrtvol, vídal jsem v očích hrůzu a děs, který hleděl i z těch mých.*“²¹ Později se Pitter ještě několikrát stěhoval po frontách, např. do Karpat a Hercegoviny. Jeho jednotka se dále posunovala do Albánie, on však mohl zůstat v pevnosti v Bileći, ve funkci, která mu morálně spíše vyhovovala. Nejdříve byl sanitním pomocníkem, později se vypracoval na vedoucího marodky. Zde se také odehrála další zajímavá příhoda. Pitter si tady všiml malého černovlasého chlapce, který pocházel z nedaleké vesnice. Celá jeho rodina zahynula. On zůstal naživu, jen díky tomu, že se ho ujali nepřátelští vojáci a přijali ho za „syna pluku“. Vojáci mu dokonce nechali ušít malou důstojnickou uniformu, salutovali mu a plnili jeho „rozkazy.“ Z chlapce se stala „primadona“, protože to všechno bral vážně. Jmenoval se Gavro. Přemysl se hoča ujal už za války.

Poté mu našel v Praze pěstouny a stal se jeho poručníkem, ale bylo to s ním těžké. Byl totiž horkokrevný a zpupný. Bylo to první z mnoha dětí, které Pitter zachránil před fyzickou a duševní bídou.²²

¹⁹ Rukopis P. Pittra. Z mého života. Ze dne 18. září 1920, APP, kart. 6. Citováno podle KOSATÍK, P. *Sám proti zlu*. Praha: Paseka, 2009, s. 21.

²⁰ PITTER, P. *Hovory s pisateli* č. 23, 1966, s. 6. Citováno podle Tamtéž, s. 22.

²¹ Rukopis P. Pittra. Z mého života. Ze dne 18. září 1920, APP, kart. 6. Citováno podle tamtéž, s. 23.

²² KOHN, Pavel. *Můj život nepatří mně: čtení o Přemyslu Pittrovi*. 1. vyd. Mladá Boleslav, Praha: KALICH, 1995, s. 33.

Během války byl Pitter ateistou, o Bohu z této doby se zmiňoval až z několikátého odstupu. Svě „obrácení“ prožil až zde v Bilecí mezi raněnými. Sám se od nich v roce 1917 nakazil vážnou nemocí.²³ „*Mně toliko jednou v životě ukázalo obrazem, co pro mne chystá. To bylo ve chvíli, kdy jsem umírající ležel v mrákotách a kdy mé rozhodnutí znamenalo buď setrvat, nebo odejít. Tento obraz mi stačil na celý život a nepotřebuji více.*“²⁴ V tuto chvíli ucítil naplnění blahem a pokojem. Od tohoto okamžiku pochopil, že život nepatří jemu, ale jeho Stvořiteli k pomoci potřebným.

Dále prožil během války ještě několik zážitků, které obrátily jeho život novým směrem. Na haličské frontě, v palbě se všichni kolem něj snažili, co nejhluběji skrýt do zákopů. On sám si naopak stoupl a začal se modlit a nebyl zasažen. Potom strávil v Bilecí ještě rok, kdy nebyl zcela zdrav. V listopadu 1918 vstoupili do pevnosti černohorští a srbští vojáci a odstranili rakouské vlajky. Pitter byl odvezen a spolu s dalšími odsunut do Rjeki. Zde se setkal ještě s jedním otřesným zážitkem, kdy sem byli přiváženi ranění vojáci z celé oblasti, ale pro nezáměr místního obyvatelstva někteří umírali přímo na ulici. Proto Přemysl dal dohromady zdravotnickou skupinu, která o ně pečovala až do příchodu Italů. Kdy už návratu, raněných zpět domů do vlasti, již nic nestálo v cestě. Sám Pitter přijel do Prahy, právě včas, aby zde mohl zažít příjezd budoucího prezidenta T. G. Masaryka.²⁵

Již během války se Přemysl Pitter do Prahy několikrát podíval, využíval k tomu své „opušťáky“. Významnou pro něj byla návštěva Prahy v roce 1916, kdy navštívil poprvé Annu Pohlovou. Byla to žena, která velmi ovlivnila Pittrův život. Později o ní napsal: „*Byla dveřmi, jimiž vešlo množství duší k pravdě.*“²⁶ Byla to dobrodínka, která rozdala svůj majetek potřebným, žila v chudobě, navštěvovala rodiny a předčítala a vykládala Bibli.²⁷ V jejím bytě se scházela malá neortodoxní společnost, která byla provázána, často traumatickými zážitky, které potkaly její členy. Chodili sem manželé Rottovi, kterým zemřelo dítě. A třeba Anna Pohorská, která se rozvedla v době, kdy to nebylo ve společnosti běžné. Pitter se vrátil z války do Prahy s malárií. Anna Pohlová ho zachránila tím, že za ním poslala Annu Pohorskou.

---

²³ KOSATÍK, P. *Sám proti zlu*. Praha, Litomyšl: Paseka, 2009, s. 24.

²⁴ PITTER, P. Předtuchy a vnuknutí Boží, In *Hovory s pisateli* č. 89 (1978), s. 3. Citováno podle KOSATÍK, P. *Sám proti zlu*. Praha: Paseka, 2009, s. 24.

²⁵ KOSATÍK, P. *Sám proti zlu*. Praha, Litomyšl: Paseka, 2009, s. 27.

²⁶ PITTER, P.: Nekrolog za A. Pohlovou, In *Sbratření* č. 1, r. 10, s. 5. Citováno podle KOSATÍK, P. *Sám proti zlu*. Praha: Paseka, 2009, s. 28.

²⁷ Tamtéž.

Ta se u jeho postele pomodlila, zazpívala náboženskou píseň a uvedla se takto do „hypnotického stavu“, kdy mohla přijímat rady od „vnitřního hlasu“. Ten doporučil, aby Přemysl P přestal jíst maso a podstoupil bylinnou kúru. To se odehrálo v době, kdy již deprimovaný Pitter moc nevěřil tradiční lékařské pomoci a „čekal na zázrak“. Nakonec alternativa zabrala a Přemysl se uzdravil. Užíval bylinnou léčbu ještě několik let a vegetariánem zůstal po celý život.²⁸

---

²⁸ KOSATÍK, P. *Sám proti zlu*. Praha, Litomyšl: Paseka, 2009, s. 32.

2. Růst Pittrova evropského myšlení a názorů

Již na bojištích první světové války prožil Přemysl Pitter hluboké osobní drama. Když všude kolem něj umírali jeho kamarádi a spolubojovníci, přivedlo ho to na otázku po smyslu života. Na frontě také prožil své obrácení a radikální změnu ve svém dosavadním myšlení a názorech. Tuto kapitolu bych ráda začala poukazem na kořeny a základy Pittrova humanismu. Z války se Přemysl P. vrátil s novým vztahem k Bohu, myšlením i novým seřazením životních hodnot. „Můj život nepatří mně.“ Větu si napsal do svého deníku a tuto větu použili Pavel Kohn v roce 1995 jako název své knihy o P. Pittrovi.

Když Přemysl Pitter hledal své životní poslání, našel ho ve službě právě těm nejzranitelnějším, dětem. „*Na scénu malé země v srdci Evropy a současně na evropské jeviště vstoupil „posel bezvýhradné lidskosti“ - křesťanský humanista.*“²⁹ Vzorem se mu stal Ježíš Kristus se svým „Kázáním na hoře“, o milování svého bližního jako sebe sama a hlavně o milování svých nepřátel. Pitter po celou dobu své služby těm nejmenším, nikdy neměl potřebu být viditelný a „drát se nahoru.“ Nedělal rozdíly mezi těmi, kterým pomáhal. Rasa, národnost ani náboženství pro něj nebyly vůbec rozhodující. Toto je první z bodů Pittrova poselství pro Evropu. Jak ho nazval J. M. Lochman - poselství bezvýhradné lidskosti. Dalším je poselství tolerance. Ta u P. Pittra byla odvozena z následování Ježíše Krista. Projevovala se např. v Pittrově „přirozeném“ ekumenismu. Posledním je poselství demokracie.³⁰ I tento pojem pro něj byl hluboce zakořeněn v Bohu. Pro Pittra byla pravda Božího Slova vždy nad ním a chtěl pod ni klást i svůj národ. Osobní zkušenost na bojištích první světové války ho ovlivnila i v dalších názorech, díky ní si uvědomil její absurditu. V době války se znovu obrátil k pozapomenutému Bohu, u něhož není zmatek a utrpení.³¹

Po návratu z války pětadvacetiletý Přemysl Pitter prožíval radost nejen z vítězství, ale i ze svého rozhodnutí plně se odevzdat do služby Bohu.

Vrhl se do velkého množství záslužných a prospěšných aktivit.

---

²⁹ ŠTĚPÁN, Jan. Křesťanský humanismus Přemysla Pittra v evropském kontextu., In Edice hovory 17- *Evropský humanista P. Pitter (1895 – 1976)*. Ediční rada NFPP a OF. Praha: Zdeněk Susa, 2014. s. 22.

³⁰ V roce 1995, v roce, kdy bylo 100. výročí narození P. Pittra zařadilo UNESCO mezi světová kulturní výročí roku, byla vydána pamětní medaile P. Pittra, udělována NFPP a OF. Na ní se objevují právě tato tři slova- Tolerance, Humanita a Demokracie. A to jsou tři hlavní okruhy evropanství Přemysla Pittra.

³¹ MATOUŠ, Miroslav. Přemysl Pitter a pacifismus. In *Sborník: Přemysl Pitter - život a dílo*. Praha: Pedagog. muzeum J. A. Komenského, Spolek MILIDU Curych a NPP a OF, 1994. s. 80.

Jeho veřejné působení začalo v roce 1919. Směřovalo několika směry. Především to byla práce s dělnickými dětmi z ulic dolního Žižkova. Stručně tuto činnost popisuje Pitter ve svých vzpomínkách „Nad vřavou nenávisti“. Formou dětských besídek se snažil Pitter s několika svými přáteli ve středu odpoledne v pronajatém sále restaurace „Na Výšince“, na jednom z rohů Kubelíkovy ulice na Žižkově, vyplnit jiným způsobem toulání dětí po špinavých ulicích. Na jaře a na podzim jezdili občas tramvajemi do příměstských lesů. Besídky v sále začínaly krátkým představením loutkového divadla, zpíváním lidových písní a dětskými hrami. Tato počáteční Pittrova výchovná etapa se dobře osvědčila, ale bohužel skončila po šesti letech. Majitel restauraci prodal, nový měl s ní jiné plány. Protože se nenašla v okolí vhodná náhrada, soustředil se P. Pitter na získání pozemku a postavení vlastního útulku.³²

Přibližně ve stejném roce jako začaly dětské besídky, se dal Pitter zapsat jako mimořádný posluchač na nedávno vytvořenou Husovu bohosloveckou evangelickou fakultu. Nechtěl být bohoslovcem, ale chtěl rozumět Božímu slovu. Na fakultě jej zaujali dva profesori. František Žilka s novozákonními přednáškami a Ferdinand Hrejsa s výklady dějin české reformace. Ten mu uložil seminární práci o Janu Milíčovi. V připomenutých vzpomínkách Pitter píše, že „Milíč si jej podmanil svým láskyplným duchem a učinil si jej svým novodobým žákem a následovníkem“. Protože docházka na fakultu a jeho sociální činnost mu znemožňovaly uskutečnit další jeho plány, opustil po dvou semestrech fakultu a začal „opravdovou“ veřejnou činnost.³³

Shora uvedených směrů této činnosti bylo hodně. Předně to byly veřejné přednášky na pražských ulicích a náměstích i na venkově. Pitter sám v citované kapitole svých vzpomínek k tomu dodává: „Musel jsem se prostě sdílet o své zkušenosti s Bohem a společně s druhými hledat řešení osudových problémů, jimiž byl národ tísněn.

Z toho jaksi sama vyplynula potřeba vydávat četbu, jež by se těmito otázkami zabývala. Byly to nejprve letáky, které moji přátelé rozprodávali po ulicích, pak brožurky a nakonec – od roku 1924 – měsíčník „Sbratření“.

V březnu 1920 založil s přáteli společenství Nový Jeruzalém, které sdružovalo „lidi dobré vůle, za účelem šíření duchovní obrody a sbratření lidstva.“³⁴ Spolek měl intenzivní

---

³² PITTER, P. a O. FIERZOVÁ. *Nad vřavou nenávisti*. Praha: KALICH, 1996, 236 s. Kapitola Nad vřavou nenávisti, s. 29 – 31.

³³ Tamtéž, s. 31 – 32.

³⁴ ŠTĚPÁN, J. Křesťanský humanismus Přemysla Pittra v evropském kontextu. In *Edice hovory 17-Evropský humanista P. Pitter*. Praha: Zdeněk Susa, 2014. s. 23.

vnitřní život. Jeho členové se pravidelně scházeli a vyměňovali si své názory. Pittrův pacifismus stavěl na tolstojovské myšlence neodpírání zlu násilím.³⁵

Významné bylo pro Pittra v této době setkání s Heinrichem Tutschem, českým Němcem, který bezprostředně po válce založil československou pobočku IFOR³⁶ – Hnutí pro mezinárodní smír.³⁷

V roce 1923 se Přemysl zúčastnil mezinárodní konference IFOR v dánském Nyborgu. Zde se poprvé setkal s Leonhardem Ragazem³⁸, se známou finskou „matkou vězňů“ Mathildou Wrede a dalšími. S řadou těchto nových přátel zahájil dlouhodobou spolupráci. Stal se členem dalších mírových organizací u nás i v zahraničí. Tak se Přemysl Pitter postupně seznamoval se situací a názory podobně jako on hledajících a smýšlejících lidí v Evropě a rozšiřoval svůj „rozhled po světě“ (jak nazval jednu z kapitol svých vzpomínek).

Roku 1926 se zúčastnil mezinárodní konference Hnutí pro mezinárodní smír v Oberammergau. Zde se seznámil se svojí pozdější celoživotní spolupracovnicí Olgou Fierzovou. Na této konferenci založil společně s Valentinem Bulgakovem, bývalým tajemníkem L. N. Tolstého, Mezinárodní hnutí pro křesťanský komunismus. V Československu bylo Hnutí ustaveno 20. 2. 1927 a jeho činnost byla zastavena již v roce 1928.

Přemysl P. a Olga F. v roce 1927 spolu odjeli do Švýcarska navštívit R. Rolanda. V dlouhém rozhovoru mu Pitter, kromě jiného vysvětloval, že se nesnaží vytvářet nové pacifisty, ale pouze spojovat a sblížovat ty současné, již existující a jejich rozptýlené síly sjednocovat. Olga F. jim rozhovor tlumočila.

Podle tehdejších československých zákonů zařazovaly příslušné úřady Pittra mezi radikální pacifisty. K tomu napsala ve svém Pittrově životopisu O. Fierzová krátký výklad. V Masarykově republice bylo mnohem více svobody a demokracie než v kterékoli jiné sousední zemi – ale Zákon na ochranu republiky byl velmi přísný, což bylo v zemi, která teprve nedávno po třech stoletích cizí nadvlády znovu nabyla nezávislosti, pochopitelné. P. Pitter byl dvakrát odsouzen k několika měsícům vězení pro podporu odpíračů vojenské

---

³⁵ KŘEŠŤAN, Jiří. Přemysl Pitter a spolky radikálních pacifistů v Československu. In Sborník referátů: *Přemysl Pitter: život – dílo – doba.*, Praha: Pedagog. muzeum J. A. Komenského, Spolek MILIDU Curych a NFPP a OF, 1996. s. 55.

³⁶ International Fellowship of Reconciliation – PITTER, P., O. FIERZOVÁ. *Nad vřavou nenávisti.* Praha: KALICH, 1996, s. 236.

³⁷ ŠTĚPÁN, J. Křesťanský humanismus Přemysla Pittra v evropském kontextu. In Edice hovory 17- *Evropský humanista P. Pitter.* Praha: Zdeněk Susa, 2014. s. 24.

³⁸ Švýcarský náboženský socialista. Autor díla: „Od Krista k Marxovi, od Marxe ke Kristu“. Pitter jím byl značně ovlivněn.

služby z důvodů svědomí, „za podněcování k neposlušnosti“. Obvinění však byla založena na nedorozumění, protože Pitter nepropagoval přímo odmítání vojenské služby.³⁹

Nepomohly ani dopisy a petice R. Rolanda, A. Einsteina⁴⁰ a dalších určené přímo prezidentu T. G. Masarykovi. Měly pouze odkladný účinek. Nakonec musel Pitter dvakrát prožít měsíc v pankráckém vězení. Byl držen v samovazbě, ale političtí vězni měli tehdy více možností, než druzí.⁴¹ Pittrovi bylo dovoleno mít vlastní knihy a studovat.

*Duchovní prostor pacifismu první republiky vymezil z českých myslitelů nejvíc patrně T. G. Masaryk, filosof a politik v jedné osobě.*⁴² *“Pitter měl v úctě Masaryka předválečného.*⁴³ Podle něj prošel Masaryk během války v cizině proměnou, kdy opustil ideály a stal se politickým pragmatikem. Ačkoli si prezidenta T. G. Masaryka velice vážil, ve druhé polovině 20. let se Pitter odvážil veřejně s Masarykem polemizovat v několika vydaných článcích a publikacích. Konfrontoval některé Masarykovy předválečné myšlenky a názory úzce související s pacifismem.⁴⁴ Přemysl Pitter se snažil s T. G. Masarykem osobně setkat, ale to se mu nikdy nepodařilo.⁴⁵ Pittrov pohled na pacifismus se postupně vyvíjel. Veřejně polemizoval také s Ferdinandem Peroutkou v *Přítomnosti*.

V roce 1928 se Pitter setkal se zakladatelem Mezinárodní civilní služby, se Švýcarem P. Cérésolem. Hned v tomto roce s H. Tutschem a dalšími 40 dobrovolníky zúčastnili jeho mezinárodního tábora pomocné služby pro odpírače, odpůrce vojenské služby v Lichtenštejnsku. Zde pomáhali odstraňovat škody způsobené záplavami na Rýnu.⁴⁶ Další z jeho aktivit byla spolupráce od roku 1927 na prázdninových výměnách českých a německých dětí žijících v ČSR, které organizoval H. Tutsch.⁴⁷ Byla to odvážná

---

³⁹ PITTER, P. a O. FIERZOVÁ. *Nad vřavou nenávisti*. Praha: KALICH, 1996, 236 s. Kapitola Přemysl Pitter a jeho dílo, s. 132.

⁴⁰ Ze samotného dopisu od A. Einsteina T.G. Masarykovi ze 13. 4. 1931. „.... *Pokládám proto za svou povinnost pomáhat takovým lidem, jak jen mohu. Jeden z takových mužů vysokých morálních kvalit, pan Přemysl Pitter, byl ve Vaší zemi odsouzen nejvyšším soudem v Brně k delšímu žaláři. Ve veliké úctě k Vaší lidské velikosti, která se tak obdivuhodně osvědčila v těžkých časech, cítím potřebu požádat Vás zde, abyste použil své právo na udělení milosti....*“ Citováno podle: KOTECKÝ, R. *Korespondence Einsteina s Masarykem*. Vesmír, 1993, č. 10, s. 566.

⁴¹ Za komunistické vlády naopak!

⁴² KOSATÍK, P. *Sám proti zlu*. Praha, Litomyšl: Paseka, 2009, s. 99.

⁴³ Tamtéž, s. 100.

⁴⁴ I přes tyto rozdíly ve své studii – „Chelčický, Tolstoj, Masaryk“ (1930) vydané ve Sbratření Přemysl P. píše: „*Masaryk zůstává dále jednou z nevynikajících osobností světových. Masarykovi vděčíme za nesmírně mnoho. Není hned tak člověka, který by u nás vykonal více na poli mravního a sociálního obrození....*“ Citováno podle: ŠTĚPÁN, J. *Křesťanský humanismus Přemysla Pittra v evropském kontextu.*, Edice hovory 17- *Evropský humanista P. Pitter*. Praha: Zdeněk Susa, 2014. s. 25.

⁴⁵ ŠTĚPÁN, J. *Přemysl Pitter a Tomáš. G. Masaryk*. In *Hovory*, č.8. Praha: NFPP a OF, 2002, s. 19.

⁴⁶ ŠTĚPÁN, J. *Křesťanský humanismus Přemysla Pittra v evropském kontextu.*

Edice hovory 17- *Evropský humanista P. Pitter*. Praha: Zdeněk Susa, 2014. s. 24 – 25.

⁴⁷ Děti se tak mohly učit jazyk a poznat odlišné kulturní prostředí.

akce, vzhledem k předsudkům, které panovaly ve společnosti. Měla úspěch a zúčastnilo se jí tisíce dětí.

V roce 1930 založil prof. Dr. Emanuel Rádl Ligu pro lidská práva. Pitter s ním spolupracoval, byl členem vedení ligy a předsedou její mírové sekce. Zde získal mnoho zkušeností, které mohl v budoucnosti využít. „*E. Rádl podivuhodným způsobem spojoval bojovnou zaujatost pro poznanou pravdu s demokratickou snášenlivostí.*“⁴⁸

V průběhu celého svého života Přemysl Pitter vždy bojoval za pravdu, stavěl se proti násilí, lži a bezpráví. Bez ohledu na sebe, na svoje bezpečí často jako „*muž proti proudu,*“ jak ho označili někteří přátelé.⁴⁹ Tento postoj se projevil i na konci 20. let minulého století. Tehdy ze Sovětského svazu přicházely zprávy o teroru a násilí. Navzdory mnohým našim osobnostem z veřejného života, které naopak poměry v této zemi vychvalovaly. Pitter zveřejnil v časopise *Sbratření* pravdu o tamních hrozných poměrech ve vězeňských táborech na Solověckých ostrovech v Bílém moři.⁵⁰

Teologické vymezení a zařazení Pittra je velmi složité. Během jeho života se zajímal o mnohá náboženství a duchovní směry. Konfesně se nevejde nikam. U Přemysla Pittra můžeme mluvit o humanismu inspirovaném P. Chelčickým. Našel v sobě sílu, v době, kdy nebylo populární pomáhat ostatním. Zajímavá je otázka, proč Přemysl Pitter nenašel v českém prostředí církev, náboženskou skupinu, se kterou by si rozuměl?⁵¹

---

⁴⁸ PITTER, P. a O. FIERZOVÁ. *Nad vřavou nenávisti*. Praha: KALICH, 1996, 236 s. Kapitola Nad vřavou nenávisti. s. 37 – 38.

⁴⁹Tamtéž, s. 37.

Velice významné je pojednání o Přemyslu P a jeho umístění., které bylo zpracované pod redakcí Jožky Pejskara v USA s názvem: „Poslední pocta I.-III. Památník na zemřelé československé exulanty v letech 1948-1981“. Mezi velká jména jako Ferdinand Peroutka, Alice Masaryková, Petr Zenkl a další je zařazen Přemysl Pitter. Až do následujících kapitol jsou zařazeni další politici, osobnosti vědy, vojáci.....

Čerpáno z: Tamtéž.

⁵⁰ ŠTĚPÁN, J. Křesťanský humanismus Přemysla Pittra v evropském kontextu, Edice hovory 17- *Evropský humanista P. Pitter*. Praha: Zdeněk Susa, 2014. s. 25.

⁵⁰Tamtéž, s. 26.

⁵¹ Konzultace s prof. J. B. Láškem, ze dne 16. 6. 2015.

3. Milíčův dům

Počátky Milíčova domu sahají již do druhé poloviny I. světové války. Kde bojoval jako jeden z tisíců bezejmenných právě Přemysl Pitter. Zde byl také z jisté smrti několikrát zachráněn Pánem Bohem, a proto se rozhodl mu v dalším životě plně sloužit.⁵²

Samotné svědectví o přípravě stavby tohoto útulku pro děti nám podává sám Přemysl Pitter ve svých pravidelných člancích v časopisu *Sbratření*.⁵³ Psal do časopisu *Sbratření* o poměrech na Žižkově. Čtvrti jako je právě proletářský Žižkov se vyznačují množstvím dětí. Rodiče často dělníci, nádeníci nebo posluhovači nejsou od brzkého rána doma. Ani rodinné a bytové poměry k soužití nepřispívají. Také trávení veškerého volného času na ulici vede k mravnímu nebezpečí. Hospodářská krize vystupňovala nezaměstnanost. Jak v takovém prostředí pomoci?⁵⁴ Tuto otázku si Přemysl Pitter položil již v roce 1918, když se vrátil z války. Rozhodl se pomáhat dětem a mládeži, protože na nich leží budoucnost národa. Vstoupil do organizace Péče o mládež na Žižkově. Při této práci poznal, že materiální pomoc, ať je jakkoli velká, samotná nestačí. Usoudil, že ta pravá pomoc vlastně znamená pomoci člověku, aby si mohl pomoci sám. Soustředil se proto na práci preventivní, tedy na práci s dětmi.

„*O zřizování útulků pro potřebné všeho druhu snil Pitter v podstatě od počátku své veřejné činnosti, tedy od konce první světové války.*“⁵⁵ Díky smyslu jeho života zvolil si péči o ty nejpotřebnější, o děti.

Spolu se svými přáteli založil v roce 1920 spolek, který nazval Nový Jeruzalém. Jedním z jeho cílů bylo zřizovat útulky pro děti a mládež. Protože tehdejší legislativa zaručovala obecně prospěšným družstvům subvence⁵⁶ a výhody. Založili stavební bytové družstvo Milíčův dům. Oba spolky shromažďovaly finanční prostředky na vybudování dětského útulku na Žižkově.⁵⁷

Příprava začala v říjnu 1922. Stavba měla sloužit jednak jako útulek pro děti, dále jako jídelna pro veřejnost a také jako přednášková místnost. O organizaci se staralo kuratorium Milíčova domu, které se v roce 1937 změnilo na spolek Přátel mládeže. „*V čele*

⁵² ŠTĚPÁN, J. Křesťanský humanismus Přemysla Pittra v evropském kontextu. In *Hovory* č. 17, 2014. s. 27.

⁵³ V roce 1932, v 7. čísle *Sbratření* byl vydán Pittrem napsaný obsáhlý informativní článek. Také byl současně vydán jako propagační leták. (ŠTĚPÁN, J. Milíčův dům v roce 1933. In *Hovory* č.5, 1999, s. 63.)

⁵⁴ PITTER, P. Jak žije mládež na předměstí? In *Sbratření* č. 8/7:1-5, 1932. Čerpáno z: ŠTĚPÁN, J. Milíčův dům v roce 1933. In *Hovory* č.5, Praha. Oliva, 1999. s. 64-66.

⁵⁵ KOSATÍK, P. *Sám proti zlu*. Praha, Litomyšl: Paseka, 2009, s. 142.

⁵⁶ Finanční podpora z veřejných prostředků s přesným účelem použití.

⁵⁷ ŠTĚPÁN, J. Křesťanský humanismus Přemysla P. v evropském kontextu. In *Hovory* č. 17, 2014. s. 27.

stál Fedor Krch, jednatelem byl Přemysl Pitter a členy Josef Rott, Milada Horáková (jmenovkyňě političky) a Ctibor Bezděk.“⁵⁸

Nakonec byl Milíčův dům postaven na Žižkově, na místě, které Přemysl i ostatní znali, ze svého dřívějšího působení. Pitter začátkem 20. let minulého století navštěvoval Husovu evangelickou bohosloveckou fakultu. Nejvíce ho zaujaly přednášky prof. F. Krejso z historie české reformace. Z českých osobností to byl pak jeden z předchůdců Mr. Jana Husa, Jan Milíč z Kroměříže, reformátor a kazatel, který žil ve 14. století a který postavil na Starém Městě pražském útulek pro padlé ženy a dívky.⁵⁹

Díky množství darů a úpisů byl na Žižkově 3. listopadu 1924 zakoupen pozemek, který byl ještě nakonec směněn za jiný u bývalého Olšanského rybníka. Šel čas a na místě stavby budoucího Milíčova domu se stále nic nedělo. Vypsanou architektonickou soutěž vyhrál pražský architekt Erwin Katona. V této době také probíhala hospodářská krize, která jistě situaci příliš neulehčovala. Pro získání financí na stavbu zahájil v létě 1932 P. Pitter propagační kampaň. Jednak v periodiku *Sbratření*, ale také v samostatných letácích, kde připomenul veřejnosti sociální situaci dětí na Žižkově a také zmínil své snahy o jejich morální povznesení. Část nákladů se měla později dorovnat z provozu veřejné jídelny a z pronájmu kanceláří. V zimě 1933 povolil stavební úřad stavbu, podle projektu architekta Katona. Stále však nebyla shromážděna potřebná částka ani na tento projekt, ani na stavitele. Ten byl objeven na jaře 1933, kdy Olga Fierzová upozornila P. Pitttra na článek o staviteli Karlu Skorkovském,⁶⁰ Členu Českobratrské církve evangelické a filantropovi, který postavil zdarma několik domků pro nezaměstnané s rodinami. Přemysl Pitter za stavitelem zašel a domluvili se na stavbě v úsporné variantě. K. Skorkovský slíbil, že zaplatí realizaci Milíčova domu ze svých peněz a ta mu bude po dobu 8 let splácena.⁶¹

„Jedenatřicátého července 1933 byla stavba zahájena a Skorkovského firma ji uskutečnila rychle: v říjnu už byla hotova hrubá stavba a na Štědrý den 1933 Milíčův dům přivítal první hosty.“⁶² „Pittrovi se tím splnil dosud největší životní sen. Získal místo, kde mohl vychovávat děti „k obrazu svému“, ale odkud také mohl organizovat i všechny své ostatní

⁵⁸ KOSATÍK, P. *Sám proti zlu*. Praha, Litomyšl: Paseka, 2009, s. 143.

⁵⁹ FALTUSOVÁ, Magdaléna. *Milíčův dům Přemysla Pitttra na pražském předměstí*. 1. vyd. Praha: Daniel, 2008, s. 5.

⁶⁰ který postavil např. Libeňský most, Veletržní palác a další významné budovy veřejného života. Sám byl po nástupu komunismu těžce perzekuován. Byl mu zestátněn podnik. Pitter ho po únorovém komunistickém puči navštívil. Dříve milionář a filantrop byl nucen žít v jedné místnosti. Pitter se ho zeptal „Myslíte, že to potrvá? K. Skorkovský mu odpověděl „Co dělají, je proti zákonům Božím a proti lidské přirozenosti, nemůže to trvat dlouho.“ „Jenže dočkáme se toho?“ Nedočkal se, zemřel v roce 1959. (PITTER, P. a O. FIERZOVÁ. *Nad vřavou nenávisti*. Praha: KALICH, 1996, 236 s. Kapitola Nad vřavou nenávisti, s. 40.)

⁶¹ ŠTĚPÁN, J. Karel Skorkovský – stavitel Milíčova domu. In *Hovory* č. 5, 1999. s. 86- 89.

⁶² KOSATÍK, P. *Sám proti zlu*. Praha, Litomyšl: Paseka, 2009, s. 145.

aktivity.⁶³ V tom samém domě měl pracovnu i byt zároveň. V Milíčově domě získali byt i manželé Rottovi, kteří se stali správci. Znali se s P. Pittrem z hnutí Nového Jeruzaléma.⁶⁴ Jako ostatní přátelé z Milíčova domu nepobírali plat, ale naopak Josef Rott ze svého zaměstnání přispíval na jeho provoz.

„Onoho Štědrého večera v roce 1933, kdy Milíčův dům otevíral pro veřejnost, stál tedy Pitter na počátku své vlastní pedagogické cesty. Sto padesáti hostům, kteří s ním přišli oslavit první Vánoce, dojatě přečetl 13. kapitolu I. epištoly Pavla Korintským (Láska nejvyšším darem) a promluvil na slova Jozue „Já a dům můj sloužit budeme Hospodinu.“⁶⁵ „Je vážná a těžká doba. Doba, jež ukládá zvýšené starosti a vyžaduje zvláštního napětí. Jde o existenci nesčetných jednotlivců a rodin, jde o národ, o celý svět. Avšak nejtěživěji na nás doléhá otázka: jak bude dál? Vydržíme? Překážáme?“⁶⁶ Pak se otevřela opona a před obyvateli provizorních kolonií se poprvé v Milíčově domě rozzářil vánoční stromeček. Na zemi na ně čekaly dárky.

„Když děti poprvé přišly do Milíčova domu, bylo to jako vpád divochů,“ později vzpomínal P. Pitter. *„Válely se po zemi, hulákaly, praly se a zdálo se nemožné dostat je toliko do řady. A teď jsem je měl učit zpívat koledu! Ale výsledek byl dobrý.“⁶⁷*

Milíčův dům o mnoho desetiletí předběhl i ty nejmělejší projekty významných pedagogů na fungování zařízení podobného typu a účelu.⁶⁸

Anna Rottová vyhotovila soupisku dětí a provedla zápis jejich rodinných poměrů. Podle toho poté P. Pitter a Olga Fierzová vybrali šedesát dětí a rozřadili je do tří skupin. Jedna byla pro děvčata a dvě byly pro hochy. Děti mohly do Milíčova domu docházet každý den po škole a i během víkendů. V neděli dopoledne se konalo shromáždění. Později byly děti rozděleny ještě do dalších skupin např.: dívky byly Včelky, Vlaštovky, Srnky a Hospodyňky. Chlapci byli Skřítki, Vlčci, Junáci, Bobři a nakonec Průkopníci a nejmladší děti byly Kůzlata a Broučci. V domě se nacházely dílny, klubovny, čítárny, studovny, ale také cvičicí a hudební sál, kde probíhala výuka hry na hudební nástroje a pořádaly se tam koncerty.

Dětí postupně přibývalo, až se počet zastavil na přibližně sto padesáti. Péče o všechny děti závisela na třech lidech P. Pittrovi, Olze Fierzové a Ferdinandu Krchovi.

---

⁶³ KOSATÍK, P. *Sám proti zlu*. Praha, Litomyšl: Paseka, 2009, s. 145.

⁶⁴ Tamtéž.

⁶⁵ Tamtéž, s. 146.

⁶⁶ PITTER, P. Já a dům můj sloužit budeme Hospodinu! In *Sbratření* č. 10/2, 1934, příloha. Čerpáno z: ŠTĚPÁN, J. Milíčův dům v roce 1933. In *Hovory* č.5, 1999, s. 63.

⁶⁷ Zpravodaj z Milíčova domu- příloha *Sbratření* č. 1, r. 10, s. 4.

⁶⁸ ŠTĚPÁN, J. Křesťanský humanismus Přemysla Pittra v evropském kontextu. In *Hovory* č. 17, 2014, s. 26.

Pitter měl na starosti vedení a propojování s dalšími aktivitami např.: s vydáváním *Sbratření*, přednáškami apod. Ferdinandovi Krchovi připadl pedagogický dohled a provozní břemeno náleželo Olze Fierzové. Ta měla na starosti účetnictví, pedagogické vedení dětí a další.⁶⁹ Do Milíčova domu dojížděla z Karlína, kde bydlela v podnájmu u Anny Pohorské. S dětmi, ale byla ve veškerém svém čase. „*Bez jejího realistického a věcného stylu by Milíčův dům nebyl mohl fungovat v té podobě, v níž ve třicátých a čtyřicátých letech fungoval.*“⁷⁰ Zdá se, že zde mezi potřebnými naplnil se její smysl života. I její otec ve Švýcarsku cítil, že tato doba je pro ni „zásadní“ a proto přijel do Prahy, v září 1934, dovědět se, jaké s ní má P. Pitter úmysly, naléhal na něj, aby se s ní oženil. Podle pozdější výpovědi Olgy, P. Pitter nakonec v rozhovoru s jejím otcem na sňatek přistoupil. Ale byla to Olga, která se tomu vzepřela a nechtěla, aby kvůli ní P. Pitter opustil své poslání. „*Uměla být druhá, to je vzácná vlastnost*“⁷¹

To, že se nemusela prosazovat, se ukázalo i v její pedagogice. Nepoužívalo se zde autoritativní vedení, děti byly vedeny k samostatnosti a k tomu, aby se samy a kolektivně staraly o stromy, květiny a zeleninu. Tato pedagogika se projevovala např. v tom, že na veřejných besídkách nebyly upřednostňovány děti, které mezi ostatními vynikaly. Vypadalo to, že v oblibě měla Olga právě ty děti, které byly zakřiknuté nebo těžko zvládnutelné. Od začátku v Milíčově domě P. Pitter říkal, že metoda, která se mu nejvíce osvědčila je důslednost. „*Děti si od počátku musí zvyknout, že všechno, co vedoucí řekne, se musí stát a není žádného slevení ani odvolání.*“⁷² Ale právě zde to bylo trochu jinak. Pitter byl spíše tím „milujícím článkem“⁷³ a tím důslednějším „prvkem“ ve výchově byla většinou Olga. Tato důslednost a neoblomnost se však opírala o lásku a to děti věděly. I tato výchova, ale postrádala příkazy a tresty. Dávala dětem příležitost, aby samy udělaly, to co se od nich chtělo.

Také v Milíčově domě se nepřikládala velká váha školnímu prospěchu a děti nebyly známkovány jako ve škole. I ty, co neměly dobrý prospěch, byly vedeny k tomu, aby mohly vyniknout třeba v jiné oblasti a to se poté mohlo pozitivně projevit na jejich školních výsledcích.

---

⁶⁹ V této době dávala dohromady materiál pro své dva stěžejní pedagogické spisy „O výchově dítěte dramatisací „ a „ Práce a zábava dětí“.

⁷⁰ KOSATÍK, P. *Sám proti zlu*. Praha, Litomyšl: Paseka, 2009, s 148.

⁷¹ ŠTĚPÁN, J. Literární odkaz Olgy Fierzové. In *Hovory* č. 6, Praha: Dingir, s. r. o., 2002. s. 52.

⁷² Zpravodaj Milíčova domu- příloha *Sbratření* č. 2, r. 10, s. 6.

⁷³ KOSATÍK, P. *Sám proti zlu*. Praha, Litomyšl: Paseka, 2009, s 151.

K hlavním pracovníkům Milíčova domu, k P. Pittrovi a Olze F., se připojili z aktivistů Nového Jeruzaléma⁷⁴ ještě manželé Rottovy a Anna Pohorská. Jak jsem již psala v předešlém textu nikdo z nich nepobíral v Milíčově domě žádnou mzdu a ještě naopak přispívali do společné pokladny. Milíčův dům se dále financoval z Pittrových přednášek, Olžiny výuky cizích jazyků, zaměstnání J. Rotta jako typografa v tiskárně, z příspěvků některých rodičů, od čtenářů Sbratření a od lidí, kterým imponovala Pittrova práce. Dalšími spolupracovnicemi byly Ida Tyčová a Marie Pašková a další. Mezi dobrovolníky patřili např. Josef Horáček a M. Pillbauerová. Dále v Milíčově domě působila Milada Horáková (jmenovkyně političky), která později převzala správu nad novou ozdravovnou v Mýtě u Rokycan. Tu se podařilo vybudovat a otevřít v roce 1938, 3. října, z dobrovolných příspěvků. Největší částkou přispěli rodiče zemřelé dívky, kteří tak dali její budoucí věno na pomoc dalším dětem. Kapacita ozdravovny byla 16 dětí a personál. Děti chodily do místní školy a pobývaly mnoho času venku v okolní přírodě. V létě během prázdnin se zde konaly tábory pro děti, které by je musely trávit v Praze. Pobývaly tady děti jak z Prahy a z Milíčova domu, tak děti uprchlíků ze Sudet. Na jejich pobyt přispíval Fond londýnského starosty (Lord Mayor's Fund.)⁷⁵

Zde bych ráda připojila osobní vzpomínku autorčina dědečka RNDr. Jana Štěpána na Milíčův dům a ozdravovnu v Mýtě u Rokycan. „*Bylo to před Vánoci v roce 1938, kdy jsem společně se svými rodiči přišel o jedné adventní neděli do Milíčova domu na vánoční bazar. Dvoje válečné prázdniny, v letech 1940 a 1943 jsem prožil ve stanovém táboře v Mýtě u Rokycan. I moji rodiče patřili k širšímu okruhu Přemyslových přátel a já jsem měl tak možnost poznat vzácnou atmosféru Milíčova domu i mýtské ozdravovny a hlavně se seznámit s tím nejužším kruhem kolem Přemysla P., Olgy F., Aničky Pohorské, manželů Rottových, Josefa Horáčka a dalších.*“⁷⁶

Významná pomoc se Pittrovi dostala v příchodu spolupracovníka Ferdinanda Krcha.

---

⁷⁴ Sdružení, které vzniklo na zakládající schůzce na Žižkově v bytě Anny Pohlové 13. března 1920.

Jedním z prvních cílů bylo zaštitit probíhající činnosti, jako začínající vydavatelskou práci, přednášky P. Pittra a rýsuující se konkrétní práce s dětmi. (KOSATÍK, P. *Sám proti zlu*. Praha: Paseka, 2009, s. 58.)

Sám Pitter napsal: „*Nerozhodli jsme se pro formu společnosti náboženské, nechtějící tvořiti nového církevnictví, ale naopak, umožniti součinnost i těm, kteří jsou příslušníky jiných náboženských útvarů.*“ „*Neptáme se nikoho čím je, ani nenakazujeme, co musí dělat. Jeho probuzené svědomí mu samo musí říci.*

(P. Pitter: Drazí přátelé! ČAPP, kart. 1, sl. Různé, leták Vznik, účel a cíle Nového Jeruzaléma, s. 4.)

„*Mezi členy patřili: předseda: P. Pitter, místopředseda: J. Jirotko, jednatelka: M. Hornofová, pokladník: J. Rott, A. Pohorská, P. Král, J. Bláha, A. Hornofová, M. Košťáková, M. Rottová,*

A. Ž. Rottová, J. Bělka. Za družstvo „Milíčův dům“ přibráni: F. Jánský a F. Jarý a za Mezinárodní družinu „Smír“ J. Tutsch a E. Friedová. (ANONYMUS: Užší pracovní kruh, leták Vznik, účel a cíle Nového Jeruzaléma, s. 14.)

⁷⁵ FALTUSOVÁ, M. *Milíčův dům Přemysla Pittra na pražském předměstí*. Praha: Daniel, 2008, s. 24.

⁷⁶ ŠTĚPÁN, J. *Milíčův dům*. In *Hovory* č. 9, 2003. s. 15.

„V jeho osobě přišel do Milíčova domu pracovat muž, který měl za sebou nesporné a odbornou veřejností uznávané výsledky a který zároveň byl schopen dát své znalosti do služeb Pittrových.“⁷⁷ F. Krch nejdříve vystudoval práva, později k nim přibyla pedagogická kvalifikace, tou se nakonec rozhodl celoživotně zabývat. V centru jeho pedagogiky byla víra, že zaměstnáte-li dítě pozitivní činností, budou-li moci tvořit, nebude potřeba je trestat. Také redigoval časopis pro mládež „Zlatá brána“, poté časopisy pro děti „Lípa“ a „Radost“. Sám také spolupracoval s malířem Josefem Ladou. Veřejnosti se však stal známým díky svému vedení „Domu dětství“ v Horním Krnsku u Mladé Boleslavi, který byl zřízen pro sirotky po padlých českých legionářích. Dům vnikl pod patronátem Československého červeného kříže. Krch ho vedl v duchu reformní pedagogiky. Děti, pokud to bylo možné, vůbec neměly pocítit přítomnost školního řádu. Byly vedeny k všeobecnému rozvoji schopností a dovedností. I přes zahraniční zájem o toto zařízení, byl po pěti letech zrušený. V následujících letech se F. Krch pomalu názorově přibližoval k Pittrovi. Ačkoli byl původně ateistou, přijal postupně Pittrovo chápání duchovního života a začal působit v Milíčově domě. Díky spolupráci mezi P. Pittrem, F. Krchem a O. Fierzovou vznikal nový pedagogický směr v Milíčově domě, kdy cíl byl, aby se děti „zalíbilo být dobrým“⁷⁸ „Provoz Milíčova domu se opíral o náboženská východiska Pittrova a Krchova, ve vlastním provozu se však náboženská tematika viditelně neprojevovala (podobně jako politika).“⁷⁹ To co s Pittrem pojilo jak spolupracovníky, tak děti nebylo vyjádření víry, ale oddanost, kterou sám Pitter uměl v lidech, hlavně u žen, silně probouzet. Pittrovo učení pro děti bylo založené hlavně na osobním příkladu, kterým nahrazoval autoritativně vymáhanou kázeň. Ve všedních dnech si děti odpoledne v Milíčově domě hrály, nebo pracovaly.

Také chodily na výlety nebo koncerty a jiné kulturní akce. Velkým zážitkem byly letní tábory, kde se prolínal Pitrův, Krchův, woodcraftový⁸⁰, skautský a foglarovský přístup.

Vyloženě náboženským okamžikem v programu Milíčova domu bylo nedělní, dopolední shromáždění. Zvláště pro děti a dospělé. Ta začínala chvílí ticha, která sloužila k přípravě a jako ztišení před četbou Božího slova. Nejdříve se zpívalo spolu s dětmi, poté Pitter přečetl kousek z Bible a na ten pak mluvil. Dokázal mluvit ke všem lidem v sále, ač byli různě duševně vyspělí a vzděláni. Pitter mluvil často s humorem a vzpomínal na své zážitky např. z války. Věřil, že základem dobré pedagogiky, je uvědomovat si pořád v sobě

⁷⁷ KOSATÍK, P. *Sám proti zlu*. Praha, Litomyšl: Paseka, 2009, s. 152.

⁷⁸ Tamtéž, s. 154.

⁷⁹ Tamtéž.

⁸⁰ Hnutí Lesní moudrosti, které vzniklo v Americe a do Československa se dostávalo od dvacátých let minulého století.

své „dětské já“ a na jeho základě nalézt k dětem cestu a být jim stále přítelem. Zažíval jejich dobrodružství s nimi, jako jeden z nich, takže jeho usměrňující vliv zůstal skoro neznatelný.⁸¹

„Ne, že bych je nechal bez vedení, ale moje autorita se uplatňovala v mém vlastním pevném postoji a příkladu. „Takhle smýšlím, takhle věřím já, takhle bych učinil já,“ odpovídal jsem na dotazy, k nimž jsem však sám dával podněty.“⁸² Pitter sám v roce 1940 v časopise Sbratření napsal, že za celé své pedagogické působení použil tělesný trest pouze třikrát. Naopak za velmi účinný prostředek působení na dítě považoval rozhovor s daným dítětem, sami ve dvou, při kterém s ním rozebral problém. Když se sám Pitter zamýšlel nad prvním obdobím působení Milíčova domu, litoval, že z kapacitních důvodů nemohl přijmout všechny přihlášené děti. Z tří set šedesátí zájemců mohl vzít jenom sto čtyřicet, které byly ve věku od pěti do patnácti let. Problém se rozhodl řešit rozšířením samotné budovy Milíčova domu. „V létě 1936 stavitel Skorkovský přistavěl k Milíčovu domu dvě nová podlaží a dům, o kterém Pitter snil patnáct let, se konečně zaskvěl ve své úplné kráse.“⁸³

3. 1. Milíčův dům - dnes

V dnešní době nese budova název: Mateřská škola Milíčův dům. Ve 2. poschodí domu byl v pokoji, který P. Pitter obýval a kde měl pracovnu, zřízen Pamětní kout Přemysla Pittra,⁸⁴ podle námětu dřívější ředitelky p. M. Vrabcové. Můžeme zde nalézt jeho psací stroj, vyznamenání, knížky a řadu fotografií.

Na internetových stránkách dnešní mateřské školy Milíčův dům můžeme nalézt slova: *„Naše koncepce vychází z myšlenek a odkazu Přemysla Pittra, snažíme se, aby tolerantnost a příkladný vztah k dětem byly samozřejmostí.“⁸⁵*

---

⁸¹ KOSATÍK, P. *Sám proti zlu*. Praha, Litomyšl: Paseka, 2009, s. 156.

⁸² Dopis P. Pittra R. Havlíkovi 27. 9. 1964, APP, kart. 137. Citováno podle: KOSATÍK, P. *Sám proti zlu*. Praha, Litomyšl: Paseka, 2009, s. 156.

⁸³ Dopis P. Pittra R. Havlíkovi 27. 9. 1964, APP, kart. 137. Citováno podle: Tamtéž.

⁸⁴ Autorka práce měla možnost dnešní mateřskou školu Milíčův dům navštívit 30. 4. 2015. Také měla možnost nahlédnout i do Pamětního kouta Přemysla Pittra. Viz fotografie v obrazové příloze.

⁸⁵ *Základní informace pro školní rok 2013/2014*. [on-line] © 2008 MŠ Milíčův dům. [cit.2015-05-30]. Dostupné na <http://www.milicuvdum.cz/o-skolce/>.

4. Akce Zámky

„Akce Zámky jako most naděje a smíření. Krátce po skončení druhé světové války, v polovině května 1945, začala akce Zámky, která svojí jedinečností a neopakovatelností patří k těm revolučním činům, které se zapsaly zlatým písmem do historie. Překročila hranice Československa, záhy i Evropy – a přitom v komunistickém Československu se o ní mlčelo.“⁸⁶

Po válce, kdy po celém našem území panoval chaos a perzekuce Němců, se Pitter dozvěděl, díky obnovenému vysílání československého rozhlasu, že Terezínský koncentrační tábor volá o pomoc. Byl přeplněn vězni, které sužovala tyfová epidemie. Z tohoto důvodu byla organizována sbírka šatstva, potravin a léků v pražském Lékařském domě. Pitter se nejspíše domníval, že se v Terezíně setká s některými dětmi, které znal z Milíčova domu a které postupně odcházely s předvoláním do transportů, kde nejčastěji byla uvedena adresa Terezín. Nejdůležitější bylo dostat děti z tábora, kde řádil tyfus, co nejdříve. Proto bylo také nutné najít nejprve „karanténní dům“ pro jejich umístění. Milíčův dům se na to nehodil, ozdravovna v Mýtě u Rokycan byla moc malá. Nakonec se rozhodl pro zámek v Újezdě nad Mží, kde dříve chvíli bydlela u Münchů Olga Fierzová. Jeho majitele zabili Němci, byl tedy prázdný. Nakonec se ukázalo, že ani tento objekt není v dobrém stavu a navíc se nacházel ve velké vzdálenosti od Prahy.

Pitter byl náhodou upozorněn při návštěvě kanceláře České národní rady, že zámky, které by se hodily na jeho záměry jsou dokonce tři a kousek na jih od Prahy. Byly to Štiřín, Olešovice a Kamenice z majetku zabaveného baronu Ringhofferovi, který byl právě vyháněn. Pitter se jel podívat na místo a poté jednal co nejrychleji. Předložil na místním Národním výboru pověření České národní rady a zámky byly prohlášeny za státní majetek. Pitter je převzal jménem ministerstva zdravotnictví, s podmínkou, že v nich budou zřízeny ozdravovny pro české děti, které se vraceli z koncentračních táborů. Prvními jeho spolupracovníky byli: manželé Růžičkovi, Teichmanovi a Otuše Dürrová. Tito lidé se před tím neznali a pojilo je pouze to, že chodili na Pittrova kázání do Milíčova domu. Jediná osoba, která měla pedagogické vzdělání, byla paní O. Dürrová.⁸⁷

---

⁸⁶ ŠTĚPÁN, J. Křesťanský humanismus Přemysla Pittra v evropském kontextu. In *Hovory* č. 17, 2014. s. 31.

⁸⁷ KOSATÍK, P. *Sám proti zlu*. Praha, Litomyšl: Paseka, 2009, s. 195-197.

Tuto „nesourodost“ však pomohla řešit oddanost k Přemyslu P. a k jejich společnému dílu. Část věcí ze zámků byla vystěhována a z Prahy byl přivezen nábytek z bývalých kasáren Hitlerjugend. Důležité také bylo navázání kontaktů s původním personálem na zámku a s lidmi v okolí. Ve snaze zabránit sovětským vojákům v drancování, Pitter označil některé zámky výstražnou cedulí, že je tam tyfová karanténa.

Již týden po oficiálním převzetí zámku, bylo do Olešovic převezeno prvních čtyřicet dětí. Po dlouhé době prozradil jeden z přímých účastníků, že již tehdy se Pitter neřídil nařízením, že má pečovat pouze o děti české národnosti. Nebyly to ani děti židovské, ale děti z dětského domova v Rumburku. Ty byly evakuovány Němci před přibližující se frontou i se svými německými vychovatelkami. Provoz ozdravovny v Olešovicích byl oficiálně zahájen 27. června 1945.,

Financování probíhalo podobně, jako probíhal finanční provoz v Milíčově domě. Nikdo ze zaměstnaných nebyl placen a náklady hradil P. Pitter ze svých zdrojů, převážně z dědictví po woodcrafterovi Miloši Seifertovi. Později byl placen ministerstvem ochrany práce pouze Přemysl Pitter. Po rozběhnutí práce v Olešovicích se manželé Teichmanovi a Otuše Durrová přesunuli na Štířín. Zde bylo těžší obnovit provoz. Samotný zámek byl mnohem honosnější než Olešovice, proto se stával objektem drancování sovětských vojáků. Zámek byl také zajímavou nemovitostí, a proto přitahoval po konfiskaci pozornost úřadů i zájemců. I přes tyto problémy se také tady podařilo rychle zbudovat ozdravovnu s přispěním několika místních obyvatel. Také sem byly jako první převezeny německé děti. Byla to skupina asi padesáti dětí ve věku kolem patnácti let. O ně se starali Antonín Moravec a Otuše Dürrová.

Po této akci se ukázala potřeba mít vlastní lékařskou péči. Bylo rozhodnuto, že nemocnice bude zřízena ve vile naproti Olešnickému zámku. V jejím čele stanul jeden z nejvýznamnějších lidí, kteří se na akci „Zámky“ podíleli, židovský lékař a woodcrafter Emil Vogl.⁸⁸ Po velmi stručném vyličení jeho příběhu (v poznámce pod čarou) je obdivuhodné jeho další pokračování. Pitter v červnu 1945 šel do Podolského sanatoria, kde se léčil Emil Vogel, a snažil se ho přemluvit, aby vybudoval lékařské zařízení v Olešovicích. A on to také udělal.⁸⁹

---

⁸⁸ MUDr. Emil Vogl (1901- 1977) přišel na zámek rovnou z koncentračního tábora, kde nacisté vyvraždili celou jeho rodinu, všech 36 členů. V roce 1940 ho nacisté deportovali do koncentračního tábora v Lodži. I zde se jako lékař staral o ostatní. Sám se nakazil tyfem a přežil také pozdější přesun do Osvětimi., kde se dočkal konce války. Sám E. Vogl byl Žid, pokud je známo nesdílel s Pittrem jeho křesťanství.

⁸⁹ KOSATÍK, P. *Sám proti zlu*. Praha, Litomyšl: Paseka, 2009, s. 198-199.

Je velice nesnadné představit si rozpoložení člověka, který toto zažil a poté sám léčil všechny děti bez rozdílu, i ty německé.⁹⁰

Dalším z významných Pittrových spolupracovníků byl H. G. Adler.⁹¹ Ten v Olešovicích nebyl moc dlouho, ale i za krátkou dobu od července do prosince 1945, zde zanechal stopu. „Spolu s Voglem například objevil výtvarný talent tehdy šestnáctiletého Yehudy Bacona a zařídil mu v Praze hodiny u malíře Willyho Nowaka. Když Bacon v březnu 1946 odjížděl do Izraele, vezl si s sebou doporučující dopisy od Pittra, Adlera i Nowaka, které mu otevřely cestu k Maxu Brodovi a Hugo Bergmanovi a jejich prostřednictvím ke stipendiu na akademii výtvarných umění v Jeruzalémě; pozdější světoznámý malíř byl na světě.“⁹²

H. G. Adler se také po odchodu z Olešovic podílel na obnově pražského židovského muzea. Třetím zámkem, který byl získán na pomoc dětem byl zámek v Kamenici. To se odehrálo v době, kdy byl odsun Němců v plném proudu a s ním přicházelo utrpení, hlavně dětí. Sám Pitter byl mnohokrát svědkem lynčování německého obyvatelstva. V mnoha případech riskoval svojí bezpečnost a možná i život, aby jim pomohl. Dostal se i do jednoho z internačních center v Raisově škole na Vinohradech. Zde viděl hotové „peklo“. Bylo zde přes tisíc lidí, převážně ženy a děti. Lidé museli být naskládáni na holé zemi, žádná hygiena a nakažlivé nemoci se zde velmi rychle šířily. Podle rozkazu, měli Němci dostávat takové přídělky, které za války dostávali Židé. Na podvýživu zde umírali i kojenci, kterým se nedostávalo mléko. Pitter se také zasloužil o rozpuštění asi nejhoršího z třiceti internačních táborů pro Němce a kolaboranty na území Prahy. Byl to tábor na sokolském stadionu. Zde na holé zemi pod širým nebem živořilo tisíce lidí.⁹³ Po těchto hrůzných zážitcích to byl právě zámek v Kamenici, který byl určen pro děti německé, děti kolaborantů a dětem ze smíšených česko-německých manželství. Tato činnost - pomoc německým dětem, budila nesouhlas jak u místních obyvatel, tak i v tisku. Pitter proto chtěl, aby děti odjely co nejdříve do Německa. Nakonec se stalo, že právě tyto děti byli v péči nejdéle.

---

⁹⁰ KOSATÍK, P. *Sám proti zlu*. Praha, Litomyšl: Paseka, 2009, s. 195-197.

⁹¹ H. G. Adler (1910- 1988) se narodil v Praze. Vystudoval na univerzitě hudební vědu. Byl deportován do Terezína a poté do Osvětimi, kde byla zavražděna jeho manželka. Také on z celé rodiny přežil jako jediný. V roce 1947, kdy dospěl k názoru, že kultura, ke které patřil a z níž pocházel, byla ve střední Evropě zničena. Přestěhoval se do Anglie. Zde napsal asi svou nejvýznamnější knihu: *Terezín 1941 – 1945 – Tvář nuceného společenství*. Která je dodnes považována za jednu z nejdůležitějších publikací o holocaustu. (KOSATÍK, P. *Sám proti zlu*. Praha, Litomyšl: Paseka, 2009, s. 199- 200.)

⁹² Tamtéž, s. 200.

⁹³ PITTER, P. a O. FIERZOVÁ. *Nad vřavou nenávisti*. Praha: KALICH, 1996, 236 s. Kapitola Přemysl P. a jeho dílo. s. 159 – 161.

Nepodařil se rychlý odsun. „*O tom, že se i v Kamenici podařilo Pittrův obtížný záměr se socializací německých dětí splnit, rozhodla spolupráce čtveřice žen.*“⁹⁴

První byla pedagogoška Češka, Dobruše Štěpánková, přišla na doporučení synodní rady Českobratrské církve evangelické. Neuměla německy, proto k ní byla přiřazena Eva Kostrová, židovská lékařka. Ta byla v roce 1946, co by Němka, odsunuta. Po ní se připojila Marie Štěrbová, uměla německy a byla dobrou organizátorkou. Dokázala si s dětmi povídat o jejich minulosti. Při vyřizování záležitostí kolem dětí a při komunikaci s německy mluvícími dětmi, pomáhala také Klára Mágrová. Byla sice Němka, ale vzala si Čecha a za protektorátu si vybrala české občanství, proto se mohla odsunu vyhnout. Tyto ženy „vybudovaly“ ozdravovnu v Kamenici.

Děti byly většinou přivezeny v uniformách Hitlerjugend. Pokud se podařilo s německými dětmi pracovat, a v některých probudit zničenou lidskou citlivost, byla to převážně zásluha těchto čtyř žen.

Občas tam nastal nějaký problém, jako např. ten, kdy skupina německých hochů měla úmyslně založit požár v zámeckém parku. Bylo zahájeno dokonce vyšetřování. Nakonec se ukázalo, že chlapci byli pouze tajně kouřit. P. Pitter to řešil pozdější rozmluvou s nimi.

Posledním zabraným objektem pro práci s dětmi byl menší zámek v Lojovicích. Zde byly hlavně těžší případy menších dětí.⁹⁵ Také tady připadla stěžejní péče ženám: Evě Kvapilové, Blaženě Stehlíkové - Zderadičkové, J. Danešové a H. Kláповé. Právě tady doktor Vogl léčil a zachraňoval životy dětí, které byly vysílené a vyhladovělé. I přes veškeré úsilí, zde sedm německých dětí zemřelo. Jelikož odmítal katolický kněz z Popovic pochovat tyto děti, musel je pohřbít sám doktor Vogl se Zdeňkem Teichmanem.

Milíčův dům byl centrem celé akce Zámky. Hlavní kancelář, odkud se řídil každodenní běžný provoz, byla zřízena v Olešovicích. Podle plánovaného předpokladu zde byly repatriovány hlavně židovské děti, prošly tady lékařskou prohlídkou, dostaly kvalitní jídlo a šaty. Pro mnohé to bylo po několika letech poprvé.⁹⁶ Pak měla následovat resocializace, čerpající hlavně z přímých a neformálních kontaktů s okolím a pečovateli v duchu křesťanského idealismu, který byl používán v Milíčově domě. „*Ani sám Pitter si zřejmě nepředstavoval (a nemohl si představit), jaké životní zkušenosti mají jeho bývalí „koncentračníci“ za sebou.*“⁹⁷ Jak Pitter, tak děti zažívali překvapení. Židovské děti poznaly péči a lásku, opět po velmi dlouhé době.

⁹⁴ KOSATÍK, P. *Sám proti zlu*. Praha, Litomyšl: Paseka, 2009, s. 201.

⁹⁵ Ještě později byl k již zmíněným objektům přidán penzion –Bellevue v Ládvi.

⁹⁶ KOSATÍK, P. *Sám proti zlu*. Praha, Litomyšl: Paseka, 2009, s. 202 - 203.

⁹⁷ Tamtéž, s. 202.

Tito dospěli se je nesnažili připravit o život, ale dokonce jim nezištně pomáhali. Přemysl Pitter se svými spolupracovníky se zase střetávali s hlubokým prožitým utrpením, na které mohli těžko stačit. Otřesné zážitky nespádaly do normálních měřítek lidského chování. Těmto dětem nemohlo být pomoci skrze nějakou pedagogickou metodiku. U nich bylo zapotřebí používat Pittrův postup - tedy zapojení sebe sama, bez pedagogické metodiky...
Kdo chtěl pomoci, ten se musel odvážit do stejného světa bez pravidel, v jakém po léta žily židovské děti v koncentracích, a setkat se s jejich dušemi tam, kde se „zkušenost“ válečné Prahy a osvětimské plynové komory v ničem nelišila. Pitter věřil, že nějaký takový společný prostor musí existovat, že hlubinné téma, o kterém mohou spolu mluvit všichni, bez ohledu na Terezín a Osvětim, trvá...⁹⁸ Tíha toho se ukázala v rozhovoru o tématu, o kterém přemýšlel často, o posmrtném životě. Pittrova představa, že smrt je něco snadného, byla v rozporu se zážitky dětí, které ji poznaly v koncentračních táborech v úplně jiné podobě. Mnohem těžší a strašnější.

Výjimečně se odehrávalo náboženské nedorozumění mezi českými vychovateli a židovskými dětmi. V této době, kdy „venku“ docházelo mezi Čechy a Němci k mnohem horším věcem, byla tato nedorozumění nepodstatná.

Moshe Traub jeden z židovských chlapců, který pobýval na Štíříně, vzpomíná, že někteří chlapci se báli, že se P. Pitter bude snažit udělat z nich křesťany. Ale to on neměl zdaleka ani v úmyslu. Když dětem říkal příběhy z Bible, tak jen proto, aby utužoval jejich vlastní víru. Sám Moshe Traub vzpomíná, že v září 1945, projevil zájem o návštěvu synagogy v Praze, protože se blížily svátky Roš hašana a Jom kipur.⁹⁹ Pitter s návštěvou hned souhlasil, hoch dostal peníze a mohl odjet.¹⁰⁰ I z tohoto příběhu je patrné, že Pitter choval k židovství kladný vztah a neměl v úmyslu kohokoli převádět na jinou víru. Magda Bar-Or vzpomíná, že si nedovede představit, že by se chod zařízení v křesťanském duchu dětem nelíbil. Vybavuje si pouze jednu situaci, kdy chlapec jménem Moněk Levčik, říkal, že se je na zámku snaží převychovat ke křesťanské víře. Tento hoch byl starší než ostatní, proto o těchto věcech s P. Pittrem diskutoval. Sama Magda Bar-Or nic takového nepocítovala.¹⁰¹ Dalším zajímavým zážitkem, který popisuje Sinaj Adler a který se stal také na Štíříně a měl ještě po mnoha letech své pokračování, bylo toto nedorozumění. Sinaj Adler byl pobožný chlapec, proto nosil zakrytou hlavu i při jídle. Jedné neděle přijel na

---

⁹⁸ KOSATÍK, P. *Sám proti zlu*. Praha, Litomyšl: Paseka, 2009, s. 202 - 203.

⁹⁹ Židovský Nový rok a Den smíření.

¹⁰⁰ KOHN, Pavel. *Kolik naděje má smrt*. 1. vyd. Brno: L. MAREK, 2000, s. 277 - 278.

¹⁰¹ Tamtéž, s. 216.

návštěvu P. Pitter. Vstoupil do jídelny, kde zrovna děti jedly. Přistoupil k Sinaji Adlerovi a čepici mu vzal. Ten tím byl tak zaskočen, že se ani nezmohl na vysvětlení proč tu čepici má na hlavě. To Pittrovi později řekly pečovatelky. Tento příběh měl pokračování po dvaceti letech, kdy židovské děti ze zámku - ozdravoven pozvaly Přemysla Pittra a Olgu Fierzovou do Izraele. Přemysl tam sázel stromek v Aleji spravedlivých v Jad - Vašem. Také se setkal v Tel Avivu se Sinajem Adlerem, ze kterého se mezitím stal rabín a byl tradičně oblečen. Pitter k němu přistoupil a zeptal se ho, jestli je to on. Když přisvědčil, omluvil se mu, že mu tenkrát na Štíříně tu čepici vzal. Celou tu dobu na to nezapomněl a čekal na příležitost se mu omluvit. To samotného S. Adlera velice dojalo.¹⁰² „*Pokud toto byly hlavní chyby a pokud tak navíc byly dostatečně reflektovány, žili obyvatelé zámku zřejmě blíž nebi než zemi.*“¹⁰³

Také bych v této kapitole ráda zachytila některé vzpomínky a zážitky samotných dětí, které osobně zažily laskavou péči P. Pittra a dalších pracovníků v zámeckých ozdravovnách.¹⁰⁴ Jehuda Huppert vypráví, že poté, co se s bratrem vrátili z koncentračních táborů, bydleli nějaký čas v Melantrichově ulici, v bývalém nevěstinci. Po zotavení neměli co dělat, tak šli na židovskou obec se zeptat, jestli o něčem nevědí. Ti je poslali do Milíčova domu. Zde jim nabídli pobyt v ozdravovně blízko Prahy. Rozhodli se, že tam pojedou. Odvezli je na zámek Štířín, kde je pěkně ubytovali a dobře se zde stravovali. Sám J. Huppert vypráví o svém prvním setkání s Přemyslem Pittrem, které proběhlo za zvláštních okolností. Jednou se s ostatními hochy na zámku hádali, šťouchali a křičeli na sebe. Asi také ještě neměli v pořádku nervy. Najednou se v místnosti objevil mírný, seriózní pán a v klidu, ale důrazně jim vysvětlil, že na sebe mají být lidé hodní, navzájem si své požadavky říci a vysvětlit si je. Nemají na sebe navzájem křičet. Toto vysvětlení bylo pro chlapce velmi přesvědčivé, až se za své předchozí jednání zastyděli.

---

¹⁰² KOHN, P. *Kolik naděje má smrt*. Brno: L. MAREK, 2000, s. 152.

¹⁰³ KOSATÍK, P. *Sám proti zlu*. Praha, Litomyšl: Paseka, 2009, s. 203.

¹⁰⁴ Tyto vzpomínky jsem čerpala z knihy Pavla Kohna- Kolik naděje má smrt. Kde autor, sám „Pittrovské dítě“ zachytil medailonky bývalých chovanců poválečných ozdravoven. A umožnil tak poznání pocitů dětí, které přežily takové hrůzy a dostaly se do láskyplné péče P. Pittra a jeho spolupracovníků. I když některým toto období již z paměti vymizelo, nebo si na něj v důsledku svého nízkého věku, v té době, již nepamatují. Také je možné z těchto příběhů rozpoznat jejich zážitky s německými dětmi, se kterými byli společně na zámku a konečně i jejich autentické vzpomínky na samotného P. Pittra, Olgu Fierzovou a ostatní spolupracovníky. Myslím si, že je také velmi zajímavé přečíst si jejich odpovědi na otázku: „Co považují u člověka za důležité vlastnosti a „Jaký vztah mají k Němcům dnes.“ Kde vesměs píší, že k mladé generaci žádnou zášť necítí i přesto, co si od nich, jako národa, vytrpěli. Nejen u těchto příběhů si uvědomuji, že musím být vděčná za to, kde a kdy žiji. Ve většině případů, z této knihy, odešli tito dospívající sami s velmi málo věcmi do Izraele a zde v „zemi svých otců“ začali nový život, který nebyl vždy zrovna lehký. Musím obdivovat mnohé, kteří zažili takové děsivé události, ale nerezignovali na život a nezahorkli. Ale v mnoha případech sami pomáhají a žijí smysluplně a naplněné životy.

Michal Beerová vzpomíná, že ve Štíříně je přijaly mladé české ženy a to první bylo určitě osprchování. „*Po třech dlouhých letech koupelna s bílými kachličkami, s teplou vodou a to zdaleka ještě nebylo všechno, potom večere, v poválečné Evropě, kdy opravdu byl všude nedostatek, se panu Pittrovi podařilo pro nás sehnat nejenom chleba, ale myslím i housky, máslo a vajíčka a dostaly jsme krupičnou kaši; ráj na zemi. My koncentračníci samozřejmě kus chleba do kapsy a večer pod hlavu, protože kdo ví, co bude zítra.*“¹⁰⁵ Píše, že zámky byly velmi pěkné, všude mnoho uměleckých děl, velká knihovna, kde si děti mohly číst. Autorka si z těch, kteří se o ně starali, pamatuje jen Olgu Fierzovou a Milušku Teichmanovou, ale i všichni ostatní na ně byli hodní.

Také bych k této kapitole ráda připojila poznámky a myšlenky hodnotící celou významnou akci Zámky. Byla to první a na dlouhou dobu jediná větší akce svého druhu v ČSR. V jejím průběhu se setkalo na 800¹⁰⁶ dětí ze dvou etnik, židovské a německé národnosti, které dříve rozdělovalo nepřátelství. Jistě tato akce znamenala pro židovské děti po návratu z nacistických koncentračních táborů, možnost se alespoň částečně „oklepat“ z hrůzných zážitků. Vyrovňovat se s častou situací, kdy pouze ony samy, z celé rodiny, přežily.

Německé děti, které byly zachráněny z československých internačních táborů, mohly poznat tyto zvláštní příslušníky „nepřátelského“ národa. A zamyslet se nad otázkou, jak je možné, že P. Pitter, kterému zahynul přítel J. Šimsa v nacistickém koncentračním táboře, jim tak oddaně pomáhá a stará se o ně. Také je na akci Zámky možné nahlížet jako na „terénní“ a neopakovatelný psychologický výzkum duší židovských a německých dětí, které, po tom co prožily, spolu komunikovaly, sblížovaly se a pak navazovaly i přátelství.¹⁰⁷ „*Akce Zámky byla z české strany podanou rukou bezvýhradné lidskosti a nezištnou nabídkou a nadějí na smíření. Jenom komunistický puč v roce 1948 způsobil, že tato naděje a nabídka nemohly být využity ke smíření obou národů.*“¹⁰⁸ Také můžeme říci, v návaznosti na jednání P. Pittra podle odkazu Ježíše Krista, že akce Zámky nepřestává vydávat svědectví o tom, že takové jednání není utopické, ale může být reálné. „*A že lze na tom budovat mosty pochopení a smíření celých velkých skupin a dokonce národů!*“¹⁰⁹

¹⁰⁵ KOHN, P. *Kolik naděje má smrt*. Brno: L. MAREK, 2000, s. 68.

¹⁰⁶ Celkově zámky prošlo 810 dětí. 247 jich bylo z koncentračních táborů., z toho 165 z Terezína. Také mezi nimi bylo 407 dětí z internačních táborů pro Němce a kolaboranty.

¹⁰⁷ ŠTĚPÁN, J. Křesťanský humanismus Přemysla Pittra v evropském kontextu. In *Hovory* č. 17. Praha: Zdeněk Susa, 2014. s. 31-32.

¹⁰⁸ Tamtéž, s. 32.

¹⁰⁹ Tamtéž.

Také je zajímavá skutečnost, že na Pittrem vyhlášenou výzvu a prosbu pro bývalé čtenáře *Sbratření* (v září 1945), v otázce zejména finanční pomoci pro akci Zámky, byl veliký ohlas. A Přemysl P. mohl s radostí říci, že „*se v této pomoci projevila pravá duše českého národa, věrná humanitním myšlenkám Komenského a T. G. Masaryka.*“¹¹⁰

Jako i v dalších akcích i zde spoléhal Pitter hlavně na pomoc svých přátel, protože pomoc od oficiálních institucí docházela opožděně a nepravidelně.¹¹¹

Ještě bych k této kapitole ráda připojila několik myšlenek z článku: „Ohlas na Zámky Naděje“.¹¹² Sám Pitter, český Albert Schweizer, jak ho příležitostně nazývají, neměl problém s Benešovými dekrety. Již během války nezištně pomáhal židovským rodinám a začal hned po válce pomáhat židovským dětem. Pitter se nezdráhal do těchto „zámků naděje“ přijímat i děti německé, protože děti, podle něj, jsou vždy nevinné. Utrpení není vázáno na národnost, etnicitu nebo ideologii. Pitter nedal svým „dětem“ jen důvěru, že se mohou se svým životem vyrovnat, ale dokázal v nich a s nimi překonat prameny nenávisti. Sílu, která něco takového umožňuje, popisuje Pavel Kohn velmi zdrženlivě: „*Jde o tajemství, soudím, které není z toho světa.*“¹¹³

---

¹¹⁰ PITTER, P. a O. FIERZOVÁ. *Nad vřavou nenávisti*. Praha: KALICH, 1996, 236 s. Kapitola Přemysl P. a jeho dílo, s. 163.

¹¹¹ ŠTĚPÁN, J. Kř. humanismus P. Pittra v evropském kontextu. In *Hovory* č. 17. Praha: Z. Susa, 2014. s. 32.

¹¹² Jedná se o článek ohlasu německého tisku na knihu Pavla Kohna „*Kolik naděje má smrt*“, kterou pod titulem „*Schlösser der Hoffnung*“ („Zámky naděje“) vydalo nakladatelství Langen-Müller v Mnichově roku 2001. Článek v českém překladu nese název: Zámky naděje, České vítězství nad nenávistí.

¹¹³ KRIEGER, Hans. Der Anklang an „*Schlösser der Hoffnung*“. *Bayerische Staatszeitung*, z 26. 4. 2002. Čerpáno z: ANONYMUS. Ohlas na „Zámky naděje“. In *Hovory* č. 9, 2003. s. 81- 82.

5. Vyhnání z ČSR ¹¹⁴

Po akci Zámky, kde byl Pitter velmi zaměstnán, ho změny v novém státě zaskočily. Rozsah válečné devastace českých charakterů si asi až do května 1945 neuvědomil. Problematické byly i směry, ke kterým se začal obnovený stát upínat. Začalo se ukazovat, že staro-noví vládcí mají jen malý zájem na obnovení prvorepublikových poměrů. Již sám název „lidová demokracie“ jímž se režim označil, vzbuzoval obavy, jako každá demokracie, která má přívlastek.¹¹⁵ „*Že nové pořádky postihnou i jeho, vzdáleného svými hlavními činnostmi politice, si Pitter možná v prvních měsících po osvobození, pohlcen „zámeckými“ aktivitami, ani nevšiml.*“¹¹⁶ Brzy po válce se také začaly komplikovat vztahy s cizinou. Vazby s německy mluvícími státy, kromě Švýcarska, byly přerušeny už za války. Ty co zbyly začaly rychle podléhat ideologizaci. Když v roce 1945 zemřel Pitterův vzor L. Ragaz, vyšlo najevo, že mezi jeho následovníky převažují lidé, kteří nechtějí komunismus v náboženském duchu, ale spíše s ideologií Stalina. Pitter se obával, že k podobnému rozštěpení dojde i zde, v Československu.¹¹⁷

Rok 1947 byl plný napětí a větších nebo menších politických krizí. Komunisté se postupně zmocňovali jedné významné pozice za druhou a pronikali do všech institucí.

V přednáškovém cyklu, který se konal od září 1947, k desetiletému výročí smrti T.G. Masaryka, o něm promluvil s úctou a porozuměním i pražský arcibiskup Josef Beran. Nejzajímavější manifestací v této nelehké době byla ta, která se odehrála 2. února 1948 na Slovanském ostrově v Praze. Z podnětu profesora Husovy evangelické fakulty F. Bednáře a se spontánně vítanou účastí pražského arcibiskupa dr. Josefa Berana, usedli představitelé všech křesťanských církví a náboženských společností k jednomu stolu a byli rovnoprávními členy. Mocným potleskem byl vítán Jan Masaryk, syn velikého otce a nositel jeho humanitních idejí. Projevy poslouchalo mnoho lidí i na vltavském nábřeží, kam byly přenášeny tlampači. Na konci přečetl arcibiskup Josef Beran společný manifest. Vyzýval zejména vlastní národ, aby řešil problémy pokojně.

---

¹¹⁴ Z Československé republiky.

¹¹⁵ KOSATÍK, P. *Sám proti zlu*. Praha, Litomyšl: Paseka, 2009, s. 214.

¹¹⁶ Tamtéž, s. 215.

¹¹⁷ Tamtéž, s. 216.

Taková manifestace se odehrála poprvé po 500 letech, kdy všichni věřící se spojili v demonstraci proti válce, za mír a náboženskou svobodu. Ale manifesty, odpor a demonstrace přišly pozdě. Již nemohly zabránit tomu, co mělo přijít, díky komunistům a jejich promyšlenému postupu.¹¹⁸

Po druhé světové válce komunisté nedovolili obnovu demokratických politických stran, které tvořily páteř demokratického Československa. V dubnu 1945 byl vyhlášen program nové vlády- Košický vládní program. Ten přinesl velké změny. Politická soutěž se konala v uzavřeném systému Národní fronty. Komunisté provedli atentát na tři s nimi nesympatizující ministry.

K rozhodujícímu střetnutí mezi čs. komunisty a jejich demokratickými oponenty vedly poměry ve Sboru národní bezpečnosti. Komunistický ministr Václav Nosek zbavil funkce posledních osm nekomunistických velitelů SNB v Praze. Na protest proti tomu, že V. Nosek odmítl po většinovém hlasování v kabinetu tento krok odvolat, podalo 20. února dvanáct ministrů za národně socialistickou, lidovou a slovenskou Demokratickou stranu demisi. Komunistům to přišlo vhod, protože se jich mohli zbavit legální cestou. Sami už měli pod kontrolou nejdůležitější nástroje ve státě. V následujících dnech KSČ pořádala masová shromáždění., kde požadovala, aby prezident E. Beneš přijal demisi nekomunistických ministrů a poté doplnil vládu podle návrhu jejího předsedy K. Gottwalda. Vznikaly nové mocenské orgány- Akční výbory Národní fronty, které zbavovaly funkcí odpůrce KSČ, napříč společností. Komunisté také vytvářeli ozbrojené útvary- Lidové milice, které byly složené z jejich oddaných stoupenců. Naopak odpůrci komunismu nedokázali na toto dění adekvátně zareagovat. Jediné, větší akce, které se konaly, byly dva pochody pražských vysokoškolských studentů na Hrad. Jejich zástupci nebyli puštěni k prezidentu E. Benešovi, řada studentů byla zatčena. Pod velkým nátlakem a hrozbou občanské války, 25. února 1948, přijal prezident E. Beneš demisi nekomunistických ministrů. Vládu doplnil podle návrhu K. Gottwalda. Vážně nemocný E. Beneš odjel z Prahy a v červnu 1948 se vzdal funkce; na jeho místo nastoupil 14. června Klement Gottwald.¹¹⁹

---

¹¹⁸ PITTER, P. a O. FIERZOVÁ. *Nad vřavou nenávisti*. Praha: KALICH, 1996, 236 s. Kapitola Nad vřavou nenávisti, s. 72 – 73.

¹¹⁹ KRÁKORA, P., KOPEČEK, P. *Dějiny Československa 1918-1992*. Praha: EPOCH, 2010, s. 33 - 34.

Komunisté si od začátku uvědomovali, že ve volbách, které se chystaly, by dostali méně hlasů než v roce 1946, proto zorganizovali tento státní převrat a tím se chopili moci.¹²⁰ Únor znamenal komunistické ovládnutí celé společnosti v ČSR. „*Upevňování komunistického režimu v Československu bylo provázeno rozsáhlou perzekucí. Politické soudní procesy byly zahájeny brzy po únoru 1948.*¹²¹ Téměř všechny byly uměle vykonstruovány. Již v roce 1949 byl popraven gen. Heliodor Píka, za války velitel čs. vojenské mise v SSSR. V roce 1950 proběhl proces s Dr. Miladou Horákovou a dalšími, i přes protesty světové veřejnosti byly absolutní rozsudky vykonány.¹²² Sám Pitter se s M. Horákovou znal ze smíchovského sboru ČCE, ale pod dojmem komunistické propagandy se nechal přesvědčit, že Dr. Horáková osnovala přípravu války ve střední Evropě.¹²³

Vládnoucí režim znárodňoval také všechny výchovné a sociální ústavy.¹²⁴

Ani Milíčův dům nebyl ušetřen velkými změnami, ačkoliv byl daleko od politického dění. Několik dní po únorovém převratu tam volali, jestli mají ustaven akční výbor (AV), který by později navrhl národního správce Milíčova domu. Nakonec AV sestavili z Josefa Rotta, B. Strýčkové a Idy Tyčové a za národního správce navrhli J. Rotta. Ale v dubnu přišel dopis, podepsaný komunistickým primátorem dr. Vackem, že správcem byl určen, jistý JUDr. Vaňous.

V roce 1949 také přišlo mnoho nových příkazů pro „družinu“, jak byl Milíčův dům teď oficiálně nazýván. P. Pitter musel vyplňovat mnoho dotazníků, zpráv a vést statistiky. Říkal si, že když to vydržel za diktatury nacistické, vydrží to i teď.¹²⁵ Pittrovi bylo nabídnuto místo v českém pohraničí u Rumburku. To odmítl a požádal, aby mohl zůstat v Milíčově domě jako řadový vychovatel. Mohl, ale musel se vystěhovat z tamního bytu. Aby zde mohl působit, podstoupil v listopadu 1950 prověrku, před kádrovou komisí. Tou prošel, ale následovala další komise na školském odboru ÚNV,¹²⁶ nechali ho dlouho čekat a pak následoval výslech čtyř na jednoho. „Vy si tam žijete jako izolovaná společnost,“ psal v dopise Olze Fierzové hlavní výtku, kterou slyšel.

---

¹²⁰ PITTER, P. a O. FIERZOVÁ. *Nad vřavou nenávisti*. Praha: KALICH, 1996, 236 s. Kapitola Přemysl P. a jeho dílo, s. 176.

¹²¹ KRÁKORA, P. KOPEČEK, P. *Dějiny Československa 1918-1992*. Praha: EPOCHA, 2010, s. 35.

¹²² Tamtéž, s. 36.

¹²³ KOSATÍK, P. *Sám proti zlu*. Praha, Litomyšl: Paseka, 2009, s. 223.

¹²⁴ PITTER, P. a O. FIERZOVÁ. *Nad vřavou nenávisti*. Praha: KALICH, 1996, 236 s. Kapitola Nad vřavou nenávisti, s. 73.

¹²⁵ PITTER, P. a O. FIERZOVÁ. *Nad vřavou nenávisti*. Praha: KALICH, 1996, 236 s. Kapitola Přemysl P. a jeho dílo, s. 176.

¹²⁶ Ústředního národního výboru.

Bylo mu řečeno: „Je pryč doba charitativních spolků“ a, že se musí zapojit do masových organizací a pracovat nově pro kolektivizaci společnosti. Když se zeptal na konkrétní úkoly, o nichž by mohl uvažovat; byl nařčen z pasivity a bylo mu řečeno, že on sám musí být iniciativní a najít nové formy, aby dokázal, jak pochopil nový směr a dobu a aktivně se zapojil.¹²⁷

Všichni zaměstnanci Milíčova domu měli vstoupit do odborového hnutí.

14. listopadu 1950 psal Olze „Jsem teď samá schůze a konference, zapojujeme se. Děti je k dnešnímu datu zapsaných 227, průměr vzrostl na 165.“¹²⁸

P. Pitter musel sám zakoupit obrazy prezidenta K. Gottwalda a J. V. Stalina a pověsit je do hudební síně a sálu. Morálka a kázeň v zařízení postupně klesala. Pitter nemohl rozhodovat o přijímání a případném vylučování dětí.

Není divu, že tato atmosféra mu nepřidala na zdraví. Trpěl častými bronchitidami a stoupl mu krevní tlak.¹²⁹ Sám začal uvažovat nad vystěhováním z Milíčova domu. Nechtěl-li opustit své děti, přátele, dílo, musel se zapojit do odborové organizace. (ROH) Navštěvovat politická školení a schůze. Tam pochopil, co je to politická strategie. Byl přesvědčován o správnosti marxistické ideologie. Školní inspektorka určila Pittra za předsedu okresního vychovatelského sboru. Taková jmenování byla vlastně příkazy a odmítnutí se rovnalo osobní diskvalifikaci, hraničící se sabotáží. Pitter měl za úkol přesvědčovat členy, aby jednomyslně odhlasovali předem připravené rezoluce. Když se jednalo o věci organizační, neměl s tím P. Pitter problém. Horší to bylo, když šlo o věci mravního charakteru. Přinášelo mu to hluboké vnitřní rozpory.

Dalším jeho úkolem bylo sestavovat důvěrné zprávy o osobním životě jeho spolupracovníků a on sám věděl, že oni dostali stejný úkol vůči němu. Společně se vyhýbali ožehavým tématům. „*Ale jak dlouho budou kontrolní orgány trpět naší neúčast v donášení?*“¹³⁰ V návalu práce, byrokratickém „úřadování“ a stále sílícím tlaku nadřízených institucí se blížil konec roku.

V Milíčově domě chystali tradiční vánoční oslavu, ale krásně ozdobený strom spadl z pódia na zem. „*Byla to jako neblahá předzvěst: už nikdy neměl vánoční strom hlásat v Milíčově domě radostné poselství o narození Ježíšově.*“¹³¹ Poslední oslava, kterou

¹²⁷ Dopis P. Pittra O. Fierzové ze dne 13.11. 1950, APP, kart. 178. Citováno podle KOSATÍK, P. *Sám proti zlu*. Praha: Paseka, 2009, s. 225.

¹²⁸ Dopis P. Pittra O. Fierzové ze dne 14.11. 1950, AAP, kart. 178. Tamtéž.

¹²⁹ KOSATÍK, P. *Sám proti zlu*. Praha, Litomyšl: Paseka, 2009, s. 225.

¹³⁰ PITTER, P. a O. FIERZOVÁ. *Nad vřavou nenávistí*. Praha: KALICH, 1996, 236 s. Kapitola Nad vřavou nenávistí, s. 75.

¹³¹ Tamtéž, s. 76.

zde poté prožili, byla ta nejkrásnější. Zúčastnilo se jí dvěstě padesát dětí a mnoho bývalých chovanců. Posluchači dychtivě naslouchali Pittrovu vyprávění. Potom se Přemysl P. bavil vážně se staršími posluchači, z rozhovoru poznal, že semeno zaseté před lety nezemřelo, ale vzrostlo.¹³²

Pitter byl vyzván, aby promluvil o „institucích pro děti“ na rodičovském sdružení. Tyto instituce byly zřizovány na venkově i ve městech, aby matky mohly nastoupit do veřejných služeb. Sám Pitter, se ale mohl v mnoha případech přesvědčit, že odvádění matek do výroby může mít neblahý vliv na rodinný život a výchovu. Proto na konci projevu citoval sovětského pedagoga Makarenka, který psal, že základním pilířem socialistické společnosti je rodina. Přemysl Pitter k tomu dodal: „Proto naším ideálem nemůže být sebelepší ústav, nýbrž rodina, ve které se matka může věnovat svým dětem.“¹³³ Posluchači mu mohutně tleskali. Potlesk byl výrazem demonstrace proti masovému zapojení matek do výroby. Následovala reakce ze strany místního výboru komunistické strany. Ten žádal Pittrovo okamžité odvolání z funkce. Dva policisté u něj provedli domovní prohlídku a zabavili korespondenci se zahraničními dopisovateli. Za nedlouho přišel za Pittrem tajemník kulturní komise a přinesl příkaz okamžitého opuštění Milíčova domu.

Byl pro něj již připraven pokoj v podnájmu a do Milíčova domu již nesměl. Nastoupila nová ředitelka se svými spolupracovnicemi a Pitter ji musel sám představit dětem a vysvětlit jim, že odchází ze zdravotních důvodů. Následovala další důkladná policejní prohlídka, tentokrát v celém Milíčově domě i za přítomnosti dětí.

Sám Pitter se v noci dostal do Milíčova domu, aby zachránil důležité dokumenty. Našel tam veliký nepořádek a rozházené záznamy po zemi. Vše říkající byla reakce dětí na změnu poměrů v Milíčově domě. Více než polovina tam přestala chodit.

V dubnu 1951 policie provedla tvrdou domovní prohlídku v Pittrově novém bytě, který sdílel s dalším nájemníkem. Byl obviněn z pobuřování proti lidově demokratickému režimu, nedovoleného shromažďování, vydávání ilegálního časopisu a kontaktů s příslušníky kapitalistických států. Začal se rýsovat jejich záměr, Pitter již neměl dlouho zůstat na svobodě.¹³⁴ Byl pod neustálou kontrolou a dohledem nejrůznějších úřadů.

Ozdravovnu v Mýtě u Rokycan museli také nechat převést a odevzdat.

---

¹³² PITTER, P. a O. FIERZOVÁ. *Nad vřavou nenávisti*. Praha: KALICH, 1996, 236 s. Kapitola Nad vřavou nenávisti, s. 76.

¹³³ Tamtéž, s. 77.

¹³⁴ KOSATÍK, P. *Sám proti zlu*. Praha, Litomyšl: Paseka, 2009, s. 227.

V srpnu 1951 byl předvolán před prokurátora. Věděl, že od něj se už nevrátí zpátky.

V této době se ještě bránil myšlenkou na odchod za hranice. Říkal si, že i v dolech mohou být lidé, kterým by mohl sloužit a kteří potřebují pomoci.

Nakonec byl rozhodujícím faktorem jeho zdravotní stav. Protože nucené práce by se rovnaly smrti. Vybral si tedy útěk.¹³⁵ Ještě ten den poslal Olze šifrovaný dopis, že se nachýlil čas odchodu. V této době byla již „Železná opona“ hotová a důsledně střežena, proto útěk přímo do Rakouska nebo Západního Německa nepřipadal v úvahu. Pitter měl přátele ve Východním Německu, ale jak je kontaktovat? Přemysl P. šel do nemocnice ke svému známému doktorovi. Ten si ho tam nechal kvůli důkladnému vyšetření několik dní. To Pitter chtěl. Poslal prokurátorovi potvrzení o nemocničním pobytu. Současně mu sdělil, že se mu ohlásí, jak bude moci. Nakonec se tedy ukázalo, jak bylo přínosné, že úřady nedovolily Olze Fierzové návrat zpátky do Prahy.

Přemysl jí poslal vzkaz, kterému rozuměla pouze ona a Olga začala připravovat z druhé strany jeho odchod. Přišla tedy zpráva, že jeho útěk připadá na 19. srpna 1951.

Odehraje se v Lužických horách na vrchu Hvozď, kde prochází státní hranice. Zpráva se, ale k němu dostala opožděně, proto se o útěk pokusil až o týden později. Pitter opustil nemocnici a strávil poslední noc v bytě. Ráno se pohledem rozloučil se svými věcmi, zejména s knihovnou a starými nástěnnými hodinami, s věcmi, které znal už od dětství. S sebou si vzal pouze chlebník a nejnnutnější osobní věci, protože chtěl budít dojem výletníka.¹³⁶ Doprovázela ho jedna z jeho spolupracovnic z Milíčova domu, Magda Pillbauerová. Jeho útěk tedy začal 26. srpna 1951. Odjeli spolu vlakem do České Lípy. Tam přestoupili na vlak, kterým dojeli do vesnice Krompach, blízko hranice. Jeho cesta za svobodu se neobešla bez vypjatých chvil. Cestou k místu smluvené schůzky je zastavil příslušník SNB, který je prohledal a odebral jim doklady, které naštěstí vydal zpátky. Na vrcholu Hvozdu se Přemysl potkal se ženami, které ho měly doprovodit dál. První špatná zpráva byla, že se jim nepodařilo sehnat německé doklady, na které by mohl Pitter absolvovat nebezpečnou a ostře sledovanou cestu do Západního Berlína. Na které hlídkovalo velké množství východoněmeckých složek a kontrolovali všechny, jen trochu podezřelé pasažéry. Proto si Pitter vybral jinou cestu, okliku přes Žitavu a Drážďany do Lipska. Kde měl přátele, kteří mu ty doklady měli sehnat. Tam, v čekání na ně setrval šest dní, se silícími obavami, kolik lidí o jeho pobytu zde už ví. *„Na poslední úsek své cesty se vydal 2. září; cestu ho legitimovali,*

---

¹³⁵ PITTER, P. a O. FIERZOVÁ. *Nad vřavou nenávisti*. Praha: KALICH, 1996, 236 s. Kapitola Nad vřavou nenávisti, s. 78.

¹³⁶ Tamtéž, s. 79.

obstál, a v půl jedenácté večer šťastně dorazil do západního sektoru Berlína.¹³⁷ Hned po příjezdu napsal telegram Olze Fierzové, že se nesejdou v Berlíně, ale v Londýně.

Protože chtěl zmírnit represe vůči lidem z okruhu kolem Milíčova domu, napsal Pitter dopis pražskému prokurátorovi, ve kterém vysvětloval důvody svého útěku, které podle něj nebyly politické. Ale odešel proto, aby mohl nadále pokračovat ve své pedagogické práci se sociálně znevýhodněnými dětmi. Jeho nová cesta v zahraničí právě začala.¹³⁸

Stres spojený s nebezpečným útekem nechal na Pittrovi následky. Necítil se moc zdráv. V Německu požádal o politický azyl a podal žádost o vízum do Anglie. Také „napsal Ferdinandu Peroutkovi, řediteli československého vysílání Rádia Svobodná Evropa; podařilo se mu totiž vyvézt ven „kontraband“, anketu o poslechu zahraničního ohlasu, kterou sám na jaře a v létě 1951 uspořádal se zhruba třiceti československými respondenty a již měl v úmyslu zahájit svou spolupráci s exilovým rozhlasem.“¹³⁹ Absolvoval nejméně tři výslechy před American Intelligence Service.¹⁴⁰ „Mají velký zájem o kulturní a myšlenkový život u nás, o vliv zahraničního rádia a podobně. Velmi si cení mé objektivnosti. Pravděpodobně jiní uprchlíci vypovídají příliš jednostranně. Myslím, že dělám dobrou službu svému národu.“¹⁴¹

Dobu čekání na britské vízum si krátil výlety. Při nich objevil i byt, ve kterém bydlel, když se před první světovou válkou v Berlíně učil typografem. Do továrny se ale nedostal, protože byla v sovětském sektoru. V těchto týdnech několikrát měnil plány pro nejbližší období. Nakonec chtěl nejdříve jednat s československými exulanty v Německu, s křesťanskými organizacemi sudetských Němců a s rozhlasovými stanicemi, zejména s RFE- Radiem Svobodná Evropa. Proto 23. října odletěl z Berlína do Mnichova, kde se mj. poprvé od svého úspěšného útěku na západ, sešel s Olgou F.

Teprve před Vánoci 1951 přijel do Londýna. V krátké době navštívil sídlo BBC a 8. prosince již natočil první příspěvek, rozhovor se Zdeňkem Mastníkem.¹⁴²

Také se zde konečně setkal s Olgou F. Pitter poměrně brzy získal v Británii politický azyl a pas. Ale na přelomu let 1951 a 52 se v Londýně trochu trápil nicneděláním. Spolupráce s BBC se nerozjela v takové míře, v jakou doufal.

---

¹³⁷ KOSATÍK, P. *Sám proti zlu*. Praha, Litomyšl: Paseka, 2009, s. 231.

¹³⁸ Tamtéž.

¹³⁹ Tamtéž, s. 232.

¹⁴⁰ Americká zpravodajská služba.

¹⁴¹ Dopis P. Pittro O. Fierzové ze dne 17.9.1951, APP, kart. 178. Citováno podle KOSATÍK, P. *Sám proti zlu*. Praha: Paseka, 2009, s. 232.

¹⁴² Redaktor českého vysílání BBC, vystupující pod pseudonymem Pavel Holan.

Také dostal zprávu od Jiřího Bacona z Jeruzaléma, že dvacet jeho bývalých chovanců ze „Zámků“, žijících teď v Izraeli se dozvědělo o jeho současném osudu.

Chtějí ho tedy pozvat do Izraele a postarat se o něj. Pittra tato zpráva velmi dojala. Nabídku ovšem nepřijal, protože cítil, že má před sebou úkoly ještě zde v Evropě.

Sám Přemysl Pitter vždy odděloval politiku, jako sféru soupeření lidských zájmů od světa ducha, od náboženství. Nebyl členem žádné politické strany a ani v exilu do žádné nevstoupil.¹⁴³ Na konci dubna 1952 pobýval tři měsíce v kvakerské Woodbrooke College v Birminghamu. Oficiálním důvodem pobytu bylo jeho zlepšení angličtiny, sám však nepopíral, že si chtěl utřídit myšlenky a rozhodnout se pro další správné životní kroky.¹⁴⁴ Stále přemýšlel o osudech uprchlíků přicházejících do Německa. Jak by jim mohl pomoci? Aby mohl dělat sociálního pracovníka, laického kazatele, potřeboval souhlas některé humanitární organizace. Po dlouhém vyřizování, kdy byla první odpověď negativní, neměli žádné volné placené místo v uprchlických táborech. Poté pracovníky WCC¹⁴⁵ ujistil, že mu nejde o plat, že životní minimum si zajistí sám. Ozval se mu reverend ze Ženevy a pozval ho, aby si přijel německé a rakouské tábory prohlédnout. Pitter jich projel několik a osudem se mu měl stát tábor Valka u Norimberka. Jeden z největších a nejhůře spravovaných táborů v Německu.¹⁴⁶

V době, kdy Pitter opouštěl ČSR, se malá skupina evropských představitelů zabývala náměty francouzského ministra zahraničí Robert Schumana o mezinárodní spolupráci v Evropě a o budoucím evropském domě.

Po seznámení se s nimi, v exilu, Pitter ve svých knihách z 50. let oceňoval zejména ty názory, které jako podněty ke sjednocení reflektovaly duchovní hodnoty.

Významným rysem Pittrovy osobnosti byl jeho velký zájem o řadu institucí náboženského, humanitního, pacifistického a dalšího zaměření. S mnoha úzce spolupracoval, také často inicioval jejich založení nebo byl v řídicích orgánech.¹⁴⁷

Pitter věřil, že přichází nová doba, že staré uspořádání Evropy je potřeba změnit.

---

¹⁴³ KOSATÍK, P. *Sám proti zlu*. Praha, Litomyšl: Paseka, 2009, s. 235.

¹⁴⁴ Tamtéž, s. 239.

¹⁴⁵ World Council of Churches- Světová rada církví.

¹⁴⁶ KOSATÍK, P. *Sám proti zlu*. Praha, Litomyšl: Paseka, 2009, s. 240.

¹⁴⁷ ŠTĚPÁN, J. Evropanství Přemysla Pittra. In *Hovory* č. 4, Praha:1998. s. 91.

Věřil, že hranice, které nás dělily, je potřeba odstranit a vybudovat novou Evropu, kde bude všem kulturám zajištěn svobodný rozvoj.

*„Politické hranice již nesmějí rozdělovat národy. Význam hranic státních musí klesnout na význam hranic, jež dělí okresy nebo kanton od kantonu.“*¹⁴⁸

---

¹⁴⁸ ŠTĚPÁN, J. Evropanství Přemysla Pittra. In *Hovory* č. 4, Praha:1998. s. 93.

6. Tábor Valka

Sám Přemysl Pitter zažil za svůj život několik exilových vln. Po návratu z první světové války to byla vlna především ruských a ukrajinských lidí prchajících před bolševismem. Z této vlny také pocházel Pittrův spolupracovník Valentin Bulgakov, tajemník spisovatele L. N. Tolstoj. Další vlna nastala po 30.1. 1933, kdy se moci v sousedním Německu chopil A. Hitler. V této vlně se již Přemysl se svými přáteli zapojil a pomáhal zejména dětem německých emigrantů. Dalším setkáním s emigrací byla pro Pittra zkušenost, kdy jeho přítel Dr. Bohumil Vančura¹⁴⁹ utekl do Anglie po podpisu Mnichovské dohody 30. 9. 1938, která se konala bez účasti Čechoslováků.¹⁵⁰

Demokratické a svobodné státy nebyly koncem 40. let připraveny na situaci vzniklou v komunistických totalitních státech.¹⁵¹ Na přelomu čtyřicátých a padesátých let dvacátého století se Evropu „valilo“ na deset miliónů běženců a migrantů a přibývalo zpráv o neutěšených poměrech v táborech pro ty, kteří prchali ze zemí obsazených komunisty. V této době nebyla ještě pomoc a práva uprchlíků zasazena v mezinárodním právu a vůbec tématu uprchlictví se mnoho lidí a organizací nevěnovalo. Práce s nimi byla ještě v začátcích. Jak jsem již psala v předchozí kapitole, mohl P. Pitter společně s Olgou F. navštívit v létě 1952 většinu z táborů v Německu a Rakousku, pro uprchlíky, kteří uvázli v těchto zemích. Pro Pittra nebylo lehké získat povolení k sociální práci v uprchlickém táboře. Úřady se bránili vměšování cizinců do působení a správy tábora. Nakonec mu pomohlo doporučení německého Červeného kříže, kde vzpomínali na jeho a Olžinu pomoc při pátrání po německých dětech po roce 1945.¹⁵²

Samotní Němci se sotva stačili postarat o svoje lidi, kteří byli vyhnáni z Československa a Polska. Německo bylo rozbombardované, byl hlad a vysoká nezaměstnanost. Cizincům bylo zakázáno přijímat práci, aby jí nebrali místním lidem. Péči o uprchlíky v Německu měla v této době na starosti Mezinárodní agentura pro uprchlíky.¹⁵³

---

¹⁴⁹ Jeho zničení kartotéky členů Ligy proti antisemitismu, před útekem, zachránilo P. Pittrovi a dalším členům život.

¹⁵⁰ ŠTĚPÁN, J. Přemysl Pitter, Olga Fierzová a třetí exil. Poznámky. In *Hovory* č. 6, Praha: NFPP a OF, 2000, s. 123.

¹⁵¹ ŠTĚPÁN, J. Křesťanský humanismus Přemysla Pittra v evropském kontextu. Edice hovory 17- *Evropský humanista P. Pitter*. Praha: Z. Susa, 2014, s. 33.

¹⁵² PITTER, P. a O. FIERZOVÁ. *Nad vřavou nenávisti*. Praha: KALICH, 1996, 236 s. Kapitola *Nad vřavou nenávisti*, s. 84.

¹⁵³ International Refugees organisation; IRO.

Nestačila však nápor migrantů z východu zvládat, proto začala převádět tábory pod správu Německa. K prvnímu patřil právě tábor Valka¹⁵⁴ u Norimberka. Němci mu přezdívali „Tschechenlager“. Velmi zalidněný tábor lidmi z mnoha národností. V této době zde pobývalo přes 4000 lidí. Žili zde vedle sebe lidé, kteří prchali před komunismem, bývalí zločinci, čekající na denacifikaci¹⁵⁵ a uprchlíci z ostatních států Evropy.¹⁵⁶ Tato směsice lidí s různými úmysly, prioritami a samotné hrozné podmínky v táboře vedly k rychle postupující demoralizaci. Necelou polovinu obyvatel tvořili ženy a děti do čtrnácti let. Nejvíce bylo Čechů- 800, Poláků a Ukrajinců po 700, Slováků- 550, Jugoslávců- 320, Maďarů- 300, Rusů-200 a 140 občanů z pobaltských republik a další lidé z ostatních států za železnou oponou.¹⁵⁷ Pitter na začátku sociální práce ve Valce vzpomíná: „Kromě tábora Valka jsme viděli i jiné tábory, ale nikde jsme nenašli tak deprimující situaci.“¹⁵⁸ „Navzdory tomu, že se lidé mohou v táboře volně pohybovat, měli jsme dojem, že Valka je jedno velké vězení, protože tolik jeho obyvatel nemá absolutně žádnou možnost odejít někam jinam. Pro mnohé je to horší než vězení. Situace mladých lidí je nejhorší. Rychle propadají alkoholismu, prostituci, krádežím a podvodům.“ Jinde Pitter psal: Dlouhý a nucený pobyt v táboře vyvolával u mnohých trpkost a rozhořčení. Jejich nedůvěra působila nakažlivě na nově příchozí. Podle toho, jak se s nimi v táboře zacházelo a jak se jim podávalo jídlo, se mohli uprchlíci právem domnívat, že se zmýlili ve směru útěku.¹⁵⁹ Podmínky v táboře byly hrozné. V zimě byl tábor téměř bez elektřiny. Vázlo zásobování. Příklad byl jeden a čtvrt kilogramu uhlí na osobu a den. Podpora 141 marek, pro každou rodinu od německé vlády, nedostačovala.

---

¹⁵⁴ Název tábora se váže k historii států Estonska, Lotyšska a Litvy. Tyto státy byly dlouho pod nadvládou carského Ruska. 30.11. 1917 právě ve městě Valka na hranicích Lotyšska a Estonska se sešla národní rada Lotyšska a Estonska a začala revoluce, při které se osvobodily tyto státy od nadvlády Ruska. Proto z nostalgie po svobodě a na památku domova byl pojmenován tento tábor Valka (Valk, Walg). Díky zavlečeným Lotyšům a Estoncům. Samotný tábor byl zbudován již před II. světovou válkou. Sloužil jako ubytovací městečko určené pro nacistické přehlídkové jednotky při velkých slavnostech Třetí říše. Uprchlíkům začal tábor sloužit koncem 40. let, tvořilo jej 18 řad nízkých cihlových domů, tedy asi 60 baráků. Další 11 dřevěných baráků bylo na druhém konci tábora a tato nejubožejší část sloužila jako přijímací místo do tábora. (ŠTĚPÁN, J. Kř. humanismus P. Pittra v evropském kontextu, *Evropský humanista P. Pitter*. Praha: Z. Susa, 2014. s. 33.)

¹⁵⁵ Rozsáhlý společenský proces, který se konal po II. světové válce v Německu. Samotný termín znamenal vyčištění poválečného Německa od národního socialismu. Také to znamenalo např. zákaz činnosti NSDAP.

¹⁵⁶ KOSATÍK, P. *Sám proti zlu*. Praha, Litomyšl: Paseka, 2009, s. 241.

¹⁵⁷ ŠTĚPÁN, J. Kř. humanismus P. Pittra v evropském kontextu. Ediční rada NFPP a OF, *Evropský humanista P. Pitter*. Praha: Z. Susa, 2014, s. 33.

¹⁵⁸ Tamtéž.

¹⁵⁹ Tamtéž, s. 34.

Velmi ostře na Pittra Valka při jeho první návštěvě působila, proto ho to tam tolik táhlo: „*Cítím, že bych měl ve Valce velký úkol.*“ Psal v dopise. „*Hlavně jako zprostředkovatel mezi národnostními skupinami a německým vedením. Měl bych tam i značné pole působnosti ve výchově dětí i dospělých, aby se bránilo demoralizujícím účinkům lágrového života.*“¹⁶⁰

V táboře sice působil Sokol, Skaut a osm českých politických stran, ale jejich činnost se příliš nerozvíjela. Pitter chtěl pod WCC- Světovou radou církví působit ve Valce jako sociální pracovník. Také se ale ukázalo, že čeští protestanti nemají v táboře kazatele ani faráře, nabídl se tedy, že by to mohl vykonávat. Podobně působil dříve jako laický kazatel v Milíčově domě. Přemysl P. nebyl prvním laickým kazatelem, který v táboře Valka působil, dříve tuto funkci vykonával Jaroslav Janata, původem klenotník. Janata ve Valce organizoval činnost Ymky, Sokola a náboženského sboru.¹⁶¹ V táboře se slavily svátky, konaly se bohoslužby, ale také se např. konala tryzna za popravenou Dr. Miladu Horákovou. Janata odešel z tábora v roce 1950.

Když konečně byly všechny úřední náležitosti vyřízeny, mohl Pitter nastoupit do tábora v září 1952, zatím jako neodborný poradce.

Teprve 15. listopadu 1952 mohl Pitter nastoupit jako sociální pracovník, pověřený WCC. Zároveň také jako kazatel. V táborové kapli poprvé kázal na Žalm 46,2-3: „*Bůh je naše útočiště, naše síla*“/„*pomoc v soužení vždy velmi osvědčená.*“ Také v táboře převzal biblické hodiny v českém jazyce.¹⁶² Brzy přišla zima, první Pittrova ve Valce.

V dopise adresovaném paní Růženě Pelantové¹⁶³ a panu J. Jostenovi do Londýna Přemysl píše: „*Zima velmi ztížila život ve Valce. Náhlým a předčasným příchodem mrazů nastala uhelná kalamita a několikadenní nepravdělnost v přidělu topiva. Do starých dřevěných baráků všemi skulinami fouká, takže nelze místnosti vytopit, ani kdyby byl přiděl uhlí větší než 1,40 kg na osobu a den. (V prosinci byl přiděl zvýšen na 2 kg.) A tak si obyvatelé baráků zapínají všechna myslitelná i nemyslitelná tělesa a vaříče vlastní výroby. To ovšem pojistky často nevydrží a pak bývá barák bez proudu i několik dní... Základní stravní přiděly jsou opravdu nedostatečné a příprava jídel zejména českým žaludkům neodpovídá. Kdo nemá pracovní nebo dietních přídatků, trpí podvýživou.*“¹⁶⁴

¹⁶⁰ Dopis P. Pittra J. Veselému ze 4.9. 1952, ČAPP, kart. 15a. Citováno podle: KOSATÍK, P. *Sám proti zlu*. Praha: Paseka, 2009, s. 243.

¹⁶¹ KOSATÍK, P. *Sám proti zlu*. Praha, Litomyšl: Paseka, 2009, s. 243

¹⁶² Tamtéž, s. 244.

¹⁶³ Do New Yorku. Bývalé funkcionáře národně socialistické strany, jejímž prostřednictvím začal Pitter získávat pro uprchlíky americkou pomoc. (KOSATÍK, P. *Sám proti zlu*. Praha: Paseka, 2009, s. 244.)

¹⁶⁴ Dopis P. Pittra R. Pelantové a J. Jostenovi z 8. ledna, 1953. APP, kart. 40.

Dále Pitter v dopise píše, že nejúčinnější pomocí by byla rychlá emigrace krajanů. Ale že Německo má samo obrovské problémy s vlastními lidmi a proto je tato možnost skoro nemyslitelná. Pitter přišel do tábora Valka s ideály, že uprchlíkům pomůže v rychlém zlepšení podmínek, k najetí zaměstnání, k možnosti rychlé emigrace a opuštění tábora. V tom se zklamal, nejen proto, že o správu nad táborem se dělilo více organizací- spolková vláda, bavorská zemská vláda, okresní úřad, městská správa a další. Přemysl věděl, že tíživou situaci nemůže připisovat pouze místním úřadům. Vždyť mnoho místních obyvatel žilo ještě hůře. „*Nemohou-li Němci zlepšit osud svých vlastních lidí, jak možno očekávat, želepší osud příslušníků cizích? Naopak je obava, že nevyjdou-li Spojenci žádostem německé vlády vstříc, mohli by Němci nové uprchlíky vracet a tím vydávat do rukou komunistů.*“¹⁶⁵

Pitter vinil zejména západní mocnosti, které oproti dobrému začátku při řešení uprchlické otázky, teď rezignovaly. V lednu 1953 se do tábora i s Olgou Fierzovou přestěhoval. Ale stěžoval si, že zde nemá klid na práci. „*Bydlím tu jak na tržišti. Jde to na nervy.*“¹⁶⁶

Bydlel zde nakonec pouze tři měsíce, na tom se také podepsala reorganizace práce v WCC- Světové radě církví. Pitter toho nelitoval, práce pod touto organizací mu přišla velmi byrokratická. Mnoho času zde zabíralo papírování, proto se málo zabýval duchovní péčí, v které naopak viděl těžiště své práce. K práci pro WCC se vázal i byt v táboře, proto se musel vystěhovat. Skončil tím i jeho jediný pravidelný příjem. Kromě 75 dolarů týdně, které mu posílal celoživotní spolupracovník z IFOR, Nevin Sayre,¹⁶⁷ naštěstí nepřestávala přicházet pomoc z ciziny.

Poté, kdy o něm a jeho práci hovořil Jan Kratochvíl, na sjezdu americké Národní jednoty, začaly z Chicaga chodit balíky s oblečením, botami, léky a náboženskými tiskovinami. Nápomocen mu byl také M. Kohák, který se stal po Pavlu Tigridovi ředitelem československé redakce rádia Svobodná Evropa. S ním se Pitter dohodl na dvojí spolupráci, jednak na jeho čtvrt hodinových promluvách v pořadu Křesťanství v myšlení a životě a na bohoslužbách v kapli ve Valce, přenášených do rozhlasu. To za honorář 150-225 marek měsíčně. To sice jeho finanční situaci nevyřešilo, ale spolu s dalšími dary se z toho už vyjít dalo. Teď se Přemysl P. mohl soustředit na oblast práce, na kterou chtěl, na pastorači.

---

¹⁶⁵ Dopis P. Pittra R. Pelantové a J. Jostenovi z 8. ledna, 1953. APP, kart. 40.

¹⁶⁶ Dopis P. Pittra R. Pelantové z 21.2. 1953, APP, kart. 40. Citováno podle: KOSATÍK, P. *Sám proti zlu*. Praha: Paseka, 2009, s. 246.

¹⁶⁷ KOSATÍK, P. *Sám proti zlu*. Praha, Litomyšl: Paseka, 2009, s. 246.

V táboře byla jedna kaple společná pro všechny protestanty ze všech národností. Byl to dřevěný barák, jako všechny ostatní, pouze opatřen přistavěnou zvoničkou. Zde probíhaly nedělní bohoslužby v několika jazycích. Pittra nezklamal ani tak počet českých posluchačů, který se většinou pohyboval od 20 do 35 osob. Více ho trápila duchovní vyspělost některých z nich. Ale chápal je, jejich rezignaci na budoucnost, tím spíše na křesťanské ideály.¹⁶⁸ Také se Pitter zapojil do činnosti Ymcy v táboře. Ale jejich schůzky se mu zdály „vražné“ oproti těm, které znal z předválečné Prahy. Miroslav Kohák pomáhal Pittrovi také i v jiných věcech. Pomáhal likvidovat minimálně dvě udání, jedno ze špionáže, která na Přemysla P. přišla do rádia Svobodná Evropa v roce 1953 a 1955.

V roce 1954 se kritická situace v táboře Valka zmírnila. Úřady tábor formálně zrušily a přestěhovaly některé obyvatele do mnohem lepších podmínek, do Zirndorfu. Pořád, ale přetrvávaly problémy s udílením povolení k vystěhování. Proto trvaly i důvody k Pittrově přítomnosti. V roce 1955, na počest 10 letého výročí vítězství nad nacismem, vyhlásila pražská vláda amnestii, týkající se i některých exulantů. Nakonec se nechalo zlákat okolo 150 lidí z Valky a Zirndorfu.

Pitter však stále vyčítal správě tábora, jak zachází s uprchlíky.¹⁶⁹

V dopise adresovaném Alici Masarykové psal: „*Z jedné strany vynakládají (zejména USA) obrovské částky na propagandu demokracie v komunistických zemích- a na studenou válku vůbec-, z druhé strany však podvracejí v uprchlících víru v demokracii.*“¹⁷⁰

Pittrovi v průběhu času nepřinášelo potěšení ani kázání v táboře. Ohlas nebyl takový, jaký by si přál. Alexander Heidler, který Valku v 50. letech navštěvoval, o něm napsal: „*Pitter nebyl teolog, jeho velikost byla v mravním idealismu v duchu evangelia – a to někteří katolíci ani přísní luteráni nedovedli pochopit.*“¹⁷¹ Samotná práce v táboře Valka začala Pittra pomalu zmáhat. Chtěl její část- správu sboru, předat „staršovstvu“, které se mělo vytvořit z pravidelných návštěvníků bohoslužeb. Tento záměr se však nepodařilo naplnit. Proto zrušil nedělní bohoslužby a konaly se pouze biblické hodiny. Pomalu se tábor Valka rušil a lidé se stěhovali jinam.

Pitter sledoval osudy těchto lidí, pomáhal jim vyřídit záležitosti s úřady. Situace uprchlíků byla už mnohem lepší, vyřízení dokladů trvalo podstatně kratší dobu. Také v nastartované ekonomice mohli získat práci. Na jaře 1960 bylo posledních 30 uprchlíků převezeno do Zirndorfu, poslední baráky ve Valce byly zbourány. Na místě Valky bylo postaveno

¹⁶⁸ KOSATÍK, P. *Sám proti zlu*. Praha, Litomyšl: Paseka, 2009, s. 247.

¹⁶⁹ Tamtéž, s. 250.

¹⁷⁰ Dopis P. Pittra Alici Masarykové z 5.5. 1955, APP, kart. 35. Citováno podle: KOSATÍK, P. *Sám proti zlu*. Praha: Paseka, 2009, s. 250.

¹⁷¹ HEIDLER, Alexander . Několik vzpomínek na P. Pittra, In *Hovory* č. 1, 1995, s. 47.

sídlíště Langwasser. Ze samotného tábora, za jeho existenci, vyemigrovalo 30 000 lidí. Psaly tehdy mnichovské *Naše hlasy*.¹⁷²

Pitter se asi chtěl držet dál od oficiální exilové politiky, proto se také držel od kontaktů s Petrem Zenklem.¹⁷³ Přesto, že se s ním znal z meziválečné doby v Praze, kdy P. Zenkl jako pražský primátor podporoval Milíčův dům. Spolupráci navázali pouze v roce 1957, kdy oba probírali ideu, že by české exilové spolky měly v Kostnici pečovat o místa spojená s Janem Husem. Ale v příštím roce se Přemysl P. se Zenklem dostali do sporu. Jednalo se o Pittrovi vstřícné postoje k sudetským Němcům. Zenkl ho za to napadl. Jeho názor vyjadřoval metodu „oko za oko“. Tu Pitter považoval za mravně zmrzačenou. Také mu Petr Z. vyčítal, že jeho názory mohou být snadno politicky zneužity. Pitter mu nakonec odpověděl diplomaticky a slíbil mu, že si jeho kritiku vezme k srdci. Postará se, aby jeho další texty nebyly politicky lehce zneužitelné.¹⁷⁴

V této práci neuvádím samostatnou kapitolu věnující se otázce česko – německých vztahů. Pitter prožil ve Valce deset let, v tomto desetiletí se stýkal a mluvil především se zástupci křesťanských organizací sudetských Němců. Tady doplnil svá důkladná poznání situace v Německu před válkou. Na konci tohoto období vydal v Německu knihu „Schuld und Sühne“,¹⁷⁵ ve které shrnul své poznání a závěry.

V otázce česko - sudetoněmeckých vztahů se Pitter celoživotně angažoval, navázal na svoji dřívější předválečnou a poválečnou práci. „*Přemysl Pitter jako málokdo z českého národa je povolán k tomu, aby řekl zásadní slovo k nevyřešené bolestivé a stále před námi stojící a nás zatěžující otázce česko-německých vztahů.*“¹⁷⁶ V životě Pittrově je několik významných míst, kde se zejména jeho pomoc potřebným bezprostředně odehrávala na pozadí česko – německých vztahů. Je to rok 1938, kdy poskytl ozdravovnu v Mýtě u Rokycan, jako útočiště několika rodinám vyhnaným ze Sudet. Dalším je rok 1939, kdy je obsazen zbytek Čech a Moravy. Vytváří se protinacistický odboj a Pitter spolu s dalšími přáteli se účastní jedné z prvních konspiračních schůzí. Zde, ale jako přesvědčený křesťan a pacifista stojí na opačném křídle, než např. jeho přítel Jaroslav Šimsa. Roky 1939-42 s sebou nesly růst zákonů proti židovskému obyvatelstvu, kdy

¹⁷² KOSATÍK, P. *Sám proti zlu*. Praha, Litomyšl: Paseka, 2009, s. 253.

¹⁷³ Jedna z nejvýznamnějších postav v exilu. Dlouholetý předseda Rady svobodného Československa. Před druhou světovou válkou byl pražským primátorem. Byl 6 let vězněn v koncentračních táborech.

¹⁷⁴ KOSATÍK, P. *Sám proti zlu*. Praha, Litomyšl: Paseka, 2009, s. 254- 256.

¹⁷⁵ „Vina a trest“, vydaná v roce 1965, v Mnichově.

¹⁷⁶ ŠTĚPÁN, J. Česko - německé vztahy na pozadí díla Přemysla Pittra. In *Sborník: Přemysl Pitter - život a dílo*. Praha: Pedagog. muzeum J. A. Komenského, Spolek MILIDU Curych a NFPP a OF, 1994, s. 61.

židovské děti mohly chodit do Miličova domu, dokud to šlo. Pitter s Olgou navštěvovali židovské rodiny a nosili jim potřebné věci.

Léta 1945- 46, kdy Pitter spolu s dalšími pomáhal jak židovským, tak německým dětem v neopakovatelné „akci Zámky“. Také sem patří jeho pomoc v německých uprchlických táborech, zejména tedy jeho desetileté působení v táboře Valka.¹⁷⁷

Samotný vývoj Pittrova myšlení v této otázce procházel za jeho života vývojem a můžeme ho rozdělit do několika etap. Několik věcí je ale spojuje: odpor vůči válce, násilí a tolerance. Myšlenka Přemysla P. „Není míru bez spravedlnosti a není spravedlnosti bez lásky“ s sebou nesla poselství pro rozbouřené 20. století, také mohla rezonovat i v době sametové revoluce a je aktuální i v dnešní době.¹⁷⁸

Již v první polovině 50. let Pitter navázal spolupráci s křesťanskými organizacemi sudetských Němců, s katolickou Ackermann-Gemeinde a s evangelickou Johannes Mathesius Gesellschaft, které od začátku uznávaly svá provinění proti Čechům a usilovaly o vzájemné smíření. Přemysl P. asi jako první přiblížil, ve svých rozhlasových promluvách, osobu P. Pauluse Sladeka, jednoho ze zakladatelů Ackermann-Gemeinde. Pitter se jasně v roce 1963 vyjádřil k poválečnému odsunu Němců, jako k českému hříchu proti Bohu a národním ideálům. Sám v této nelehké otázce kladl důraz na: přiznání vzájemné viny, pokání, odpuštění a smíření. Také se jednoznačně vyjádřil k dalšímu palčivému tématu - k otázce kolektivní viny. Pokud je z české strany německý národ stále usvědčován z kolektivní viny, musí také náš národ uznat svou kolektivní vinu.¹⁷⁹

Přemysl Pitter byl mezi prvními, možná absolutně první, kdo burcoval českou veřejnost a seznamoval ji s akty pomsty, násilí a nenávisti. Všichni neseme společně vinu a odpovědnost před Pánem Bohem, a tak společně neseme i následky.¹⁸⁰

„Nemáme také právo k nejhnusnějšímu obchodu, předkládat počet mrtvých na naší straně a srovnávat jej s počtem mrtvých na straně druhé, tj. množství obětí odsunu a obětí okupace.“¹⁸¹ Ztratili jsem úctu i čest, vlastnosti, které náš národ dokázal zachovat i za těžkých časů „protektorátu“. Proto potom přišla poroba v podobě komunismu.¹⁸²

¹⁷⁷ ŠTĚPÁN, J. Česko - německé vztahy na pozadí díla P. Pittra. In *Sborník: Přemysl Pitter - život a dílo*. Praha: Pedagog. m. J. A. Komenského, Spol. MILIDU Curych a NFPP a OF, 1994, s. 62.

¹⁷⁸ PASÁK, Tomáš. Přemysl Pitter a česko – německé vztahy 1922 – 1976. In *Sborník referátů: Přemysl Pitter: život – dílo – doba.*, Praha: Ped. muz. J. A. Komenského, Spolek MILIDU Curych a NPP a OF, 1996, s. 98 – 99.

¹⁷⁹ ŠTĚPÁN, J. Křesťanský humanismus Přemysla Pittra v evropském kontextu. *Evropský humanista P. Pitter*. Praha: Z. Susa, 2014. s. 33-34.

¹⁸⁰ PITTER, P. *Domovu i exilu*. Londýn: FCI Československo, 1956, s. 70.

¹⁸¹ PITTER, P. *Oheň na zemi*. Hamburk: Sklizeň svobodné tvorby, 1957, s. 77.

¹⁸² PITTER, P. *Na předělu věků*. Mochen: Kruh přátel duchovní obrody, 1959, s. 27.

Otázka česko – německých vztahů je velmi složitá. Ztroskotání osm století trvajícího vztahu Čechů a Němců na území naší republiky patří k nejdramatičtějším a nejdiskutovanějším událostem našich moderních dějin. Zvláště závěrečná fáze „odsun/ vyhnání“ je na obou stranách jak předmětem vědeckých výzkumů, tak v daleko větší míře námětem polemik, politických snah a bojů.

Historické kořeny této fáze se pokusil odkrýt vcelku úspěšně obsáhlý kolektiv historiků. Výsledek jejich práce obsáhlou publikací „*Rozumět dějinám: Vývoj česko – německých vztahů na našem území v letech 1848 – 1948.*“ Str. 306, vydalo ministerstvo kultury ČR, Praha, 2002.¹⁸³

Vztahy Čechů a Němců dlouho nebyly určovány faktorem národního vědomí, v popředí byly vztahy sociální, právní, kulturní a konfesijní. Teprve od poloviny 19. století vystupuje moderní nacionální vědomí. Že tento konflikt skončil násilnými řešeními, bylo výsledkem pestré skladby historicky podmíněných i „náhodných“ okolností. Pro účely mé magisterské práce jsou podnětná zejména tato hlediska z některých kapitol – „*Ve dvacetiletí Čechů a Němců v demokratické ČSR (1918 – 1938).*“ Je zde charakterizována národnostní politika s jejími přednostmi i nedostatky, počáteční německý negativismus, od poloviny 20. let s přechodem k aktivismu. Po roce 1933 přechod od něho k nacismu a přímé cestě k Mnichovu.

„*Rozbití ČSR, protektorát a geneze odsunu.*“ Vliv okupace a války působil na vývoj myšlenky odsunu/vyhnání především těmito faktory: exploatací českého hospodářství, germanizační tendencemi, Heydrichovým terorem s následným atentátem na něj, heydrichiádou – vyhlazením Lidic, se zásadně radikalizovali plány odsunu.

Asi je na místě otázka, zda vyústění tvrdého nacionálního pohledu bylo nutné, když vítězný konec války byl již v dohlednu. K tomuto však právě v posledních měsících války přibyly brutální „křeče“ rozpadající se nacistické moci. „K. H. Frank spíše stále zesiloval brutální teror, jednotky SS krutě postupovaly při protipartizánských akcích, včetně vypalování vesnic a postřílení nebo upálení všech jejich obyvatel. Násilné evakuace koncentračních táborů, nejprve v otevřených nákladních vagoncích, v mrazu a bez jakéhokoli jídla nebo pití, nakonec drastické pochody smrti. To vše rozněcovalo vášně po odplatě na maximum. Do závěrečného vývoje zasáhl střet s okupanty v květnovém povstání v Praze a v podstatné části Českomoravského teritoria. Početné trosky nacistických vojsk zhusta masakrovaly české obyvatelstvo. V Praze je násilím vyvlekali ze

---

¹⁸³ Pod vedením: Z. Beneše, D. Jančíka, J. Kuklíka ml. – profesora na Právnické fak. UK, E. Kubů, V. Kurala, R. Kvačka, V. Pavlíčka, J. Peška, R. Petráše, Z. Radvanovského a R. Suchánka.

sklepů, hnali je před tanky proti barikádám na četných místech v Praze (Pankrác, Pražáčka) a v řadě českých měst je brutálně vraždili. To vše vyvolávalo již přímou odplatu nejen nad zajatými německými vojáky, ale i nad zadrženými civilisty. Když od prvních dnů od skončení války přišla nová hrůza – živé lidské kostry, vracející se z koncentračních táborů. Byly „divoké“ odsuny a shromažďování Němců do internačních táborů doprovázeny politování hodnými a neomluvitelnými excesy.¹⁸⁴

---

¹⁸⁴ BENEŠ, Zdeněk a kol. *Rozumět dějinám – Vývoj česko-německých vztahů na našem území v letech 1848 – 1948*. Gallery pro Ministerstvo kultury České republiky, 2002.

7. Švýcarsko - publikační činnost a další aktivity

S ukončením činnosti v uprchlickém táboře Valka počátkem 60. let neměl Pitter dojem, že uplynulých deset let bylo v jeho práci úspěšných, ale při tom se nikdy necítil tak unaven. Z několika možností, které přicházely v úvahu jako místo dalšího pobytu, přijal nakonec tu, se kterou přišla Olga Fierzová. Získala, díky dědictví, byt ve švýcarském Affoltern am Albis, městečku dvacet kilometrů jižně od Curychu. Byl to družstevní byt v moderním domě na kraji obce, jeden pokoj v něm připadl Fierzové, druhý Pittrovi. Stěhovali se v srpnu 1962.¹⁸⁵ Přemyslovi bylo v té době 67 roků, Olze 62 let.

Poměrně příznivé podmínky, vytvořené brzy po příjezdu do Švýcarska, dávaly oběma naději, že závěr jejich života by mohl probíhat v klidu. Odchod do Švýcarska Pitter vysvětloval přátelům svým nervovým i tělesným vyčerpáním.

Přestěhování do Affolternu mu usnadnil F. Glasser, někdejší kulturní atašé¹⁸⁶ na čs. vyslanectví v Bernu, který se s Pittrem znal už z meziválečné doby. Napsal články o Přemyslu P. do všech místních novin, takže ho po příjezdu vítala jeho vlastní dobrá pověst. Místní lidé i úřady jemu i Olze ihned vyšli vstříc.¹⁸⁷ Zejména Olga zde byla opět šťastná. „*A tak se máme na stará kolena dobře.*“¹⁸⁸

Život na slušné úrovni ve Švýcarsku Pittrovi umožnil Lotar Neumann, syn přítele z Prahy, někdejšího majitele továrny a podporovatele Milíčova domu, kterého nacisté umučili v koncentračním táboře. Neumannův syn, který se zachránil útekem do Venezuely, vybudoval v Caracasu vlastní závod. Byl vděčný za to, že Pitter za války jeho otce podporoval a poskytl P.P. měsíční rentu osmi set švýcarských franků, kterou Přemyslovi P. vyplácel až do jeho smrti.

Přesto Pitter brzy zjistil, že zdejší život pro něj bude mít jeden závažný nedostatek. Už ve Valce mu chyběla možnost výchovného kontaktu s dětmi, na který si zvykl v Milíčově domě a který pokládal za hlavní smysl svého života. Brzy pochopil, že s místními dětmi se vůbec nedomluví, nerozuměly jeho spisovné němčině a on zas jejich Züridütsch. Bylo potřeba zase hledat nové směry práce.¹⁸⁹

¹⁸⁵ KOSATÍK, P. *Sám proti zlu*. Praha, Litomyšl: Paseka, 2009, s. 302.

¹⁸⁶ Přidělenec, nejnižší diplomatická hodnost na zastupitelském úřadu.

¹⁸⁷ KOSATÍK, P. *Sám proti zlu*. Praha, Litomyšl: Paseka, 2009, s. 302.

¹⁸⁸ Dopis P. Pittrovi E. Tutschové z 15. 12. 1962, APP, kart. 172. Citováno podle KOSATÍK, P. *Sám proti zlu*. Praha: Paseka, 2009, s. 302.

¹⁸⁹ Tamtéž, s. 303.

Život ve Švýcarsku s sebou přinesl nové přátele. Jedním z těch nejbližších byl Petr Lotar, spisovatel a herec, který se narodil v českožidovské rodině v Praze, ale v německém kulturním prostředí. Do Švýcarska utekl před nacismem. Zde se stal úspěšným autorem divadelních a rozhlasových her. K dalším přátelům z této doby patřil Jaroslav Strnad, prozaik a básník, se kterým se Pitter seznámil již dříve, když mu Pitter pomohl se dostat do Rádia Svobodná Evropa. J. Strnad prošel vezněním v táboře Dachau a také uprchlickým táborem Valka.¹⁹⁰

Vznikl zde také Švýcarský exilový trojúhelník - J. M. Lochman, P. Lotar a P. Pitter. Ti si byli navzájem více než přátelsky blízcí, byli doslova bratrsky spřízněni, jak duchovně tak i kulturně. Na podzim roku 1968 založil P. Pitter v Curychu ekumenický Husův sbor Čechů a Slováků. Jan Milič Lochman se letmo znal z minulosti s Přemyslem P., a proto následovalo brzké důvěrné seznámení nejen s Pittrem, ale také s dalšími v curyšském sboru. Z Lochmanových článků o P. Pittrovi a P. Lotarovi vyplývá, že si společenství v curyšském sboru velmi vážil, byl pro něj duchovním domovem. Švýcarský exilový trojlístek, ale neměl dlouhého trvání, pouhých 6 a půl roku. I za tak krátkou dobu znamenal pro zúčastněné velmi mnoho. J. M. Lochman přežil oba své drahé přátele. Také ve svých pamětech píše, že druzí dva ze zmíněného trojlístku ho, každý ve své době požádali o službu poslední. Všechno, co o svých přátelích J. M. Lochman pověděl a napsal, jsou hluboká křesťanská svědectví, která nejdou jenom po povrchu, po tom co vidí oči, ale snaží se proniknout „k srdci“. Ukázat motivy, zápasy a hledání, které patřily k jejich životům.¹⁹¹

Ve Švýcarsku mohli Přemysla a Olgu konečně navštívit jejich bývalí spolupracovníci z Československa. První přijel Ferdinand Krch s Boženou Holubovou a zůstali ve Švýcarsku tři měsíce.

Také se Přemyslu P. po 18 letech ozval Valentin Bulgakov¹⁹², jeho bývalý spolupracovník z Hnutí pro mezinárodní smír. I jiné události byly pro Pitttra v šedesátých letech velmi významné. Patřil mezi ně II. Vatikánský koncil, konaný v letech 1962- 65. Pro Přemysla P. to byla snad ještě významnější událost, než pro samotné katolíky.

---

¹⁹⁰ BENEŠ, Jiří. „Karel Havlíček Obstaldenský“ – ohlédnutí za Jaroslavem Strnadem. In *Hovory* č. 8, 2002, s.72-73.

¹⁹¹ ŠTĚPÁN, J. Jan Milič Lochman a český exilový trojlístek ve Švýcarsku. In *Hovory* č. 10, 2004, s. 56 – 58.

¹⁹² Ten byl po dobu nacistické okupace vezněn na Pankráci a v koncentračním táboře Würzburg. Po konci druhé světové války se směl vrátit domů, jako hrdina odboje a režimem uznávaný odborník na Tolstého. Pitter tuto proměnu mnoho neobdivoval, protože věděl, že je vykoupena členstvím v komunistické straně.(KOSATÍK, P. *Sám proti zlu*. Praha, Litomyšl: Paseka, 2009, s. 321.)

„Celoživotní odpůrce spoutávání náboženské víry do církevně institucionálního sevření poprvé zažil, jak Vatikán poněkud uvolnil svůj stisk.“¹⁹³ II. Vatikánský koncil obnovil pluralitu názorů uvnitř církve. Její představitelé uznali existenci jiných vyznání a možnost zahájit s nimi dialog.¹⁹⁴

V červenci roku 1965, u příležitosti kulatého výročí upálení Mistra Jana Husa se sešlo v Kostnici dost lidí z ČSSR, kterým režim přestával pomalu bránit v zájezdech na Západ. Pitter zde hovořil s profesorem pražské Komenského evangelické bohoslovecké fakulty Amedeem Molnárem. Také s patriarchou Církve Československé husitské Miroslavem Novákem. Od Nováka se dozvěděl, že katechetové z jeho církve stále používají, neoficiálně, jeho Slovo Boží dětem.¹⁹⁵ V roce 1967 se díky politickému vývoji v Československu, zpolitizovalo i vysílání v Rádiu Svobodná Evropa. V jeho programech přestalo být místo pro duchovní vysílání. V březnu 1967, po čtrnácti letech, promluvil Pitter v rozhlase naposledy.¹⁹⁶ V této době za ním do Švýcarska jezdilo mnoho lidí, přiváželi mu informace o dění v Československu. „Jednou z prvních věcí, na kterou Přemysl P. pomyslel, když se daly dějiny v jeho rodné vlasti do pohybu, byla obnova ekumenického dialogu, který začal 2. února 1948 na Slovanském ostrově. „S kardinálem Beranem, který byl tehdy, před únorem, na Žofíně jedním z hlavních organizátorů, obnovil styk ihned po jeho příchodu do římského exilu v roce 1965, začal mu posílat své Hovory a v září 1966 Beran Pittra ve Švýcarsku navštívil.“¹⁹⁷

Pak přišla okupace Československa v srpnu 1968. Po ní následovala vlna uprchlíků mířících právě do Švýcarska. Švýcarská imigrační politika byla v této době nastavena dobře. Přesto si nemohl nikdo být jistý, jak to bude dál. „Nikdo neví, zda se sovětská lavina zastavila v ČSSR, nebo se povalí dále. Bude se opakovat hitlerovské dobrodružství? A jak skončí? To jsou otázky, které vzrušují celý svět“¹⁹⁸ Do října 1969, kdy byly československé hranice Husákovým režimem opět uzavřeny, uteklo do Švýcarska kolem třinácti tisíc uprchlíků z ČSR. Po srpnové okupaci znovu ustaly mnohé kontakty s přáteli a bývalými spolupracovníky v Československu.

V polovině září 1968 uspořádal Pitter na památném místě každého Švýcara, na Rütliwiese na břehu Vierwaldstättersee ekumenickou bohoslužbu za účasti 1600

¹⁹³ KOSATÍK, P. *Sám proti zlu*. Praha, Litomyšl: Paseka, 2009, s. 321

¹⁹⁴ Tamtéž, s. 321- 322.

¹⁹⁵ Tamtéž, s. 323.

¹⁹⁶ Tamtéž, s. 324.

¹⁹⁷ Tamtéž, s. 326.

¹⁹⁸ P. Pitter : Češi a Slováci ve Švýcarech. Hlas domova č. 23, r. 18, s. 5. Citováno podle: KOSATÍK, P. *Sám proti zlu*. Praha, Litomyšl: Paseka, 2009, s. 329..

Čechoslováků a v přímém přenosu s pomocí švýcarskému rozhlasu. Jeho kázání bylo mezi všemi jedním z nejpůsobivějších. V závěru mj. řekl: *“Ten 21. srpen, ten tragický den našeho národa! V 75. žalmu jsou tato slova: Ani od východu, ani od západu, ani od pouště vzejde povznesení, ale Bůh je soudce, jedny povyšuje, druhé ponižuje. Jak i my jsme spoléhali nejprve na ten západ, kdy jsme byli v roce 1938 zklamáni. Pak přišel den, kdy jsme všechny svoje naděje upjali k slovanskému východu. A dnes zas to strašlivé, tragické zklamání. Odnikud z venku nám nemůže přijít pomoc, ani od východu, ani od západu, ani od severu či jihu, to je poušť a z pouště jenom šelmy a dravci přicházejí. Kam se musíme obrátit? [...] Tento den pokání nás vyzývá k tomu, abychom se zahleděli hlouběji k základům pravdy a ducha. Tato doba těžké zkoušky se nám stane velkým požehnáním, jestliže se obrátíme směrem, k němuž nás vybízí Masaryk slovy: Ježíš - ne Caesar. A nakonec, přátelé ještě jedno slovo k Vám. Požíváme přátelství i úcty našich švýcarských přátel. Každý z nás jsme dnes mluvčím a představitelem našeho národa, podle každého z nás posuzují celý národ. Prosím Vás, buďme skromní, pokorní, přijímejme vděčně pohostinství, kterého se nám dostává, a v tom také poznají naši hostitelé, že jsme nositeli ducha těch velkých duchů, kterým dal Bůh v našem národě se zrodit.”*¹⁹⁹

Pittrovi se ve Švýcarsku postupně vzdaloval sen obnovit pedagogickou činnost, ale přesto se objevovaly nové aktivity směrem k domovu. Vznikala nová exilová nakladatelství a s nimi i podpora československého disentu. Do jedné takové aktivity se v roce 1971 zapojil i Pitter. Nabídl mu ji Julius Firt. Navrhl mu, aby využil „svých kanálů“, kterými se do Československa dostávaly Hovory, k posílání peněz různým českým disidentům. Tak se dostalo 260-300 tuzexových bonů třeba k Jiřině Šiklové, Jindřichu Chalupeckému, Karlu Neprašovi a dalším. Tato práce Pittra těšila.²⁰⁰

Přemysl se i v průběhu dalších let nepřestával angažovat v otázkách uprchlíků, kterým vyjednával lepší podmínky a důstojnost. Na přelomu šedesátých a sedmdesátých let se zvedla nová vlna uprchlíků z ČSR. Podmínky pro ně byly ve všech zemích nesrovnatelně lepší, než jaké Pitter zažil ve Valce. Až na tábory v Itálii, zejména lágry Capua, Latina a Padriciano, zde se to neobešlo bez opakovaných Pittrových intervencí.²⁰¹

Mnoho sil věnoval Přemysl P. v sedmdesátých letech práci v Husově sboru Čechů a Slováků v Curychu. Teprve zde se Pitter radoval, že sbor mu připomíná Milíčův dům a

¹⁹⁹ PASÁK, T. *K poctě Přemysla Pittra – výběr exilových proslovů a projevů*. Praha: Ped. Muz. J.A.K a NPP a OF, 1995.

²⁰⁰ KOSATÍK, P. *Sám proti zlu*. Praha, Litomyšl: Paseka, 2009, s. 332.

²⁰¹ Tamtéž, s. 333.

přiznal, že se v něm občas cítil jako „za mlada“ na Žižkově. Sbor byl založen v srpnu 1968, jako snaha spojit ekumenicky náboženské aktivity exulantů.

První shromáždění se konalo 25. srpna 1968 na podnět švýcarského studenta E. Notze. Shromáždění bylo ohlášeno švýcarským rozhlasem, vedl ho Pitter a kázal slovenský kazatel Ludovít Farkaš.²⁰² Sídlem sboru se později stal curyšský Lavaterhaus, kde Pitter poprvé kázal 8. prosince 1968. S bohoslužbami mu občas pomáhali prof. J. M. Lochman, Š. Pavlivec nebo D. Rajmonová.²⁰³ Kázali tam S. Karásek, J. Beneš a další.²⁰⁴ Od začátku Husova sboru vedla Olga Fierzová Kroniku Sboru Čechů a Slováků v Curychu.²⁰⁵

Důležitou funkci, kterou Pitter ve Švýcarsku zastával, bylo výkonné předsednictví v organizaci s názvem Masarykův fond, ten vznikl v roce 1930, k 80. výročí narození T.G. Masaryka. Z něho měli být podporováni krajané, kteří se bez své viny ocitli v krizi. Fond ukončil svou činnost v roce 1938. Ale právě na počátku sedmdesátých let svoje působení obnovil. Čestnou předsedkyní byla Olga Masaryková - Revilliodová a výkonným předsedou právě Přemysl Pitter.²⁰⁶ Také působil jako předseda švýcarské odbočky Společnosti pro vědu a umění a v curyšském spolku českých exulantů, který nesl název Svatopluka Čecha. Byl založen již v roce 1910 a byla zde o pět let později sepsána slavná kapitola prvního československého exilu, když zde T. G. Masaryk poprvé veřejně vyhlásil začátek své zahraniční akce za osvobození Československa.²⁰⁷

Spisovatelská a literární činnost P. Pittra zahrnuje období let 1920 až 1976. Vrátime-li se zpátky do jeho dosavadního životního zaměření, uvidíme úsilí mít písemný kontakt se svými přáteli a čtenáři pomocí pravidelně se objevujícího tisku. Od roku 1924 to byl měsíčník *Sbratření* (zakázaný až v roce 1941 nacisty); krátce po válce, když mu úřady nepovolily jeho obnovené vydávání, rozmnožoval alespoň cyklostylovaného²⁰⁸ „Posla z Milíčova domu“, později jen „Posla“.

---

²⁰² RAJMONOVÁ, Daniela. Přemysl Pitter a Husův sbor Čechů a Slováků v Curychu. In *Hovory* č. 2, Praha: NFPP a OF., 1996, s. 21.

²⁰³ Od založení Husova sboru Čechů a Slováků v Curychu v něm působí, po smrti P.P. a O. F. je správkyní sboru.

²⁰⁴ KOSATÍK, P. *Sám proti zlu*. Praha, Litomyšl: Paseka, 2009, s. 334- 335.

²⁰⁵ TEICHMAN, Zdeněk. 30 let Husova sboru Čechů a Slováků v Curychu., In *Hovory* č. 4, Praha: Nadační fond P. Pittra a O. Fierzové 1998, s. 86.

²⁰⁶ Fondu se podařilo nashromáždit 120 000 švýcarských franků, kterými podporoval krajany, např. uprchlíky, kteří uvízli v táborech Capua, Latina a Padriciano. Také podporoval Čechy na studiích a československé disidenty. (KOSATÍK, P. *Sám proti zlu*. Praha, Litomyšl: Paseka, 2009, s. 335-336.

²⁰⁷ Tamtéž, s. 336.

²⁰⁸ Způsob tehdy používaného dosti primitivního rozmnožovacího stroje.

Po útěku do zahraničí to byla rozhlasová kázání a proslovy (v Rádiu Svobodná Evropa a v dalších stanicích), která v prvním desetiletí exilu vydal ve třech knížkách „Domovu a exilu“, „Oheň na zemi“ a „Na předělu věků“ (v letech 1956, 1957 a 1959). Tato jen na krátko přerušená vydavatelská série pokračuje nedlouho po příchodu do Švýcarska významným dvouměsíčníkem „Hovory s pisateli“. Těch vydal Pitter v letech 1962 – 1976 do konce svého života 80 osmistránkových čísel. Je to důležitý a dosud nedoceněný pramen informací o třetím československém exilu. K nim se právě ve švýcarském exilu přidaly dvě další knihy: *Duchovní revoluce v srdci Evropy* (nejdříve vydaná v němčině), kterou dokončil rychle po srpnové okupaci Československa a *Nad vřavou nenávisti* (vydaná v obou jazycích téměř shodně).²⁰⁹ Jeho celoživotní bohatá publikační činnost jistě spolurozhodovala o tom, že byl ještě za života vyznamenán čestným doktorátem teologie curyšské univerzity²¹⁰ a čestným občanstvím města Curychu.

---

²⁰⁹ ŠTĚPÁN, J. P. Pitter- spisovatel, redaktor, vydavatel. Ze dne 24. 11. 1993, In *Hovory* č. 1, Praha: NFPP a OF, 1995, s. 94 – 103.

²¹⁰ Sám J. M. Lochman píše, že byl rád, když ho curyšská univerzita požádala o zdůvodnění myšlenky, jež pocházela od švýcarských curyšských kruhů, udělit čestný doktorát z bohosloví Přemyslu P. Dále J. M. Lochman píše, že to udělal velmi rád, z bytostného přesvědčení. Pitter sice nevystudoval teologii, ale celým svým působením ztělesnil novozákonní typ doktora, který vynáší ze svého pokladu nové i staré věci. (ŠTĚPÁN, J. Jan Milič Lochman a český exilový trojlístek ve Švýcarsku. In *Hovory* č. 10, 2004, s. 56 – 57.)

8. Vychovatel, didaktická činnost

V úvodu je důležité připomenout, že vlastně sám Pitter nikdy nesepsal žádnou shrnující vychovatelskou metodiku nebo didaktickou příručku. I přes to, je v jeho činnosti i literárním díle možné nalézt velké množství zásad a metod jak pracovat s dětmi. Nejen pro to, že svojí výchovnou činnost považoval za stěžejní oblast své životní práce a připadal si nenaplněný, když mu v průběhu jeho života byla tato možnost vést děti několikrát, vlivem různých okolností znemožněna.

K výchovnému působení Přemysla Pittra jistě přispěly jeho návštěvy kvakerských i jiných výchovných zařízení, která navštívil v Anglii. Také je chtěl ve své pedagogice hojně využívat. Z návštěv si vedl podrobné záznamy, v roce 1927 si zapsal: „*Výchova je zde naprosto individualistická, každému dítěti je zde věnována pozornost, každému slouží jiná metoda. Byl jsem v úžasu, když jsem se mohl zúčastnit takového vyučování. Výuka probíhala venku a každé dítě probíralo to, na co právě mělo chuť. Ptal jsem se, jestli v tomto stylu učení nepanuje anarchie, ale bylo mi vysvětleno, že právě k uvědomění si osobní povinnosti je vedeno každé anglické dítě od útlého věku.*“²¹¹ Také se do Pittrových pedagogiky promítaly další proudy z jeho evropských cest. V lednu 1929 navštívil spolu s Olgou opět v Londýně, významný dětský ústav pedagožky MacMillanové, kde se aplikovalo vedení k samostatnosti podle principů M. Montessori, s využitím výuky mimo školní třídy, venku v přírodě. Největší dojem udělala na Pittra výchova britských dětí k zdravě sebevědomému, samostatnému a nenucenému projevu. I těm malým zde byly svěřeny celkem obtížné úkoly a děti to tak dlouho zkoušely, až se to naučily dělat samy.²¹²

V pokusu o nástin Pittrových pedagogických zásad bych začala stěžejním místem jeho výchovného působení- tím byl Milíčův dům. Pro vytvoření určitého názoru a obrázku jak vypadala výchovná činnost právě v Milíčově domě, nám nemohou pomoci nějaká systematická pedagogická pojednání, ale spíše zkušenosti, vzpomínky a svědectví účastníků každodenní praxe, celého 150 členného dětského kolektivu.

---

²¹¹ PITTER, P. Dojmy z cesty do Anglie 1927 .(strojopis), ČAPP, kart. 15. Čerpáno z: KOSATÍK, P. *Sám proti zlu*. Praha, Litomyšl: Paseka, 2009, s. 145.

²¹² Dopis P. Pittra A. Pohlové ze dne 15. 1. 1929, APP, kart. 178. Čerpáno z: KOSATÍK, P. *Sám proti zlu*. Praha, Litomyšl: Paseka, 2009, s. 146.

Mezi těmito svědectvími a informacemi jsou nejdůležitější a objektivně informující články se zkušenostmi Ferdinanda Krcha, Olgy Fierzové a samozřejmě i samotného Přemysla Pittra. Ten považoval příchod a účast F. Krcha i O. Fierzové ve svém Milíčově domě za pomoc od Pána Boha, protože oba byli odborně pedagogicky vzděláni. Prošli nejrůznější praxí a získali cenné zkušenosti jako inteligentní praktici. Svědčí o tom řada článků, publikovaných postřehů nezúčastněných „pozorovatelů“ (např. Jaroslava Šimsi), ale i dalších přátel a příznivců Milíčova domu. Z této pestré mozaiky se pokusím podat alespoň přibližný obraz neopakovatelné doby, kdy toto zařízení vneslo do dolního, proletářského Žižkova s tisíci sociálními a problémy paprsky naděje a nejednoho pozitivního výsledku.

24. prosince 1933, při otevření Milíčova domu pro veřejnost, stál samotný Přemysl Pitter na počátku své pedagogické cesty. V proslovu k této příležitosti, ke 150 hostům, přečetl 13. kapitolu I. epištoly Pavla Korintským – „Láska je nejvyšším darem“ a promluvil na slova vůdce a proroka Jozue „Já a můj dům budeme sloužit Hospodinu.“ Počet dětí se po čase ustálil přibližně na 150. Péče o ně ležela na P. Pittrovi, O. Fierzové a od roku 1934 i na Ferdinandu Krchovi, který se k nim přidal. Přemyslovi P. zde náleželo „ideové vedení“ a propojení s dalšími činnostmi - s přednáškami, vydáváním časopisu Sbratření apod., Olga spravovala hlavní provozní chod a Ferdinandu K. náležel pedagogický dohled.²¹³ Mezi Pittrovy úspěchy lze bezesporu zařadit právě získání Ferdinanda Krcha jako blízkého spolupracovníka. Ten byl původně vystudovaným právníkem, pedagogickou odbornost přidal až později. Ale právě toto vzdělání u něj v profesní kariéře zvítězilo. Při příchodu do Milíčova domu měl již za sebou působení na několika pražských obecných školách. V roce 1913 vybudoval spolu s hudebním skladatelem J. Kříčkou ústav hudební výchovy, který sám financoval. „*Věřil, že základem dobré pedagogiky je schopnost zaměstnat děti pozitivní činností“ získají-li schopnost tvorby, nebude třeba je trestat.*“²¹⁴ Proslulost si získal, jako vedoucí Domu dětství v Horním Krnsku, internátu pro sirotky po českých legionářích. Kde působil v letech 1919-1924.²¹⁵

Od vzniku Milíčova domu Přemysl P. opakovaně říkal, že jedinou výchovnou metodou, kterou používá a která se mu „zázračně“ osvědčila, je důslednost.²¹⁶ „*Děti si od počátku musí zvyknout, že všechno, co vedoucí řekne, se musí stát a není žádného slevení*

---

²¹³ KOSATÍK, P. *Sám proti zlu*. Praha, Litomyšl: Paseka, 2009, s. 146-147.

²¹⁴ Tamtéž, s. 152.

²¹⁵ Tamtéž, s. 152 - 153.

²¹⁶ KOSATÍK, P. *Sám proti zlu*. Praha, Litomyšl: Paseka, 2009, s. 151.

ani odvolání.²¹⁷ Ale ve skutečnosti to bylo v Milíčově domě jinak, sám Přemysl byl ve výchově dětí „slabším“ článkem, milujícím a tím důslednějším a zásadovějším prvkem v jejich dvojici byla Olga Fierzová.²¹⁸

Pitter svůj přístup k dětem zakládal na osobním příkladu, který měl podle něj nahradit situace, kdy učitel pouze autoritativně vymáhal kázeň. Tuto zkušenost s dětmi zažil již dříve na Výšince a od té doby mnohokrát. „*Naši lásku splácely nám děti takovou měrou, že stačilo projevít bolest nad neposlušností toho či onoho hochy nebo děvčete, aby nám vzápětí učinili pomýšlení.*“²¹⁹ Dalším zdrojem, kde se Pitter ve své pedagogice inspiroval bylo Hnutí lesní moudrosti (woodcraft), u jehož vzniku byl americký spisovatel E. T. Seton. V našich podmínkách ho propagoval profesor přírodopisu na berounském gymnáziu M. Seifert. Sám F. Krch byl dříve Seifertovým blízkým spolupracovníkem. Pitter, ale měl k tomuto hnutí rozporuplný vztah. Nebylo mu blízké uctívání přírody a také nesouhlasil se zakladatelem hnutí Setonem, protože Pittrovým jediným vzorem byl Ježíš. O Hnutí lesní moudrosti se, ale Přemysl aktivně zajímal a věnoval mu prostor i ve svých textech.²²⁰

V době začátku II. světové války, kdy byly Pittrovy činnosti značně okleštěny, Fedor Krch mu navrhl, aby „dal na papír“ své zkušenosti z výchovy dětí a mládeže. Vznikl tedy román *Dobrodružná ruka*, tato kniha byla zamýšlena jako pokus o moderní výchovný román. Kniha měla podtitul: *Výprava pěti chlapců k švýcarským ledovcům*. A přinášela nejen pedagogické zásady, ale také přibližovala krásu Švýcarských Alp a přírody. Kniha vznikala za nacistické okupace, asi v roce 1942 - 1943 a Přemysl Pitter ji psal s prstem na mapě, s myšlenkami na Alpské masivy a s pohledem do doby až budeme znovu svobodni.²²¹ Po dopsání knihy ho F. Krch přiměl, aby napsal pokračování, tak vznikl druhý díl *Vahú*. V něm čeští chlapci naopak hostí švýcarského návštěvníka. V samotné knize se o Milíčově domě Přemysl nikde přímo nezmiňuje, ale cítíme ho v podobě zmiňovaného útulku a jeho ředitele pana Lípy, který s sebou nepochybně nese mnohé Pittrovy rysy.²²²

---

²¹⁷ Zpravodaj Milíčova domu- příloha Sbratření č. 2, r. 10, s. 6. Citováno podle: KOSATÍK, P. *Sám proti zlu*. Praha, Litomyšl: Paseka, 2009. s. 151.

²¹⁸ KOSATÍK, P. *Sám proti zlu*. Praha, Litomyšl: Paseka, 2009, s. 151.

²¹⁹ PITTEP, P. Milíčův dům na pražském předměstí. In *Kostnická jiskry*, č. 7, r. 22, s. 40. Citováno podle: KOSATÍK, P. *Sám proti zlu*. Praha, Litomyšl: Paseka, 2009, s. 154.

²²⁰ Tamtéž, s. 158.

²²¹ Dopis P. Pittra A. W. Fischerovi z 9. 11. 1959, APP, kart. 35. Čerpáno z: KOSATÍK, P. *Sám proti zlu*. Praha, Litomyšl: Paseka, 2009. s. 181.

²²² PITTEP, P. *Dobrodružná ruka – výprava pěti chlapců k švýcarským ledovcům/ Vahú – březový svitek o Srubu přátelství*. Praha: L. Marek pro NFPP a OF, 2005. Kapitola Slovo úvodem, s. 5. Jedná se o opožděný dotisk 1. vydání, které P. Pitter nestihl uskutečnit v roce 1949, díky nástupu komunistů k moci.

Obě knihy tedy vznikaly za nacistické okupace a akce Zámky posunula jejich možné vydání až do roku 1948, to už, ale vydání Dobrodružné ruky nedovolily komunistické úřady. A tak se v roce 1964, už v Affolternu, Přemysl zmiňoval v Hovorech s pisateli, že je mu líto, že dosud nejsou romány knižně vydány, neboť do nich „uložil své vychovatelské zkušenosti.“

Pitter v dopisech svým známým poodkrýval jednotlivé zkušenosti a své důrazy z této knihy. Švýcarsko znázorňuje nejen krásnou přírodu, ale i demokratické uspořádání společnosti. Od napsání obou románů uplynula již dlouhá doba a tak mohlo něco z nich již pozbyt platnosti. To hlavní, ale Pittrovo hledání alternativy k sebedestruktivě naší společnosti jistě ne. Také jeho nesmiřitelnost s lidskou lhostejností tváří v tvář bližící se pohromě, se v naší době zdá ještě naléhavější než v době vzniku obou románů.²²³ V roce 1942 sestavil Pitter pro poválečné potřeby svůj Kulturní a sociální program, vizi nové společnosti, podle zásad Milíčova domu. V některých bodech se jednalo o utopickou vizi, ale věnoval se zde i otázce školství.²²⁴

V roce 1947 vydal knihu *Slovo Boží dětem*. V knize kombinoval náboženské a pedagogické hledisko. Nacházely se zde Pittrovy promluvy, které pronášel k osmi- až jedenáctiletým dětem v Milíčově domě. Chtěl, aby touto knihou zaujal děti např. při hodinách náboženství. V ní Přemysl P. vyjádřil nejpřesněji své pedagogické zásady. Velmi fundovaně zpracoval pro seminář Pitter - Křesťan, tuto knihu z pohledu svého oboru praktické teologie prof. Josef Smolík. „Pro Pittra je předmětem zájmu dítě, zejména ve věku dospívání, v němž prožívá existenciálně vnitřní napětí rozumu a víry.“²²⁵ Základem výchovy, je podle něj hluboký a důvěrný vztah mezi dospělým a dítětem. „Vést dítě k Bohu je věc, která vyžaduje veliké obezřetnosti, citu a vychovatelského nadání. Je to umění.“ „Nejlepší náboženská výchova je náboženská vroucnost a opravdovost rodičů a jejich životní příklad.“²²⁶ Pittrova láska k dětem mu pomáhala proniknout bez vědeckého a psychologického školení hluboce do duše dítěte. V knize *Slovo Boží dětem* můžeme nalézt několik základních principů katechetiky,²²⁷ na které Pitter klade důraz.

Jako první princip uvádí požadavek pravdivosti ve výchově a výuce náboženství.

---

²²³ BLÁHA, Petr. Pittrovy pedagogické zásady v jeho románech pro mládež. In *Hovory* č. 9, Praha: NFPP a OF, 2003. s. 55 - 56.

²²⁴ KOSATÍK, P. *Sám proti zlu*. Praha, Litomyšl: Paseka, 2009, s. 181 - 182.

²²⁵ SMOLÍK, Josef. *Slovo Boží dětem*. In *Hovory* č. 2, Praha: Nadační fond P. Pittra a O. Fierzové, 1996, s. 42.

²²⁶ PITTER, P. *Slovo Boží dětem*. 1. vyd. Brno: naklad. Joža Jicha, 1947, s. 6 - 8.

²²⁷ Vyučování náboženství

Dalším důležitým požadavkem Pittra na katechetiku je uvedení víry v soulad s vědeckým poznáním.²²⁸ Druhý princip je sémanticko²²⁹-komunikační. Zdůrazňuje, aby náboženské pojmy a jejich obsah byly identické jak u vyučujícího, tak u žáků.

Třetí princip se pojí s didaktickoetickou²³⁰ metodou, kde hraje významnou roli srozumitelnost.²³¹ Pitter odmítá mechanické učení se nazpaměť pojmů a biblických pravd, pokud nebyly učitelem dostatečně vysvětleny. Zde podává, jak má probíhat nedělní shromáždění pro děti, první hodinu věnuje výkladu o svěcení neděle, druhou přípravě na shromáždění. Pitter se od bohoslužebného rámce dětských nedělních shromáždění neodpoutává, ani nezavádí prvky dětské besídky.²³²

Čtvrtým principem, podle Přemysla P., je katechetovo využití nejnovějších pedagogických a psychologických poznatků ve vyučovacím procesu. Posledním principem katechetiky je osobní příklad. Také zde připomíná, že dítě může velmi brzy rozpoznat rozpor mezi teorií a praxí.²³³ J. Smolík ve své studii ještě uvádí jeden metodologický postup a to náznak „přítomnostní“ eschatologie. Ta se u Pittra vyskytuje, kdykoli se dostane k otázce věčného života.²³⁴ „*Vzkříšený Pán je pánem přítomným.*“ Poté se Přemysl P. obrací na děti s otázkou: „*Každý se zeptej sám sebe, jak by Pánu Ježíši líbilo u mě? Poslouchám rád jeho slova a pozorně? Beru si je k srdci?*“²³⁵

Sám Pitter považoval knihu *Slovo Boží dětem* za svůj možná nejdůležitější text v otázce výchovy. Ve správném oslovení dětí, aby si osvojovaly biblický text, viděl svoje životní poslání. V exilu, v pozdější době dokázal na tuto knihu navázat cyklostylovanou podobou Pokynů rodičům k náboženské výchově. Ty vydala v době, kdy Pitter pracoval v táboře Valka, Československá dálková škola v exilu.²³⁶

Další významným zdrojem o práci Přemysla P. je stať, ve které zachytil Antonín Moravec jednu z besídek na zámku Štířín. Sám Pitter ji považoval za velmi významnou

---

²²⁸ „*Myslicí dítě brzy pocítí rozpory mezi výklady katechetovými, např. o stvoření a trvání světa, a výklady učitelovými o stáří a země vývoji tvorstva. Probouzí se rozum, jenž pochybuje o možnosti nasycení zástupů pěti chleby atd. Jako dvanáctiletý chlapec už jsem nevěřil a svou nevěrou se vychloubal.*“ (PITTER, P. *Slovo Boží dětem*. Brno: naklad. Joža Jícha, 1947, s. 5.

²²⁹ Nauka o významu slov.

²³⁰ Didaktika- teorie vzdělávání, Noetika- teorie poznání.

²³¹ Pitter píše: Nemohu zde neuvést slova T. G. Masaryka, jak je zaznamenal E. Ludwig v knize: „*Duch a čin.*“ „*Dáváme-li příliš velký důraz na to dogmatické, pojmové, na katechism, jako se to děje při mechanickém vyučování skoro všech církví, tož je to zřídka náboženské. Pro mne, už jako pro chlapce, byl pojem vyučování náboženství ve škole nesnesitelný.*“ (PITTER, P. *Slovo Boží dětem*. Brno: naklad. Joža Jícha, 1947, s. 6.)

²³² SMOLÍK, J. *Slovo Boží dětem*. In *Hovory* č. 2, Nadační fond P. Pittra a O. Fierzové, Praha, 1996, s. 45.

²³³ KUČERA, Z. ŠTVERÁK, V. *CHRESTOMATIE. Z dějin pedagogiky*. Praha: Karolinum, 1999. Kapitola *Náboženská výchova v 19.-20. století. Přemysl Pitter (1895- 1976).*, s. 439- 441.

²³⁴ SMOLÍK, J. *Slovo Boží dětem*. In *Hovory* č. 2, Nadační fond P. Pittra a O. Fierzové, Praha, 1996, s. 46.

²³⁵ PITTER, P. *Slovo Boží dětem*. Brno: naklad. Joža Jícha, 1947, s. 58.

²³⁶ KOSATÍK, P. *Sám proti zlu*. Praha, Litomyšl: Paseka, 2009, s. 217.

a v dopise Yehudovi Baconovi do Izraele, v roce 1948, píše: „*Je to našťestí proslov, který opravdu vystihuje to nejdůležitější poselství a vyjadřuje to, co bych Vám všem rád zapsal hluboko do srdcí. Je to odkaz Vám, moji drazí hoši a děvčata, a prosím Vás, přijměte jej. V tomto duchu zůstaneme i nadále spojeni tím nejužším poutem přátelství.*“²³⁷

Zmíněný dopis byl vlastně určený všem dětem ze zámků. Je to odkaz pro všechny jeho bývalé děti ať už židovské, německé, ale i ty žižkovské.

V příloze dopisu byl „metodický list“, který zapsal již zmíněný A. Moravec, který se staral o starší hochy. Je to snad jediný dokument metodické práce Přemysla P. a Olgy F., proto je velmi vzácný.²³⁸ Jedná se o jakýsi odkaz P. Pittra v oblasti výchovné práce. Besídka na zámku Štířín začínala učením se krásné písně od slovenského básníka Kuzmányho.²³⁹ Ve slovech písně se odrážel další Pittrův výklad. Nejprve hovořil o srdci, které může „hořet“ pro různé věci. Někomu pro sport, koníčky atd. Ale může být záliba smyslem života? Když mi má srdce pro něco „hořet“ musí to být velká, krásná věc, pro kterou stojí za to žít. Sloka písně: „Kdo za křivdou bídných slzu uroní“ znamená, kdo umí soucítit s těmi, kteří trpí. Trpící nejsou jen ti, kteří nemají kde spát a co jíst. I ti, kdo to mají, mohou být ubozí. Pokud přišli o něco „krásného“. Čekají na své milované a oni nepřicházejí. K nim může proudit slovo povzbuzení. „Vždyť není smrti, je to pouze přechod z jednoho života do druhého.“ Dalším tématem, kterým se Přemysl P. zabýval, bylo „držení slova“. Líčil zde několik konkrétních příkladů a i jeden ze svého života.

Za první světové války v zákopech měl blízkého kamaráda. Oba si rozuměli a slíbili si věrnost společným ideálům i sobě navzájem. Konec války je rozdělil. Po válce se Pitter začal věnovat mládeži a na kamaráda zapomněl. Jednou po nějaké přednášce v Bělehradě šel na nádraží a proti němu šel zavalitý pán. Ten se na mne zahleděl a zvolal „Přemysle!“ Pitter ho nemohl poznat. „Jsi to ty Jiří? Kde se tady bereš?“ Nasedli spolu do vlaku a vzpomínali. Jiří vyprávěl, že je ředitelem továrny a má se finančně velmi dobře. Přemysl mu odpověděl: „*Jiří vzpomínáš si, jak jsme si v zákopu slíbili věrnost ideálům, pro které budeme žít, pokud přežijeme?*“ Jiří mu odpověděl, že ideálům už dávno nevěří, kam, že by přišel. Pittrovi v tu chvíli bylo, jako by mu zemřel někdo blízký. Na besídce svým posluchačům říkal: „*Nevěřím, že je Jiří šťastný, i když má všechno, co mu může život*

²³⁷ Dopis P. Pittra Yehudovi Baconovi ze 7. ledna, 1948. In *Hovory* č. 12, Praha: Nadační fond P. Pittra a O. Fierzové, 2006, s. 13.

²³⁸ SEDLÁČKOVÁ, Blanka. Vzácný dokument z pedagogického odkazu Přemysla Pittra a Olgy Fierzové. In *Hovory* č. 12, Praha: NFPP a OF, 2006, s. 12.

²³⁹ Slova písně: „Kdo za pravdu hoří v svaté oběti, kdo za lidstva práva život posvětil, kdo nad křivdou bídných slzu vyroní, tomu naše píseň slávou zazvoní. Kdo stojí v slovu, byť se bořil svět, kdo si statečností věnc v nebi splet, koho dar nezláká, hrozba neskolí, tomu naše píseň slávou zazvoní.“

dát. “ Už jsem se s ním nesetkal. Možná, že má těch miliónů dnes víc, možná ne. „*Ale já bych s ním neměnil za nic na světě, protože bohatství, které mám já, on nemá!*“²⁴⁰

Dále básník Kuzmány jmenuje ve své písni statečným toho, který stojí slovu, i kdyby se bořil svět. Zde Pitter připomněl T. G. Masaryka, kterému se také posmívali, hanobili ho a on to vyhrál, protože si stál za svým. Přemysl Pitter dále mluvil o lidech, kteří stojí slovu, dokud jim někdo nenabídne prospěch. Své posluchače nabádal, ať takovými nejsou. Nepodplácí a ani se nenechají podplácet. V závěru proslovu vzpomněl i na lidi, kteří ač byli mučeni, stáli svému slovu, i když za to zaplatili životem. „*Těmto lidem ať nyní slávou zazvoní naše píseň!*“²⁴¹

---

²⁴⁰MORAVEC, Antonín. Stať, ve které zachytil jednu z besídek na Štíříně. In *Hovory* č. 12, , Praha: NFPP a OF, 2006. s. 16.

²⁴¹ Tamtéž, s. 17.

9. Olga Fierzová²⁴²

Narodila se 26. července 1900 ve švýcarském městě Baden²⁴³ v kantonu Aargau. Měla o tři a půl roku mladší sestru Claire. Její otec zde měl továrnu. K financování svých podnikatelských záměrů používal také věna své manželky, Olžiny maminky. Ta pocházela z bohaté kalvínské rodiny. Pan Fierz se, ale dostal do finanční tísně a přišel nejen o továrnu, ale i o dům, ve kterém bydleli. Tato událost, jak už tomu bývá, poznamenala celý rodinný život. Matka Olgy to manželovi nikdy neodpustila a ani ostatní příbuzní. Olga neustálými hovory na toto téma, které se vedly doma, trpěla. Situace v ní, ale vyvolala „správnou“ reakci. „*Už v mládí pochopila, že majetek a peníze se nesmí stát alfou a omegou lidské existence, a vzbudilo to v ní porozumění pro chudé a vědomí solidarity s nimi.*“²⁴⁴ Samotná Olga byla už od raného dětství považována za nadané dítě. Když si s ostatními dětmi hrávala, připadala jí role učitelky, to vlastně předznamenalo i její pozdější profesní kariéru.

Později otec přijal místo u švýcarské firmy v Bruselu, rodina se tedy stěhovala. Tady přečkali bez větší újmy roky první světové války. Obě dívky zde navštěvovaly francouzské školy. Po konci války, se její otec rozhodl vrátit zpátky do Švýcarska. Rodina za ním přijela až později, aby Olga mohla dostudovat v Bruselu na učitelském ústavu.

Už zde pojala averzi ke schematickému školskému systému.²⁴⁵ Návrat do rodného Švýcarska nesl s sebou pro Olgu jeden důležitý problém. Její diplom z Belgie na Švýcarských veřejných školách neplatil. Již během studia si Olga uvědomovala, že školní systém, kterému se učila, jí nevyhovuje. Byl pro ni moc svázaný a formální. Proto si po návratu do Švýcarska začala hledat jiné uplatnění. Vybrala si další studium na tehdejší vyhlášené škole, na Pedagogickém institutu J. J. Rousseaua v Ženevě. Rodina jí, ale nemohla studia financovat. To Olgu nezastavilo. Našla si přes inzerát rodinu, ve které mohla bydlet a na oplátku za to dělat úkoly do školy s jejich dvěma dětmi.

---

²⁴² Olze Fierzové byla věnována celá jedna mezinárodní konference s názvem „Žena ve stínu“, která se uskutečnila 16. června 2000. Akci pořádaly Pedagogické muzeum J. A. Komenského, Nadační fond P. Pittra a O. Fierzové a curyšský spolek MILIDU. Konference se konala pod záštitou předsedkyně senátu p. L. Benešové, v zasedacím sále Senátu. Byla součástí vzpomínkových akcí k 100. výročí narození Olgy F. K této konferenci a tedy Olze F. byl věnován výtisk Hovorů č. 6. z roku 2000.

²⁴³ Město založené ve 13. století Habsburky.

²⁴⁴ KOHN, P. O. Fierzová - Život ve stínu. Figling, leden 1995. In *Hovory* č. 3, Praha: NFPP a OF, 1997. s. 24.

²⁴⁵ KOSATÍK, P. *Sám proti zlu*. Praha: Paseka, 2009, s. 111.

V době, kdy byli děti ve škole, mohla chodit na přednášky. Po čase, ale zjistila, že to takto dál nepůjde. Obě věci dělala na půl. Řešení se objevilo vzápětí. Do institutu přišla nabídka odjet do dívčího penzionátu do Anglie a vyučovat zde francouzštinu a němčinu. Olga to místo dostala. Penzionát se nacházel asi hodinu cesty vlakem od Londýna. Zde se také setkala s pedagogickým přístupem u malých dětí podle M. Montessori²⁴⁶ Olga se zde starala o starší dívky.²⁴⁷ Úspěšně zde působila čtyři a půl roku, když se odehrál incident, který narušil její dobrý vztah s vedením penzionátu. V Anglii vypukla generální stávk. Jednou, když se pedagogové sešli, hovořila paní ředitelka o tom, jak to bylo od tiskařů, kteří tu stávku podnítli, nezodpovědné a jaký tím způsobily chaos. Olga s tímto názorem nesouhlasila. Sama totiž věděla důvody jejich počínání, nechtěli sázet články, které křivě napadaly jejich odborovou organizaci. Ředitelka se na ni rozzlobila a přede všemi její názor odsoudila. Olga poté věděla, že tady nebude moci zůstat. Vrátila se tedy zpátky do Švýcarska. Tady byla její další životní cesta opět chvíli neznámá. V tomto bodě, jak píše sám autor článku, je potřeba se vrátit o několik let zpátky, do roku 1924-25. Kdy se v areálu penzionátu v Anglii, kde Olga pobývala, na velkém hřišti konaly stanové tábory. Jednoho takového tábora se účastnily dvě skupiny mladých lidí z Anglie a Německa, z organizace Hnutí pro mezinárodní smír. Olga byla požádána, jestli by nemohla na akci tlumočit. Byli s ní spokojeni a nabídli jí, že se opět ozvou, až budou potřebovat. A to se právě teď, když byla zpátky ve Švýcarsku, naplnilo. Olga ještě tenkrát netušila, jaký bude mít tato akce na její život pozitivně určující vliv. Tábor se konal v bavorském Oberammergau. Na ten navazovala konference pacifického hnutí. Jeden z večerů přednášel i zástupce sekce Hnutí pro mezinárodní smír Přemysl Pitter a Olga ho tlumočila.²⁴⁸ „*Ten srpnový den roku 1926 by měl být zlatým písmem zapsán v jejím životopisu. Pitterův projev, zjev a celá jeho osobnost ji zřejmě neobyčejně zaujaly.*“²⁴⁹ Pitter asi ihned porozuměl, že by Olga mohla být velmi cennou spolupracovnicí.²⁵⁰ Během konference se jistě potkali ještě několikrát a Olga zjistila, že to, co P. Pitter se svými přáteli v Praze buduje, je jí smýšlením velice blízké. Tehdy se jí Pitter také vyznal z toho, že byl vojákem v první světové válce, několikrát unikl trestu smrti.

Uzdravil se ze smrtelné nemoci a věří, že to učinil Bůh, protože s ním má další plány.

---

²⁴⁶ Italská lékařka a pedagožka. Nar. 31.8.1870, Chiaravalle, Itálie – 6.5. 1952, Noordwijk aan Zee, Nizozemsko.) Jako první žena v Itálii byla promována v r. 1896 lékařkou. Známé jsou především její pedagogické metody, kdy kladla důraz na osobnost dítěte.

²⁴⁷ KOHN, P. O. Fierzová - Život ve stínu. Figling, leden 1995. In *Hovory* č. 3, Praha: NFPP a OF, 1997. s. 24 - 25.

²⁴⁸ Tamtéž, s. 25 - 26.

²⁴⁹ Tamtéž, s. 26.

²⁵⁰ KOSATÍK, P. *Sám proti zlu*. Praha: Paseka, 2009, s. 113.

Také jí svěřil, že se nikdy neožení a nezaloží rodinu, protože se chce plně věnovat práci, kterou pro něj má Bůh připravenou. Asi to muselo být pro Olgu a jejich začínající vztah jako „studená sprcha“. Jí bylo 26 let, to je doba, kdy si lidé hledají životní partnery. Po tomto rozhovoru si uvědomila, že pokud oni dva spolu budou mít další vztah, „obyčejná láska“ to nebude. Poté ji Pitter požádal, jestli by ho doprovázela jako tlumočnice. Musel jako zástupce Mezinárodního hnutí pro křesťanský komunismus, který v Oberammergau založil, navštívit několik zemí. Olga souhlasila.²⁵¹

V dalším období jejího života působila jako učitelka nebo vychovatelka na různých místech. Spolu P. Pittrem byli v písemném kontaktu a také se potkávali na různých konferencích týkajících se vegetariánství, ligy proti antisemitismu a dalších.

Asi začátkem roku 1927 ji Pitter, s větší naléhavostí než dříve, pozval do své rodné Prahy. Na mezinárodní konferenci „Školou k míru“, která se konala pod patronátem T. G. Masaryka. Olga přijela na Velký pátek roku 1927, do zatím neznámého města, které se jí mělo stát pozdějším významným působištěm a milovaným místem. Praha Olze učarovala. Pitter jí provázel po našich památkách a také jí vyprávěl o významných osobnostech našich dějin, např. o Janu Husovi, Janu Miliči z Kroměříže, Petru Chelčickém a dalších. „*Olga prožívala v Přemyslově doprovodu nezapomenutelné chvíle. Zdálo se jí, že konečně začíná chápat hluboké souvislosti jeho idealismu, víry a činnosti s duchovní minulostí této neobyčejné země.*“²⁵² Přemysl jí opět nabídl, aby se přestěhovala do Prahy natrvalo. Má už se svými přáteli nějaké finanční prostředky a chystají se vybudovat útulek pro děti na Žižkově. Již má vybrané jméno, podle jednoho z kazatelů české reformace -²⁵³

Miličův dům. Olga jistě přemýšlela, z čeho by zde žila, jestli se naučí náš jazyk a o dalších důležitých otázkách. Pokud by si zvolila život v zatím skoro neznámé zemi, také bez vidiny manželství a rodiny, protože Přemysl si ji nebude moci vzít. „*Olga F. netušila, že tímto rozhodnutím vzdát se manželství a nemít vlastní děti, se v budoucnu stane maminkou mnoha dětí*“²⁵⁴

O dalším pokračování života odjela přemýšlet do sonnefeldské²⁵⁵ komunity v Bavorsku. Sem jednoho dne přijel Pitter zcela neohlášen. Strávili spolu nějaký čas a poté Přemysl pokračoval na konferenci do Londýna, kam měl namířeno. Olga později do

---

²⁵¹ KOHN, P. O. Fierzová - Život ve stínu. Figling, leden 1995. In *Hovory* č. 3, Praha: NFPP a OF, 1997, s. 27- 28.

²⁵² Tamtéž, s. 29.

²⁵³ Po Janu Miliči z Kroměříže.

²⁵⁴ MAŘASOVÁ, Olga. Vzpomínky na spolupráci s Olgou Fierzovou. In *Hovory* č. 6, 2000, s. 142.

²⁵⁵ Malá komunita asi dvaceti lidí, kteří se starali o děti ze slumu, pracovali na svém poli a vydávali knihy v malém nakladatelství. Byli vegetariáni. (KOHN, P. O. Fierzová - Život ve stínu. Figling, leden 1995, In *Hovory* č. 3, Nadační fond P. Pittra a O. Fierzové, Praha, 1997, s. 30.)

Londýna odjela a postarala se tam o jedno děvčátko, jejíž otec byl ve vězení. Zde se také asi definitivně rozhodla, že bude následovat toho zvláštního člověka, který ji vlastně také potřeboval.

V roce 1927 se vydala do Československa, ale nejela rovnou do Prahy. Nejdříve nastoupila místo v Újezdě u Tuškova²⁵⁶ jako učitelka a vychovatelka. U rodiny židovského statkáře a filantropa Müncha, který v obci, kde se mluvilo převážně německy, financoval českou školu. Münchovi byli velcí Pittrovi příznivci. To místo jí obstaral právě Přemysl. Zde setrvala téměř rok a potom nakonec získala místo přímo v Praze. Opět jí velmi pomohl Pitter, který dal její inzerát do tehdy významného pražského německého listu Prager Tagblatt. Teď se také velmi intenzivně setkávala se samotným Pittrem, kterému pomáhala s cizojazyčnou korespondencí, s příspěvkem do „Sbratření“ a dalšími věcmi, také byla rychle vtažena do okruhu jeho přátel a jejich činností.²⁵⁷

V této době se seznámila s mnoha lidmi, kteří ji měli provázet na další cestě jejím životem. Např. s Annou Pohlovou, která bydlela na Žižkově, žila skromně a byla pro své okolí jako „máma“. Olga ve svých vzpomínkách zaznamenala, že jí překvapilo, s jak prostými lidmi se Pitter stýká. Jak je považuje za svoji oporu. Myslela si, že by si Přemysl měl najít přátele více sobě rovné- vědce, spisovatele, osobnosti z kulturního života, od kterých by se mohl něco naučit. „*Tehdy ještě nevěděla, co pochopila až později: že Přemysl viděl hodnotu každého člověka především v míře jeho oddanosti Božímu dílu a tomu, co od něj Bůh požaduje.*“²⁵⁸ Skoro každý večer se u Anny Pohlové scházela malá skupinka lidí - shromáždění. Tady, jak se Olga dozvěděla, vznikla právě ta myšlenka na postavení Milíčova domu. Jak vstoupila do tohoto společenství, vnímala, že není všemi členkami radostně vítána. – u některých to přetrvalo dlouho. I v dopise Pavle Moudré se Přemysl P. musel za Olgu „bít“. „Nebudu se ženit- a Olga to ví, mluvíváme o tom, neboť moje dílo vyžaduje si mne celého.“ V této době se o Olgu také zajímala policie, kvůli několika anonymním dopisům, které jim byly doručeny.²⁵⁹

V roce 1933, na Vánoce, byl konečně otevřen Milíčův dům, dílo, které mělo být na delší čas velmi úzce spjato s její a Pittrovou snahou a činností. Také bych zde ráda zdůraznila, že to byla právě Olga, kdo vyhledal kontakt v Peroutkově časopise „Přítomnost“ na stavitele a filantropa Karla Skorkovského. Ten slíbil zaplatit stavbu sám a počkat

---

²⁵⁶ V Plzeňském kraji.

²⁵⁷ KOHN, P. O. Fierzová - Život ve stínu. Figling, leden 1995. In *Hovory* č. 3, Nadační fond P. Pittra a O. Fierzové, Praha, 1997. s. 31- 32.

²⁵⁸ Tamtéž, s. 33.

²⁵⁹ KŘEŠTAN, J. Život Olgy Fierzové v Praze podle svědectví policejních spisů. In *Hovory* č. 6, 2000. s. 40.

na její splacení po dobu osmi let.²⁶⁰ Přemysl celou práci „zastřešoval“, ale byla to Olga, která řídila chod Miličova domu, vedla účetnictví, agendu dětí, nákupy, pracovala na pedagogických plánech²⁶¹. „*Jakoby se teprve nyní, mezi dětmi z Miličova domu, naplnil skutečný smysl jejího života, který přišla před lety do Prahy hledat.*“²⁶² V této době také Olga sepsala své dílo: *O výchově dětí dramatiizací. „Zvláštní pozornost se věnovala obtížně zvládnutelným a plachým dětem. V mnoha případech se při hře divadla objevily zvláštní schopnosti u dětí, které ve škole neprosplávaly.*“²⁶³ Pravděpodobně v této době si také Olžin otec uvědomil, že nastává nová etapa v jejím životě. Přijel v roce 1934 do Prahy, dozvědět se, jaké má P. Pitter s jeho dcerou úmysly. Také ho asi chtěl přemluvit k manželství. Sám Pitter nakonec sňatku ustoupil, ale byla to právě Olga, která otcovu návrhu řekla ne. Nechtěla, aby kvůli ní Přemysl sestoupil z cesty, na kterou se vydal.²⁶⁴ Bylo o ní napsáno: „*Uměla být druhá. To je vzácná vlastnost.*“²⁶⁵

V roce 1939 bylo Československo okupováno hitlerovskými vojsky. Vznikl Protektorát Čechy a Morava. Olga v této době již uměla výborně česky, ale měla stále švýcarský pas. Švýcarské úřady ji vyzvaly k návratu do vlasti, protože v takto vypjaté situaci nebyly schopny zaručit její bezpečí.²⁶⁶ „*Ona však odmítla v té kritické situaci své přátele a svou práci opustit – a zůstala*“²⁶⁷ Miličův dům pokračoval, ale již tam nesměly chodit židovské děti. V této době Přemysl s Olgou zahájili svoji podpůrnou akci. V noci nosili židovským rodinám potraviny, kterých na potravinové lístky dostávaly velmi málo a nebo některé vůbec ne. Později je vybavovaly, když začaly transporty. Celá tato akce byla velmi nebezpečná a mohla skončit i trestem smrti. Přemysl byl dokonce kvůli tomu předvolán na gestapo do Petschkova paláce. Odtud se málokdo vracíval zpátky do běžného života. Pitter pomoc přiznal, dokonce u výsledku řekl vyšetřujícím, že to musí z lidského hlediska pochopit. Bůh nad ním držel ochrannou ruku, nebyl zavřen ani poslán do koncentračního tábora. I pro Olgu to musela být doba plná obav a strachu nejen o svůj život.

²⁶⁰ KOSATÍK, P. *Sám proti zlu*. Praha: Paseka, 2009, s. 144.

²⁶¹ Z této doby např. pocházejí díla- *Výchova dětí dramatiizací, Práce a zábava dětí atd.*

²⁶² KOSATÍK, P. *Sám proti zlu*. Praha: Paseka, 2009, s. 148.

²⁶³ CETTL, Martina. *Výchova dramatiizací*. In *Hovory* č. 6, 2000, s. 147.

²⁶⁴ KOSATÍK, P. *Sám proti zlu*. Praha: Paseka, 2009, s. 148.

²⁶⁵ ŠTĚPÁN, J. *Literární odkaz Olgy Fierzové*, In *Hovory* č. 6, 2002, s. 52.

²⁶⁶ KOHN, P. O. Fierzová - *Život ve stínu*. Figling, leden 1995. In *Hovory* č. 3, Praha: NFPP a OF, 1997, s. 35.

²⁶⁷ Tamtéž.

Po konci války společně s Přemyslem budovali akci „Zámky“, v nich zřizovali dětské ozdravovny nejprve pro židovské děti vracející se z koncentračních táborů. Později navzdory všeobecnému mínění o pomstě německému obyvatelstvu, přijímali do ozdravoven také německé děti. V Praze totiž vznikaly na Hagiboru apod. internační tábory (dokonce nejméně tak kruté jako nacistické koncentrační tábory) pro německé spoluobčany, pro vinné či nevinné. Byli to obyvatelé, které sem v průběhu středověku zvali čeští panovníci, aby osídlili pohraničí, byli to většinou řemeslníci a zemědělci. Nejvíce zde trpěly právě děti.²⁶⁸ V Zámcích pro všechny pracovali v duchu křesťanské lásky a navraceli jim chuť a víru do života. Také se jim snažili (největší tíha leží v tomto na Olze) nejrůznějšími cestami nalézt zpátky rodiče a příbuzné, ať už zde nebo v Německu.²⁶⁹

Sám autor článku Pavel Kohn napsal: „*Sám jsem patřil k té první skupině dětí. Prošel jsem Terezínem, Osvětimí a Buchenwaldem. Vrátil jsem se bez rodičů a jakýchkoli příbuzných zpátky do Prahy. Dostal se do jedné z Přemyslových ozdravoven a setkal se tam i s Olgou Fierzovou a dalšími obětavými pracovníky*“. Až později v dospělosti plně pochopil, co pro něj ten pobyt na Štíříně znamenal: vrátil mu víru v dobrotu, lidskost, lásku a spravedlnost.²⁷⁰

Po únoru 1948 nastala nová éra dějin - komunistický režim, který popíral jakoukoli víru v Boha, tím více ve školském systému, který byl celý zestátněn. V této době zemřela Olžina sestra Claire ve Švýcarsku a Olga odjela na pohřeb. Je to po dvaceti letech poprvé, kdy se na delší dobu loučila s Přemyslem P.

Podle příkazu StB se už Olga nesměla vrátit zpět do Československa, proto jí nebyla prodloužena platnost povolení.²⁷¹ Komunistické úřady nedbaly ani na námitky, že se od roku 1933 nezištně starala o dělnické děti na Žižkově.²⁷² Režim byl pravděpodobně rád, že ideově nebezpečného Přemysla P. zbavil jeho nejbližší opory. Ten, ač zde zůstal, nedbal výhrůzek režimu a žil podle svého přesvědčení. Když se situace vyhrotila a jemu hrozily nucené práce v uranovém dole, byla to právě Olga, která mu spolu s otcem jednoho chlapce z bývalého Milíčova domu a dalšími, pomohla zorganizovat útěk.

Další jejich společné osudy byly spjaty s prací v uprchlickém táboře Valka. Přemysl zde působil jako sociální pracovník a Olga mu v tom pomáhala. Také využívala

²⁶⁸ LOTAR, Petr. Švýcarka rodem - Češka jazykem i srdcem. In *Hovory* č. 1, 1995, s. 41.

²⁶⁹ KOHN, P. Žena ve stínu. In *Hovory* č. 6, 2000, s. 31.

²⁷⁰ KOHN, P. O. Fierzová - Život ve stínu. Figling, leden 1995. In *Hovory* č. 3, Nadační fond P. Pittra a O. Fierzové, Praha, 1997, s. 36.

²⁷¹ KŘEŠTAN, J. Život Olgy Fierzové v Praze podle svědectví policejních spisů. In *Hovory* č. 6, 2000, s. 43.

²⁷² KOHN, P. O. Fierzová - Život ve stínu. Figling, leden 1995. In *Hovory* č. 3, Nadační fond P. Pittra a O. Fierzové, Praha, 1997, s. 36.

svých jazykových schopností, při hledání míst pro další život uprchlíků. V táboře působili spolu deset let. V závěru jeho existence byli oba velmi vyčerpaní. Olga poslala Přemysla na zotavenou, sama ještě setrvala a řešila záležitosti. Pitter se po několik dnech vrátil a našel Olgu ve vysokých horečkách a úplně vyčerpanou. „*Překvapivé je, že se Olga v těchto nepředstavitelně těžkých podmínkách dokázala soustředit na sepsání stopadesátistránkového anglického Pittrova životopisu, určeného jako podklad pro britskou antologii o meziválečných průkopnicích mírového hnutí.*“²⁷³

Od roku 1962 žili společně ve Švýcarsku. Byl to pro ně první skutečný domov po vyhnání z Milíčova domu.²⁷⁴ Z dědictví koupila Olga malý byt v obci Affoltern am Albis poblíž Curychu. Zde bydleli s Přemyslem P., každý v jednom pokoji, kuchyň měli společnou. Zde snad konečně nebyl život už tak hektický, ale v práci nepřestávali. Zejména na Olze ležela tíha spojená s vydáváním Pittrova časopisu *Hovory s pisateli*. Ten posílali českým exulantům do celého světa a do Československa pouze ilegálně. Začali si zvat své přátele z Československa. Jako první je v roce 1964 pozván Ferdinand Krch. V dalším roce ho následují manželé Teichmanovi, Zdeněk Teichman byl Olžiným a Pittrovým spolupracovníkem v ozdravovně v Mýtě u Rokycan a v akci Zámky.²⁷⁵ V šedesátých letech navštívila Olga společně s Přemyslem Izrael, kde žije řada „jejich“ dětí z akce Zámky. Udržovali spolu nepřerušované písemné styky, zejména s Magdou Bar-Or, která dodnes organizuje i společná setkávání těchto „dětí“. Oficiální pozvání pochází z památníku Jad-Vašem²⁷⁶ v Jeruzalémě. Pitter zde mohl v Aleji spravedlivých zasadit strom. Toto vyznamenání se konalo 29. října 1964. Olga sama- oprávněně bychom se mohli domnívat, že to byla vůči ní křivda, si může svůj strom zasadit až po 20 letech- 21. května 1985. Pavel Kohn píše, že kdo jí znal, věděl, že toto vyznamenání brala také za své. Ve svém věku už nemohla zasadit strom vlastnoručně. Proto se toho ujala, spolu s dalšími „dětmi“ z akce Zámky, Magda Bar-Or.²⁷⁷

Vpád vojsk SSSR a Varšavské smlouvy do Československa 21. srpna 1968 s sebou nesl pro Přemysla a Olgu nové výzvy k pomoci. Protože Švýcarsko otevřelo své hranice uprchlíkům a pro oba nastala doba, kdy jejich zkušenosti a dobré srdce byly zase velmi potřeba.

---

²⁷³ KOHN, P. O. Fierzová - Život ve stínu. Figling, leden 1995. In *Hovory* č. 3, Nadační fond P. Pittra a O. Fierzové, Praha, 1997, s. 36.

²⁷⁴ KOSATÍK, P. *Sám proti zlu*. Praha: Paseka, 2009, s. 302.

²⁷⁵ TEICHMAN, Z. Vzpomínky na Olgu Fierzovou. In *Hovory* č. 1, 1995, s. 104 - 105.

²⁷⁶ Památník obětem Holocaustu-Šoa, který uděluje vyznamenání- zasazení stromu v Aleji spravedlivých., s cedulkou. Pro nežidy, kteří s nasazením vlastního života pomáhali židům během Holocaustu.

²⁷⁷ KOHN, P. Žena ve stínu. In *Hovory* č. 6, 2000, s. 34.

Při srpnové emigraci byla však úplně jiná situace než u emigrace po únorové. Po únoru šli emigranti do rozbitého Německa. Po srpnu je to jiné, už byla centra pro uprchlíky a další pomoc.

V roce 1976 umírá Pitter, aniž by se dožil svobody a obnovování demokracie ve své vlasti. Olga se jí však dočká, přežije Přemysla P. o 14 let. Po jeho smrti pečuje o jeho odkaz, třídí archiv a nepřestává vydávat *Hovory* s pisateli. Po smrti Přemysla navštěvoval Z. Teichman Olgu ve Švýcarsku častěji.²⁷⁸ Po sametové revoluci se může konečně Pittrův odkaz vrátit do jeho vlasti a jeho spolupracovníci a přátelé už se k němu mohou opět hlásit. Je obnovena činnost spolku přátel Milíčova domu. Přátelé, příznivci a spolupracovníci P. Pittra a O. Fierzové se poprvé sešli ve větším měřítku na Zámčích, zejména na Štíříně- 17. června 1990. Olga pouze dva dny před svou náhlou smrtí 17. června 1990, natočila na magnetofonovou zvukovou kazetu pozdrav pro ně, pro toto setkání. Na kazetě je zdraví, vyjadřuje radost nad znovunabytím svobody v zemi, kterou tak milovala. Také posluchače varuje před odplatou, která náleží pouze Bohu. Autor článku Pavel Kohn píše, že kdyby to sám nezažil, považoval by to za dojemnou scénu jako z románu. V roce 1991 dostává P. Pitter za svou celoživotní humanistickou činnost československé státní vyznamenání Řád T. G. Masaryka in memoriam z rukou Václava Havla.²⁷⁹ „*Jen zasvěcenci vědí, že je to rovným dílem i vyznamenání české Švýcarky a švýcarské Češky Olgy Fierzové.*“²⁸⁰

Dva roky po smrti Olgy vychází v Praze její poutavá kniha s názvem: *Dětské osudy v době poválečné*. Tato knížka se dočká i německého vydání.

„*Olga Fierzová zůstala i po svém skonu ženou ve stínu Přemysla Pittra, i když dnes se mnozí snaží určit její místo přesněji a pravdivěji. Být ženou ve stínu byl však osud, který si sama vybrala. Byla to úloha, kterou jí svěřila Vyšší režie. Splnila ji excelentně.*“²⁸¹

Olga Fierzová jako spisovatelka, redaktorka a publicistka. Petr Lotar o ní napsal: „*Švýcarka rodem, Češka srdcem a jazykem.*“²⁸² Samotná Olga se velmi rychle naučila česky a převážně články do časopisů psala česky. První její článek vyšel v roce 1929. První zmínka o Přemyslu P. je v měsíčníku *Sbratření* z let 1927 a 1928. Mezi další blízké přátele v exilu patřil J. M. Lochman, ten o ní v roce 1990 napsal: K řadě jazyků nadané tlumočnice se připojila čeština, a to velmi dokonalá. Všechny nás přiváděla v úžas.

Nešlo pouze o jazyk, osvojila si také celou kulturu a její zvyky. P. Lotar o ní napsal: I po Pittrově smrti zůstává duší „*Husova sboru Čechů a Slováků*“ založeného P. Pittrem, bašty

²⁷⁸ TEICHMAN, Z. Vzpomínky na Olgu Fierzovou. In *Hovory* č. 1, 1995, s. 104 - 105.

²⁷⁹ KOHN, P. *Žena ve stínu*. In *Hovory* č. 6, 2000, s. 34 - 35.

²⁸⁰ Tamtéž, s. 35.

²⁸¹ Tamtéž.

²⁸² LOTAR, P. *Švýcarka rodem - Češka jazykem i srdcem*. In *Hovory* č.1, 1995, s. 40.

naší náboženské a mravní existence v exilu.²⁸³ J. M. Lochman: „Olga byla zvláště po smrti Přemyslově pro obecnství Husova sboru vpravdě ústřední postavou, „tichým svědomím“ našeho společenství... Ani v těch nejnebezpečnějších dobách nevyužila svého švýcarského občanství, aby odešla do závětrí, nýbrž spolu nesla úděl národa, s nímž solidarizovala.“²⁸⁴ Olga Mařasová v závěru svého článku o Olze F. píše: „*Ráda bych tímto poděkovala sestře Olze F...., že pro nás lidi bez domova a vlasti byla velikou posilou a příkladem. Jsme vděčni Bohu, že takovou svědkyni lásky dal nám poznati.*“²⁸⁵

Doposud jsem čerpala převážně z článků Pavla Kohna - „Život ve stínu“ a „Žena ve stínu“. Ale o Olze Fierzové napsala také paní M. Žárská článek - „Silná žena“, kde Olgu ukazuje v trochu jiném světle. Jak už napovídá název. „*Olžin život ve stínu však nebyl výrazem slabosti. Byla to silná osobnost, která se dobrovolně, z přesvědčení rozhodla pomáhat jiné silné osobnosti.*“²⁸⁶ Líčí zde Olgu, jako silnou osobnost, bez níž by to všechno, co s Pittrem vykonali, nebylo možné. A já si myslím, že právem!

---

²⁸³ ŠTEPÁN, J. Literární odkaz Olgy Fierzové. In *Hovory* č. 6, 2000, s. 52.

²⁸⁴ ŠTEPÁN, J. Přemysl P., Olga F. a třetí exil. In *Hovory* č. 6, 2000, s. 123.

²⁸⁵ MAŘASOVÁ, O. Vpomínky na spolupráci s Olgou Fierzovou. In *Hovory* č. 6, 2000, s. 145.

²⁸⁶ ŽÁRSKÁ, Monika. *Silná žena*. Projev, prosloven 9. 7. 2011, Norimberk.

10. Jeho život v datech, číslech a stručném komentáři

V následující tabulce jsem se pokusila zpracovat nejvýznamnější události a akcenty z života Přemysla Pittra. Tabulka je rozdělena do sedmi sloupců a v každém sleduji události z jeho života.

Přemysl Pittter věnoval od samého počátku své nové orientace po návratu z I. světové války významnou pozornost dvěma předmětům svého mimořádného studia na nedávno založené Husově bohoslovecké evangelické fakultě v Praze. Novozákonním přednáškám a seminářům novozákoníka Prof. Dr. F. Žilky a církevního historika Prof. Dr. Ferdinanda Hrejsy. A právě u něho předchůdci Mistra J. Husa Milíči z Kroměříže a též samotnému M. J. Husovi. Je proto na místě v roce významného Husovského jubilea (600 let od jeho mučednické smrti 1415 – 2015) připomenout některé z nejvýznamnějších husovských akcentů Přemysla Pittra v jeho celoživotním literárním díle. Rozsah Pittrova díla v této části je ovšem natolik bohatý, že půjde pouze o výběr těch nejdůležitějších. K tomuto výběru poslouží dosud zpracované užitečné orientační pomůcky, zejména Rejstřík k měsíčníku Sbratření (faráře Josefa Hovádka) a podobný rejstřík k Hovorům s pisateli, ke všem knížkám Pittrových rozhlasových kázání a proslovů v RFE- Rádiu Svobodná Evropa. Také několika větami připomenu i stopu CČSH ve spolupráci, a nebo některých jejích duchovních příp. i pozdějších profesorů s P. Pittrem. (V následující tabulce jsem vycházela zejména z knihy: KOSATÍK P. *Sám proti zlu*. Praha: Paseka, 2009.)

Rok	Pittrův život, aktivity	Spisovatel, redaktor, vydavatel	Přátelé a osobnosti	Významné události v ČSR a ve světě	Husovo výročí 2015	Pittrůva stopa v CČSH, a na HBF UK ₁
<p>1895, 21. června</p> <p>1909</p>	<p>a) Děťství – I. světová válka.</p> <p>Narození Přemysla Pittra.</p> <p>Ještě před jeho narozením zemřelo všech šest jeho sourozenců. Matka Přemysla byla zbožná žena, jemná a citlivá, naopak otec byl jadrný.² Svou dětskou víru postavil P. Pitter na matčině víře, proto se po přirovnání víry k pohádce od bratrance, rozhodl být ateistou.</p> <p>Jeho otec, Karel Pitter koupil tiskárenský závod. Na Přemysla začal nahlížet, jako na dědice, ale ten měl zatím jiné zájmy.</p> <p>Otec mu dovolil, aby po neúspěších ve škole,</p>		<p>1905 Josef Rott</p>			

Rok	Pittrův život, aktivity	Spisovatel, redaktor, vydavatel	Přátelé a osobnosti	Významné události v ČSR a ve světě	Husovo výročí 2015	Pittrova stopa v CČSH, a na HBF UK
1911, únor	<p>předčasně nastoupil do jeho tiskárny.</p> <p>Po vleklých potížích se srdcem a ledvinami, zemřela jeho maminka. Byla to pro něj veliká rána, chyběla mu její něha a opora. Po této události odeslal otec Přemysla na rok do knihařské školy do Lipska.</p>					
1912	<p>Jeho otec také onemocněl se srdcem a P. Pitter musel v září tohoto roku převzít firmu. Táta už mu nestačil předat mnohé zkušenosti.</p>					
1913, duben	<p>Umírá také jeho otec. Pitter nejdříve řídil podnik se zápallem a prospěšně, ale neuměl hospodařit s velkými částkami peněz.</p> <p>Také se neuměl vyrovnat se smrtí rodičů, trpěl samotou.</p>					
1913, říjen	<p>Přemysl se pokusil o sebevraždu</p>					

Rok	Pittrův život, aktivity	Spisovatel, redaktor, vydavatel	Přátelé a osobnosti	Významné události v ČSR a ve světě	Husovo výročí 2015	Pittrova stopa v CČSH, a na HBF UK
<p>1913, říjen</p> <p>1914, 4. září</p> <p>1916</p> <p>1917</p>	<p>Pustil si plyn, ale lékaři ho zachránili. Příbuzní najali nového ředitele, který měl továrnu připravit k prodeji.</p> <p>Byl Přemysl odveden k 28. pěšímu pluku, prodělal výcvik a v polovině ledna byl převelen na haličskou frontu. Ve světle válečných událostí a zážitků prožíval strach ne tak ze smrti, ale z vraždy. Psal: „<i>Byl to zásah Boží, který způsobil, že jsem zůstal naživu i nestal se vrahem.</i>“⁵ Čekal dvakrát na frontě ve vězení na trest smrti.</p> <p>Na propustku z války, navštívil poprvé Annu Pohlovou, která ho velmi ovlivnila.</p> <p>Byl Přemysl P. převelen do funkce sanitního pomocníka.</p>		<p>1916 Marie Pohlová</p>	<p>1914, 28. června Zavražděn Ferdinand s chotí v Sarajevě, v Bosně. ³</p> <p>1914 – 1918 I. světová válka. ⁴</p> <p>8. srpna Překročila Rakousko-Uherská vojska ruskou hranici. ⁶</p>		

Rok	Pittrův život, aktivity	Spisovatel, redaktor, vydavatel	Přátelé a osobnosti	Významné události v ČSR a ve světě	Husovo výročí 2015	Pittrova stopa v CČSH, a na HBF UK
1917	<p>V tomto roce se také odehrálo několik událostí, které znamenaly jeho „obrácení.“ Od nemocných se nakazil a při umírání mu Bůh ukázal, co pro něj chystá. Jednou, když v palbě se jeho spolubojovníci zahrabávali do zákopů, on naopak vstal, poklekl a začal se modlit. Nebyl zasažen. Na základě dlouholetého utrpení dospěl Pitter k obrácení: „Můj život nepatří mně.“</p> <p>b)Návrat – Milíčův dům.</p>			<p>1918, 28. října Vznik Československa.7</p> <p>11. listopadu Uzavřeno příměří na západní frontě. 8</p>		
1918	<p>Pitter si z války přivezl do Prahy malárii a od blízké osoby mu byla doporučena alternativní medicína a vegetariánství, pomohlo mu to.</p> <p>Vystoupil z katolické církve.</p>		Anna Pohorská	<p>1918, 21. prosince Zvolen prezidentem T. G. Masaryk. 9</p>		

Rok	Pittrův život, aktivity	Spisovatel, redaktor, vydavatel	Přátelé a osobnosti	Významné události v ČSR a ve světě	Husovo výročí 2015	Pittrova stopa v CČSH, a na HBF UK
1919, 18. května	Promluvil Přemysl P. poprvé veřejně- na schůzi Národní pošumavské jednoty.	<i>Mystika křesťanství.</i> Str. 32, KNJ, sv. 3., Praha, 1920.				
1919, 12. října	Poprvé promluvil na Staroměstském náměstí, pod Husovým pomníkem, dále přednášel na mnoha místech.	<i>Náboženství doby dnešní a příští.</i> Str. 30, KNJ, sv. 1., Praha, 1920.	Pavla Moudrá			
1920, 1. ledna	Nastoupil jako úředník na ministerstvu Obrany, navzdory jeho pronikání do společnosti pacifistů.	<i>Od jisker k ohni.</i> Str. 40, KNJ, sv. 2., Praha, 1920.	1919 Prof. ThDr. Ferdinand Hrejsa			
1920	U přijímacích zkoušek na Husovu bohosloveckou fakultu se ho ptali, ke které z církví se hlásí, musel říci, že k žádné. Nastoupil tam v říjnu. Po dvou semestrech z ní však odešel. Při studiu se seznámil s osobností J. Milíče z Kroměříže, ta ho také v jeho životě ovlivnila a formovala.	<i>O národu silném.</i> Str. 52, KNJ, sv. 5., Praha, 1921.	Prof. ThDr. František Žilka			

Rok	Pittrův život, aktivity	Spisovatel, redaktor, vydavatel	Přátelé a osobnosti	Významné události v ČSR a ve světě	Husovo výročí 2015	Pittrova stopa v CČSH, a na HBF UK
1920	Setkání se spisovatelkou a protiválečnou aktivistkou Pavlou Moudrou. Založil neformální společenství Nový Jeruzalém. To směřovalo svou charitativní činnost také na Žižkov mezi ty nejchudší.	<i>U zmrzlého okna.</i> Str. 52., KNJ, Praha, 1921. <i>Z hloubky Havlíčkovy duše.</i> Str 8., KNJ, leták č. 3. Praha, 1921.	1922 Heinrich Tutsch			
1923	Účastnil se mezinárodní konference IFOR10, v dánském Nyborgu. Setkal se s Valentinem Bulgakovem a s patronem křesťanského komunismu Leonhardem Ragazem. ¹¹ Dalším jeho vzorem byl Gándhí, fascinoval ho Albert Schweitzer ¹² nebo třeba Emanuel Rádl, který ho ovlivnil v osobní rovině, podobně jako Jaroslav Šimsa. Navázal spolupráci s H. Tutschem.	<i>Je třeba náboženské výchovy?</i> Vyšlo jako leták i jako přídavek u některých knih B. Kočího. Str. 12., KNJ, sv. 6. Praha, 1923. Povinnost – ctnost, nebo blud a barbarství. Leták. Praha, 1923. Vznik, účel a cíle Nového Jeruzaléma. Str. 16. Leták č. 6. Praha, 1923.	1923 Leonhard Ragaz			

Rok	Pittrův život, aktivity	Spisovatel, redaktor, vydavatel	Přátelé a osobnosti	Významné události v ČSR a ve světě	Husovo výročí 2015	Pittrova stopa v CČSH, a na HBF UK
1928 - 1938	Byl Přemysl P. členem ligy pro lidská práva a předseda mírového výboru, člen Akademické YMCA.	<i>Pohádka o duši, která chtěla být šťastná.</i> Str. 16. Nákładem B. Kočího. Praha, 1924.				
1924 - 1941	Vydavatel a redaktor, spolu s P. Moudrou, „Sbratření,“ časopisu pro obrodu ducha a společnosti.	<i>Pod šedým kabátcem... Hrst neumělých veršů z těžké doby.</i> S. 40, KNJ, sv. 7, Praha, 1925.	1926 Olga Fierzová			
1926	V tomto roce se Pitter poprvé setkal se svojí budoucí celoživotní spolupracovnicí Olgou Fierzovou. Na konferenci IFOR v Oberammergau.	<i>Mistře, kde bydlíš? – Naše doba a její význam pro národ a lidstvo.</i> - In: S.J. Bělohradský: Mírem k srdci, srdcem k míru. Str. 8 – 16, 19 – 28. KNŽ, Praha, 1927.	Matylda Wrede Valentin Bulgakov			
1927	Byl tajemníkem Hnutí pro křesťanský komunismus v Československu.	<i>Náš poměr k přírodě z hlediska náb. a sociálního. Ježíš a vegetarismus.</i> - In: Vegetarismus pro a proti. Str. 37 – 56. Hnutí PKK, sv. 8. Praha, 1928.	1927 George Lansbury Romain Rolland Prof. PhDr. Emanuel Rádl 1928 Pierre Cérésolle Jaroslav Šimsa	1929, podzim V USA propukla Světová hospod. krize. ¹³ 1929, 25. října Tzv. „Černý pátek“ na newyorské burze. ¹⁴		

Rok	Pittrův život, aktivity	Spisovatel, redaktor, vydavatel	Přátelé a osobnosti	Významné události v ČSR a ve světě	Husovo výročí 2015	Pittrova stopa v CČSH, a na HBF UK
<p>1933, 24. prosince</p> <p>1937 - 1938</p> <p>1938</p> <p>1939</p>	<p>Přivítal Milčův dům první hosty. Dům byl umístěn na Žižkově. Olga F. Pittra upozornila na stavitele Karla Skorkovského.¹⁶ Stavba byla zahájena 31. července 1933. Probíhala zde i nedělní dopolední shromáždění.</p> <p>Ozdravovna v Mýtě u Rokycan. Pitter zakoupil pozemek, v roce 1938 byl postaven dům a na podzim byl již obydlen.</p> <p>Přemysl se vydal na „inspekční cestu“ do Česko- německého pohraničí. S úžasem sledoval jak probuzené nepřátelství ničí staré vztahy.</p> <p>Pitter se vrátil do republiky, právě před okupací 15. 3.1939.²⁰</p>	<p><i>Nové cesty mírové politiky.</i> Str. 32. Inter. Odpůrců váleč. služby . 1929.</p> <p><i>Chelčický, Tolstoj, Masaryk.</i> Str. 32. Nakl. Helios, Praha, 1931.</p> <p><i>Pacifismus a obrana.</i> Str. 84. Nákl. Sbratření. Praha, 1931.</p>	<p>1933 Dr. Ing. Karel Skorkovský</p> <p>1934 Ferdinand Krch</p> <p>1936 Arch. Zdeněk Teichman</p>	<p>1933, 30.ledna Nástup A. Hitlera k moci.¹⁵</p> <p>1937, 14. září Umírá T. G. Masaryk.¹⁷</p> <p>1938, 12. března Anšlus Rakouska.¹⁸</p> <p>30. září Je podepsána Mnichovská dohoda.¹⁹</p> <p>1939, 1. září Napadlo nacistické Německo Polsko.</p>		

Rok	Pittrův život, aktivity	Spisovatel, redaktor, vydavatel	Přátelé a osobnosti	Významné události v ČSR a ve světě	Husovo výročí 2015	Pittrova stopa v ČČSH, a na HBF UK
<p>1939</p> <p>1939 - 1945</p> <p>1945</p>	<p>Odbojová skupina jeho přátel z YMCA. Pitter tam byl pozván. Připravovaly se transporty s Židy.</p> <p>II. Světová válka.</p> <p>Z více než stovky „jeho“ židovských dětí, kterým pomáhal před válkou se vrátilo asi 5. Pitter byl osobním svědkem otřesných scén a hrůzné odplaty obyvatel Prahy na německých občanech.</p>	<p>1942-43. Sepsání knihy pro děti, <i>Dobrodružná ruka a Vahú.</i></p> <p><i>Výběr křesťanských písní.</i> Str. 72. Nakl. O. Růžička. Praha, 1945</p>	<p>1945 MUDr. Emil Vogl</p> <p>Pavel Tigrid</p>	<p>17. září Zahájil Sovětský svaz invazi do Polska.</p> <p>28. října V Praze manifestace a demonstrace proti nacistické okupaci. Zraněn Jan Opletal.</p> <p>15. listopadu Pohřeb Jana Opletala- protest pražských vysokoškoláků.</p> <p>17. listopadu Zatčeno a odvečeno asi 1000 studentů do koncentračního tábora.²¹</p>		<p>Výbor křesťanské pomoci židovským dětem ČČE, YMCA, YWCA, KJ, ČČS- 1944: R. Hovádek (Horský), František Cochlár.</p>

Rok	Pittrův život, aktivity	Spisovatel, redaktor, vydavatel	Přátelé a osobnosti	Významné události v ČSR a ve světě	Husovo výročí 2015	Pittrova stopa v CČSH, a na HBF UK
<p>1945</p> <p>1945, květen</p> <p>1945, 27. květen</p>	<p>K těmto zážitkům se několikrát ve svém životě vracel, ale velmi nerad na ně vzpomínal.</p> <p>Rozjela se „Akce Zámky.“ Pitter na zámcích Olešovice, Štířín, Lojovice a Kamenice shromažďoval děti, které přežily koncentrační tábory, ale i ty německé.²³ Tady byly v bezpečí a mohly se zotavit po hrůzách, které prožily.</p> <p>Pronesl Přemysl P. po nucené pauze velmi významný projev v Milíčově domě. Ve kterém neutvrzoval posluchače v jejich pocitu vítězů, ale naopak ukazoval na věci, které se na Němcích děly po válce.²⁶</p>			<p>1941, 27. září Přijíždí do Prahy R. Heydrich.²²</p> <p>22. červen Německo napadlo SSSR.</p> <p>1944, 7. března Jen tento den je v plynových komorách v Osvětimi zavražděno 3800 Židů z českých zemí. Z nich je na 600 dětí.²⁴</p> <p>1945, 6 – 12. září Konec II. světové války v Evropě. Kapitulace Německa.²⁵</p>		

Rok	Pittrův život, aktivity	Spisovatel, redaktor, vydavatel	Přátelé a osobnosti	Významné události v ČSR a ve světě	Husovo výročí 2015	Pittrůva stopa v CČSH, a na HBF UK
<p>1945, červen</p> <p>1946</p> <p>1947, květen</p> <p>1948, 2. února</p>	<p>Získal Pitter jako velmi cenného pomocníka pro „Akci Zámky“ doktora Emila Vogla, který se sám před několika dny vrátil z koncentračního tábora. Setkání s Přemysla P. s Pavlem Tigridem.²⁷</p> <p>Navázání kontaktu s praž. Arcibiskupem dr. J. Beranem a setkání s A. Heidlerem.²⁸</p> <p>Slavnostní ukončení „Akce Zámky.“</p> <p>c) Vyhnání, pronásledování</p> <p>Se uskutečnilo přelomové ekumenické setkání</p>	<p><i>Slovo Boží dětem pro rodinu i nedělní školu.</i> J. Jícha. Brno, 1947.</p>	<p>1946 Arcibiskup Dr. Josef Beran</p> <p>ThDr. Alexander Heidler</p>	<p>1945 Pražské povstání.</p> <p>1945, 2. září Kapitulace Japonska, definitivní konec II. světové války.</p> <p>1948, 25. února Komunistický převrat (puč).²⁹</p>		<p>R. Cech (Czech)- Pomocník na „Zámčích“- 1946. (Farář CČS německé národnosti)</p> <p>Prof. Zd. Kučera- kontakty od konce 40. let</p>

Rok	Pittrův život, aktivity	Spisovatel, redaktor, vydavatel	Přátelé a osobnosti	Významné události v ČSR a ve	Husovo výročí 2015	Pittrova stopa v CČSH, a na HBF UK
<p>1948, 2. února</p> <p>1950, únor</p> <p>1950, 26. března</p> <p>1951</p>	<p>křesťanských církví a společností na Žofině.³⁰ Komunistické úřady se začaly zajímat o Přemysla P. Milíčovu domu byl určen národní správce.</p> <p>Olga Fierzová odjela na pohřeb sestry do Švýcarska a úřady už jí nedovolily se vrátit.</p> <p>Pittrovi bylo zakázáno veřejně kázat.³¹</p> <p>Přemysl P. byl násilně vystěhován z Milíčova domu. Jeho místo zaujala nová ředitelka. Sítila šikana ze strany komunistických úřadů a policie. V létě se rozhodl, že opustí naši republiku.</p>		<p>1951 ThDr. Paulus Sladek</p>	<p>1948, 14. června Novým prezidentem zvolen K. Gottwald.</p> <p>1950, červen Proces s dr. Miladou Horákovou a dalšími.³²</p>		<p>1950 Navázání kontaktu M. Matouše s P. P. M. M. byl v 40 - 50. letech duchovním Církve československé. V roce 1958 mu byl odebrán souhlas.</p>

Rok	Pittrův život, aktivity	Spisovatel, redaktor, vydavatel	Přátelé a osobnosti	Významné události v ČSR a ve světě	Husovo výročí 2015	Pittrova stopa v CČSH, a na HBF UK
<p>1951, 26. srpna</p> <p>1952 - 1953</p> <p>1955</p>	<p>d) Exil, tábor Valka</p> <p>Zahájil P. Pitter svou „cestu za svobodou.“ Ta se neobešla bez několika vypjatých chvil. 2. září dorazil do západního sektoru Berlína.</p> <p>Začal působit jako sociální pracovník a kazatel v jednom z nejhůře spravovaných uprchlic. táborů v Německu – ve Valce. Také přispíval nedělními promluvami do vysílání BBC v Londýně. Později ukončil spolupráci s WCC³³, nedostával tedy už žádný plat a musel se z tábora vystěhovat. Poté začal spolupracovat s Rádiem Svobodná Evropa v Mnichově.³⁴ Haidmühle- mše sudetoněmeckých katolíků, celebrouval ji P. P. Sladek.</p>	<p><i>Domovu i exilu.</i> Str. 96. Vydal ČsFCI. Londýn, 1956</p> <p><i>Oheň na zemi.</i> Str. 84. Vyd. Sklizeň svobodné tvorby, 1957</p>		<p>1952 – 3 Dokončení stavby „Železné opony.“</p> <p>1953 Prezidentem zvolen Antonín Zápotocký.</p>		

Rok	Pittrův život, aktivity	Spisovatel, redaktor, vydavatel	Přátelé a osobnosti	Významné události v ČSR a ve světě	Husovo výročí 2015	Pittrova stopa v CČSH, a na HBF UK
<p>50. léta</p> <p>1962, srpen</p>	<p>Pitter byl prvním exilovým Čechem, který začal v 50. letech spolupracovat s představiteli vyhnaných sudetských Němců. Významným pro něj bylo navázání kontaktu se spolkem Ackermann Gemeinde.³⁵ Setkal se zde s Paulusem Sladkem nebo také s F. Seibtem.</p> <p>e) Švýcarsko, vydavatelská činnost</p> <p>Přemysl P. se spolu s Olgou F. přestěhovali do Švýcarska, do městečka Affoltern am Albis. Jedním z nejbližších přátel se mu zde stal P. Lotar.³⁶</p>	<p><i>Pokyny rodičům k náboženské výchově.</i> 1 – 5. Čs. dálková škola, Mnichov, 1957.</p> <p><i>Modlitby k dennímu rozjímání.</i> Str. 48. Nákl. autora, F. Staub, München, 1959.</p> <p><i>Na předělu věků.</i> Str. 108, Kruh přátel duchovní obrody, 1959.</p>			<p><u>Domovu a exilu,</u> 1956: <i>Česká otázka,</i> Str. 8. <i>Naše národní tradice,</i> str. 10 – 11. <i>Proč nás Hospodin porazil?</i> Str. 56- 58. <i>Dvacátý první červen,</i> str. 62-63. <u>Oheň na zemi,</u> 1957: <i>Kulhaví a němí,</i> str. 20-22. <u>Na předělu věků.</u> 1959: <i>Husem začíná novověk,</i> s. 5n.</p>	

Rok	Pittrův život, aktivity	Spisovatel, redaktor, vydavatel	Přátelé a osobnosti	Významné události v ČSR a ve světě	Husovo výročí 2015	Pittrova stopa v CČSH, a na HBF UK
1962, prosinec	Vyšlo první číslo nového exilového dvouměsíčníku, který Pitter vydával: „Hovory s pisateli.“ ³⁷	<i>Izrael – Reiseindrücke und Gedanken.</i> Str. 20, Aufbau, Zürich, 1964.			<u>Články P.P. o M. J. H. v Hovorech s pisateli:</u> <i>Husův lid nebo Švejkův lid</i> , str. 1/1; 2/5; 11/4, 1962. <i>K 550. výročí Husovy mučednické smrti</i> , str. 16/1, 1965. <i>Může být M.J.H. rehabilitován?</i> Str. 16/2;18/5, 1965. <i>V duchu Husově</i> , 17/1, 1965.	
1964, říjen	Z iniciativy Magdy Bar-Or a Ruth Gladsteinové přišlo pozvání od dřívějších „zámeckých dětí“ pro Přemysla a Olgu do státu Izrael. Pitter zde také zasadil strom v Aleji spravedlivých v Jad-Vašem. ³⁸	<i>550 let od mučednické smrti M.J.H. a 50 let od zahájení Masarykova boje za osvobození Čechů a Slováků. A co my dnes?</i> Str. 28. Svaz čl. Spolků ve Švýcarsku, 1965. <i>Schuld und Sühne. Vom Zusammen- leben der Tschechen u. Deutschen in den böhm. Ländern.</i> Str. 28. München, 1965.				
1965, červenec	Na významné 550. výročí upálení Mistra J. Husa měl Přemysl P. projev Husova kamene v Kostnici. Zde se měl také možnost setkat s A. Molnárem a dalšími.		1965 Prof. Dr. Ferdinand Seibt Petr Lotar	1965, únor Odletěl kardinál J. Beran do Říma. ⁴⁰		Patriarcha M. Novák- setkání v Kostnici, 1965.

Rok	Pittrův život, aktivity	Spisovatel, redaktor, vydavatel	Přátelé a osobnosti	Významné události v ČSR a vesvětě	Husovo výročí 2015	Pittrova stopa v CČSH, a na HBF UK
1966, 10.- 18. září	Setkání P.Pittra s kardinálem Josefem Beranem v Curychu. ⁴¹	<i>500 Jahre der Gründung der böhm. Brüderunität im Jahre 1467.</i> Str. 20. Aufbau. Zürich, 1967.			<i>Uctění památky Husovy v Kostnici, 17/4, 196.....</i>	Daniela Rajmonová (1930). Setkání s P.P. v roce 1968. Od založení Husova sboru Čechů a Slováků v Zürichu působí v něm, po smrti P.P. a O. F. je správkyní sboru.
1968, srpen	Zrodil se v Curychu Husův sbor Čechů a Slováků ⁴³ v Lavaterhaus. Pitter mu v 70. letech věnoval velkou část své energie. V posledních letech života dostal Přemysl P. několik ocenění, za své celoživotní působení. ⁴⁴	<i>Geistige Revolution im Herzen Europas. Quellen der tschechischen Erneuerung.</i> Str. 128, Rotapfelverlag Zürich. Stuttgart, 1968.		1968, 21. srpna Invaze vojsk Varšavské smlouvy do Československa. ⁴²	<i>Každý národ zabije své velké muže,</i> str 23/8, 196..... <i>Hus a Luther,</i> str. 71/3, 196..... <u>Duchovní revoluce v srdci Evropy.</u> Kapitola: <i>Jan Hus, průkopník Nové doby.</i> str. 29- 43. Odstavec: Masaryk využil v roce 1915 500. výročí M.J.H. k vyhlášení boje proti Rakousku-Uhersku. Str.96.	
1976	Naposledy promluvil v Curyšském sboru a podstoupil dlouhou oddalovanou operaci. Po ní ještě několik týdnů žil v nemocnici, zemřel 15. února 1976. V 81 letech. ⁴⁵	<i>Nad vřavou nenávisti.</i> – Str. 76. Zvl. otisk z Hovorů s pisateli. 1970. <i>Unter dem Rad der Geschichte</i> (Ein Leben mit den Geringsten). Str. 168, Rotapfelverlag, Zürich u. Stuttgart. 1970 <i>Duchovní revoluce v srdci Evropy.</i> Str 120. Vyd. Konfrontace, Zürich, 1974.	1969 Prof. ThDr. Jan Milič Lochman			V roce 1975 věnoval P.P. ve svých Hovorech s pisateli pozornost písním P. Zachařové a L. Svobody.

Poznámky k tabulce:

- 1) Husova československá bohoslovecká fakulta Univerzity Karlovy
- 2) Byl velmi zaměstnaný a vypracoval se z grafika až na ředitele grafických závodů.
- 3) BOROVIČKA, M. KAŠE, J. KUČERA, J.P. BĚLINA, P. *Velké dějiny zemí koruny české*. Svazek XII. b. Praha, Litomyšl: Paseka, 2013. s. 558.
- 4) KROFTA, K. *Malé dějiny československé*. Praha: Matice české, 1931. s. 100.
- 5) Hovory s pisateli, č. 23 (1966), s. 6.
- 6) BOROVIČKA, M. KAŠE, J. KUČERA, J.P. BĚLINA, P. *Velké dějiny zemí koruny české*. Svazek XII. b. Praha, Litomyšl: Paseka, 2013. s. 569.
- 7) KROFTA, K. *Malé dějiny československé*. Praha: Matice české, 1931, s. 106.
- 8) BOROVIČKA, M. KAŠE, J. KUČERA, J.P. BĚLINA, P. *Velké dějiny zemí koruny české*. Svazek XII. b. Praha, Litomyšl: Paseka, 2013. s. 731.
- 9) KRÁKORA, P. KOPEČEK, P. *Dějiny Československa 1918 - 1992*. Praha: Epoque, 2010. s. 6.
- 10) Hnutí pro mezinárodní smír.
- 11) U něj si vážil toho, že opustil místo profesora na univerzitě a šel pomáhat chudým a potřebným.
- 12) Od roku 1913 vedl známou lékařskou kliniku v Africe, v Lambaréné.
- 13) KRÁKORA, P. KOPEČEK, P. *Dějiny Československa 1918 - 1992*. Praha: Epoque, 2010. s. 13.
- 14) Tamtéž.
- 15) Tamtéž, s. 14.
- 16) Ten nabídl financování stavby a počkal se splácením.
- 17) KLIMEK, A. *Velké dějiny zemí koruny české*. Svazek XIV. Praha, Litomyšl: Paseka, 2002. s. 466.
- 18) Tamtéž, s. 518.
- 19) KRÁKORA, P. KOPEČEK, P. *Dějiny Československa 1918 - 1992*. Praha: Epoque, 2010. s. 18.
- 20) Tamtéž, s. 24.
- 21) KRÁKORA, P. KOPEČEK, P. *Dějiny Československa 1918 - 1992*. Praha: Epoque, 2010. s. 27.
- 22) GEBHART, J. KUKLÍK, J. *Velké dějiny zemí koruny české*. Svazek XV. b. Praha, Litomyšl: Paseka, 2007. s. 28.
- 23) To vedlo k nelibosti některých českých občanů a Přemysl P. musel později čelit mnoha útokům a šikaně ze strany úřadů.
- 24) Tato ohromná poprava byla záměrně vykonána na výročí narozenin T. G. Masaryka. Mezi dětmi zahynula i jedna dívka z ozdravovny v Mýtě. (PITTER P., FIERZOVÁ O. *Nad vřavou nenávisti*. Praha: KALICH, 1996. s. 54.)
- 25) KRÁKORA, P. KOPEČEK, P. *Dějiny Československa 1918 - 1992*. Praha: Epoque, 2010. s. 30-31.
- 26) V tomto projevu byla určující již jeho první věta: „ *Obtíženi velkými vinami a s hlubokým smutkem vstupujeme do novodobého období dějin.* “ (P. Pitter: Osvobozující pravda (kázání z roku 1945, 27. května), in *Hovory* č. 1, 1995, s. 23.) Byl zarmoucen, že český národ „ klesl“ na úroveň nacistů. „ *Nikdy nebyl náš národ tak nesvobodný jako dnes, tak zotročený pomstychtivostí, ovládnutý zaujetím a bezohledností. Či je hodno národa Husova a Masarykova, aby své nepřátele upaloval zaživa a trýznil jejich ženy a děti?* „ (P. Pitter: Osvobozující pravda (kázání z roku 1945, 27. května), In *Hovory* č. 1, 1995, s. 24.)
- 27) Pitter ho navštívil v redakci lidoveckého deníku - Lidová demokracie a ukázal P. Tigridovi, jaké podmínky panují v internačním táboře pro Němce, na pražském Hagiboru. Ten později napsal, že právě Pitter byl tím, kdo ho přivedl na politickou dráhu.

- 28) Alexander Heidler – Otec Křišťan, přítel Přemysl Pittra. První katolický řečník při vzpomínkovém shromáždění u Husova kamene v Kostnici.
- 29) KRÁKORA, P. KOPEČEK, P. *Dějiny Československa 1918- 1992*. Praha: Epoque, 2010. s. 33 - 34.
- 30) Společné ekumenické shromáždění , poprvé konané po 500 letech českými katolíky a evangelíky společně.
- 31) Později o této době napsal Pitter do Prahy teologovi J. L. Hromádkovi „*Věř mi, milý bratře, že to byly snad nejtěžší chvíle mého života*“.
- 32) KRÁKORA, P., KOPEČEK, P. *Dějiny Československa 1918 - 1992*. Praha: Epoque, 2010. s. 36.
- 33) WCG - Word Council of Churches- Světová rada církví, pod níž nastoupil jako pracovník ve Valce. Spolupráce s touto organizací mu, ale přišla příliš byrokratická a nezabýval se duchovní péčí. Naštěstí mu přicházela finanční pomoc z ciziny, jak pro uprchlíky tak pro něj.
- 34) 21. listopadu 1954 vysílala rozhlasová stanice Svobodná Evropa jeho kázání z tábora Valka u Norimberka. S názvem: „Proč nás Hospodin porazil?“ V paralele poraženého izraelského stejně jako toho českého. V porážce na Bílé hoře, II. světovou válkou nebo únorem 1948.
- 35) Organizace Ackermann Gemeinde (Oráčova obec) vznikla v západním Německu jako pokračování sudetoněmeckého katolického hnutí. Pittrovi kontakt s ní zprostředkoval z Londýna bývalý spolupracovník z „akce Zámky“ H. G. Adler. Důležitou oblastí, kterou se Ackermann Gemeinde zabýval byla péče o překonání uprchlického traumatu mezi členy sdružení a snad právě to bylo příčinou, proč H. G. Adler Pittra upozornil na časopis *Der Neue Ackermann*. V Mnichově ho vydával např. Ferdinand Seibt. (KOSATÍK, P. *Sám proti zlu*. Praha: Paseka, 2009. s. 258.)
- 36) Spisovatel a herec, který se narodil v pražské českožidovské rodině, vyrostlý v německy mluvícím prostředí. Ve Švýcarsku, kam utekl před nacismem se stal úspěšným autorem divadelních her.
- 37) Symbolický první článek nesl název „Husův lid nebo Švejkův lid.“
- 38) Památník Jad-Vašem se nachází v Jeruzalémě a je to památník obětem holocaustu. Stromy v Aleji spravedlivých se sází na počest Nežidů, kteří za II. světové války zachránili život Židům.
- 39) S profesorem pražské Komenského evangelické teologické fakulty.
- 40) Po dohodě oficiálního představitele Vatikánu Mons. A. Casaroli (pozdější kardinál) se zástupci Komunistické vlády odletěl kardinál J. Beran do Říma a komunistická vláda nahradila kolaborujícího vikáře, Fr. Tomáškem. Pavel VI. předal J. Beranovi znak kardinálské hodnosti.
- 41) Jedno odpoledne strávili spolu, doprovodem kardinála byl prof. Dr. Karel Skalický (dnes emeritní děkan jihočeské teologické fakulty). Curyšské setkání mělo své pokračování v ekumenickém dialogu mezi P. Pittrem , Alexandrem Hellerem a právě kardinálem Beranem.
- 42) KRÁKORA, P. KOPEČEK, P. *Dějiny Československa 1918 - 1992*. Praha: Epoque, 2010. s. 41.
- 43) Pitter tam poprvé kázal 8. prosince 1968. V lednu se konalo ustavující shromáždění, které se usneslo, že Husův sbor Čechů a Slováků je sdružení, které nezavazuje ke konkrétnímu vyznání a jehož základem je evangelium Ježíše Krista.
- 44) Dostal v r. 1973 od německého spolkového prezidenta G. Heinemanna Záslužný kříž první třídy. Také ho vyznamenala izraelská vláda, za záchranu židovských dětí. Získal v roce 1975 čestný doktorát teologie na Curyšské univerzitě a čestné občanství města. Několik vyznamenání mu bylo také uděleno posmrtně, včetně řádu T. G. Masaryka v r. 1991. (KOSATÍK, P. *Sám proti zlu*. Praha: Paseka, 2009. s. 346.)
- 45) Po jeho smrti mu mnoho lidí věnovalo písemnou vzpomínku např. Dan Reim, jeden z jeho „zámeckých“ chlapců, ho nazval: „současným Noem, který nás shromažďoval do své bárky, nemoha zabránit potopě“
(D. Reim o P. Pittrovi, *Hovory s pisateli* č. 84 (1977), s. 5. Čerpáno z: KOSATÍK , P. *Sám proti zlu*. Praha: Paseka, 2009. s. 355.,
F. Seibt jeho spolupracovník z Ackermann Gemeinde napsal: „*Připadal mi vždy jako dobrý duch nad osudy českých zemí.*“ (Tamtéž.)

Závěr

Přemysl Pitter byl osobností velmi zajímavou a čínorodou, v některých oblastech velmi těžko zařaditelnou. Detailní zpracování jeho života by zabralo mnoho stran.

Rozsah této práce to neumožňuje, proto si myslím, že se mi zde podařilo zaznamenat to nejdůležitější a nejvýznamnější v jeho bohatém životě.

Mezi nejvýznamnější momenty jeho práce si dovoluji zařadit jeho pomoc jak židovským tak i německým dětem po II. světové válce.

Zajímavá je také otázka proč si Pitter nenašel v prostředí první republiky nějakou náboženskou skupinu, církev, příznivce.

Myslím si, protože církve pro něj byly moc dogmatické, nechtěl být jimi „spoután“, ale víra v Boha mu zase nedovolovala se přidat k některé z nekřesťanských náboženských skupin. Také zde jistě sehrála roli sekularizace společnosti a určitá stagnace vývoje církvi, které nedokázaly reagovat na měnící se dobu.

Myslím si, že jeho odkaz humanity, lásky jeden k druhému a pomoci potřebným k nám může velmi silně promlouvat i v dnešní době. Byl to výjimečný člověk, kterých není moc. A i malá pozitivní inspirace v jeho životě může mít velký dosah.

Svou práci bych ráda zakončila jedním ze závěrečných odstavců z promoční řeči Přemysla Pittra v Curychu, která s sebou nese stručné vyjádření Pittrova odkazu: „*Na troskách nelidských systémů budujme společnost novou, majíce na paměti slova Kristova: Beze mne nic nemůžete učiniti. A Kristus znamená lásku. Bez lásky, bez lidskosti, bez soucítění člověka s člověkem nic neobstojí.*“²⁸⁷

---

²⁸⁷ Jeden z nejvýznamnějších citátů Přemysla Pittra, který byl panem J. Pejskarem, T. Pasákem použit neúplný, pak dalšími, kteří ho dodnes takto neúplně používají. Dávají mu, ale tak úplně jiný význam.

Seznam použité literatury

Prameny:

- BIBLE, Písmo svaté Starého a Nového zákona.* Ekumenický překlad. 10. vyd. Praha: Česká biblická společnost, 1995, 287 s. ISBN 80-85810-07-7.
- KRCH, Ferdinand; PITTER, Přemysl. *Výběr křesťanských písní.* Praha: Otakar Růžička, 1945, 60 s.
- PITTER, Přemysl. *Dobrodružná ruka – výprava pěti chlapců k švýcarským ledovcům./ Vahú – březový svitek o Srubu přátelství.* Praha: L. MAREK, 304 s. ISBN 80-86263-63-0.
- PITTER, Přemysl. *Domovu i exilu.* 1. vyd. Londýn: FCI Českoslovák, 1956, 95 s.
- PITTER, Přemysl. Drazí přátelé. In leták: *Vznik, účel a cíle Nového Jeruzaléma.* Praha: Staněk, 16 s. ČAPP, kart. 1.
- PITTER, Přemysl. *Duchovní revoluce v srdci Evropy: pohled do dějin českého národa.* 3. čes. vydání. Praha: KALICH, 2011, 134 s. ISBN 978-80-7017-159-2.
- PITTER, Přemysl. *Modlitby.* München: Akadem. Buchdruckerei F. Straub, 1959, 45 s.
- PITTER, Přemysl; FIERZOVÁ, Olga. *Nad vřavou nenávisti: vzpomínky a svědectví Přemysla Pittra a Olgy Fierzové.* 1. vyd. Praha: KALICH, 1996, 236 s. ISBN 80-7017-972-4.
- PITTER, Přemysl. *Na předělu věků.* Mochen: Kruh přátel duchovní obrody, 1959, 106 s.
- PITTER, Přemysl. *Oheň na zemi.* Hamburk: Sklizeň svobodné tvorby, 1957, 80 s.
- PITTER, Přemysl. *Slovo Boží dětem.* 1. vyd. Brno: naklad. Joža Jícha, 1947, 128 s.
- PITTER, Přemysl. *Výzvy a úvahy. Výběr z článků Přemysla Pittra. Sbratření 1924 – 1941.* 1. vyd. Praha: Pedagog. muzeum J. A. Komenského, 2009, 139 s. ISBN 978-80-86935-11-9.
- PITTER, Přemysl. *550 let od mučednické smrti husovy a 50 let od zahájení Masarykova boje za osvobození Čechů a Slováků. A co my dnes?* Zürich: Svaz československých spolků ve Švýcarsku, 1965, 27 s.

Sekundární literatura:

- BENEŠ, Zdeněk a kol. *Rozumět dějinám- vývoj česko – německých vztahů na našem území v letech 1848 – 1948*. Praha: Gallery pro Min. kultury ČR, 2002, 304. s. ISBN 80-86010-55-4.
- BOROVÍČKA, Michael; KAŠE, Jiří; KUČERA, P. Jan; BĚLINA, Pavel. *Velké dějiny zemí koruny české. Svazek XII. b. 1890 – 1918*. Praha, Litomyšl: Paseka, 2013, 832 s. ISBN 978-80-7432-293-8.
- FALTUSOVÁ, Magdaléna. *Milíčův dům P. Pittra na pražském předměstí- příklad česko – německého – židovského soužití*. 1. vyd. Praha: Daniel, 2008, 56 s. ISBN 978-80-86935-07-2.
- GEBHART, Jan; KUKLÍK, Jan. *Velké dějiny zemí koruny české. Svazek XV. b. 1938 – 1945*. 1. vyd. Praha, Litomyšl: Paseka, 2007, 744 s. ISBN 978-80-7185-835-5.
- KLIMEK, Antonín. *Velké dějiny zemí koruny české. Svazek XIII. -1918 – 1929*. 1. vyd. Praha, Litomyšl: Paseka, 2002, 824 s. ISBN 80-7185-328-3.
- KOHN, Pavel. *Kolik naděje má smrt: Židovské děti z poválečné akce „zámky“ vzpomínají*. 1. vyd. Brno: L.Marek, 2000, 311 s. ISBN 80-86263-09-6. L.Marek, 2011, 310 s. ISBN 978-80-87127-30-8.
- KOHN, Pavel. *Můj život nepatří mně.: čtení o Přemyslu Pittrovi*. 1. vyd. Praha: KALICH, 1995, 78 s. Fot. příl. ISBN 80-7017-852-3.
- KOSATÍK, Pavel. *Sám proti zlu: život Přemysla Pittra (1895 – 1976)*. 1. vyd. Praha, Litomyšl: Paseka, 2001, 378 s. ISBN 978-80-7185-971-0.
- KOTECKÝ, Roman. Korespondence Einsteina s Masarykem. In *Vesmír*, 1993, č. 10.
- KRÁKORA, Pavel; KOPEČEK, Pavel. *Dějiny Československa 1918 – 1992*. 1. vyd. Praha: Epoque, 2010, 56 s. ISBN 978-80-7425-080-4.
- KROFTA, Kamil. *Malé dějiny československé*. Praha: Matice české, 1931, 126 s.
- KŘEŠŤAN, Jiří. P. Pitter a spolky radikálních pacifistů v Československu. In *Sborník referátů: Přemysl Pitter – život – dílo – doba*. Praha: Ped. M. J. A. K., Spolek MILIDU a NFPP a OF, 1996. 212 s. ISBN 80-901461-4-7.
- KUČERA, Zdeněk; ŠTVERÁK, Vladimír. *CHRESTOMATIE z dějin pedagogiky*. 1. vyd. Praha: Karolinum, 1999. ISBN 80-7184-626-0. Kapitola Náboženská výchova v 19. – 20. století. Přemysl Pitter (1895 – 1976).

- MATOUŠ, Miroslav. Přemysl Pitter a pacifismus. In Sborník: *Přemysl Pitter- život a dílo*. Praha: Pedag. muz. J. A. Komenského, Spolek MILIDU Curych a NPP a OF, 1994. 128 s. ISBN 80-901461-1-2.
- MATOUŠ, Miroslav. *Přemysl Pitter a vyšší režie*. Praha: ERMAT, 2014, 155 s. ISBN 978-80-87178-20-1.
- MATOUŠ, Miroslav. *Zvláštní člověk Přemysl Pitter*. Praha: Bonaventura, 2001, 78 s. ISBN 80-85-197-26-X.
- PASÁK, Tomáš. *K poctě Přemysla Pittra – výběr exilových proslovů a projevů*. Praha: Ped. Muzeum J. A. Kom. A NFPP a OF, 1995, 63 s. ISBN 80-901461-3-9.
- PASÁK, Tomáš. Přemysl Pitter a česko - německé vztahy 1922 – 1976. In *Sborník referátů: Přemysl Pitter – život – dílo – doba*. Praha: Ped. M. J. A. K., Spolek MILIDU a NFPP a OF, 1996. 212 s. ISBN 80-901461-4-7.
- ŠTĚPÁN, Jan. Česko – německé vztahy na pozadí díla Přemysla Piitra. In *Sborník: Přemysl Pitter – život a dílo*. Praha: Ped. Muz. J. A. Komenského, Spolek MILIDU Curych a NFPP a OF, 1994. 128 s. ISBN 80-901461-1-2.
- ŽÁRSKÁ, Monika. *Silná žena*. Projev prosloven 9. 7. 2011, Norimberk.

Periodika:

Hovory č. 1: sborník Nadace Přemysla Pittra a Olgy Fierzové Praha. Praha: Oliva, 1995, 155 s., [16] s. il. na příl. ISBN 80-901634-9-1.

Hovory č. 2: sborník NPP a OF Praha. Referáty ze semináře „Přemysl Pitter – křesťan“. Praha: Oliva, 1996, 134 s. ISBN 80-85942-23-2.

Hovory č. 3: sborník NPP a OF Praha : památce MUDr. Emila Vogla (1901-1977). Praha: Oliva, 1997, 101 s., [8] s. il. na příl. ISBN 80-85942-25-9.

Hovory č. 4: sborník NPP a OF Praha : památce Ralpha Hegnauera (1910-1997). Praha: Oliva., 1998, 99 s., [16] s. il. na příl. ISBN 80-85942-35-6.

Hovory č. 5: sborník NFPP a OF. Praha :Oliva, 1999, 95 s. [8] s il. na příl. ISBN 80-85942-41-0.

Hovory č. 6: sborník NFPP a OF. Referáty z mezinárodní Konference „Žena ve stínu“. Praha: Dingir, s. r. o., 2000, 171 s. [24] s il. na příl. ISBN 80-902528-4-2.

Hovory č. 7: sborník NFPP a OF. Praha: Dingir, s. r. o., 2001, 90 s. [8] s il. na příl. ISBN 80-902528-6-9.

Hovory č. 8: sborník NFPP a OF. Praha: Dingir, s. r. o., 2002, 92 s. ISBN 80-902528-8-5.

Hovory č. 9: sborník NFPP a OF., k 70. výročí otevření Milíčova domu. Praha: Dingir, s. r. o., 2003, 83 s. [12] s il. na příl. ISBN 80-86779-01-7.

Hovory č. 10: sborník NFPP a OF., k 65. výročí otevření ozdravovny v Mýtě. Praha: Dingir, s. r. o., 2004, 76 s. [22] s il. na příl. ISBN 80-86779-03-3.

Hovory č. 11: sborník NFPP a OF., k 110. výročí narození Přemysla Pittra. Praha: Dingir, s. r. o., 2005, 185 s. [16] s il. na příl. ISBN 80-86779-04-1.

Hovory č. 12: sborník NFPP a OF., k 30. výročí úmrtí Přemysla Pittra. Praha: Dingir, s. r. o., 2006, 60 s. [8] s il. na příl. ISBN 80-86779-05-X.

Edice Hovory 17. Evropský humanista Přemysl Pitter (1895-1976): sborník z mezinárodní konference. Ve Středoklukách: Z. Susa pro NFPP a OF, 2014, 90 s., [6] s il. na příl. ISBN 978-80-86057-94-1.

Elektronické zdroje:

Základní Informace pro školní rok 2013/2014 [online] 2008 [cit. 2015-05-30.]

Dostupné z: <http://www.milicuvdum.cz/o-skolce-..>

Přílohy

Poznámka k rozhovoru s pamětníkem Miroslavem Matoušem.

Již před 65 lety se Miroslav Matouš seznámil s Přemyslem Pittrem. Jeho osobní svědectví pro mě bylo velmi přínosné, protože měl možnost s Pittrem spolupracovat v Milíčově domě, navštívil ho ve Švýcarsku atd. Tím, že se s ním seznámil už v dospělém věku, mělo jeho osobní svědectví pro mě hlouběji vypovídající hodnotu než svědectví některých jiných pamětníků, kteří se s Přemyslem P. setkali ve svém mládí. Je jedním z těch, kteří mohou díky svému věku a doživotnímu kontaktu s Přemyslem Pittrem podat autentické svědectví. Sám M. Matouš napsal řadu článků a dvě knihy o Pittrovi. Z nich jsem měla možnost čerpat, než jsem s ním uskutečnila následující rozhovor. Dozvěděla jsem se z nich např., že spolu s manželkou v srpnu roku 1950 vedl letní tábor v ozdravovně v Mýtě u Rokycan. Tyto dokumenty a sám M. Matouš jako nositel, dotvořily atmosféru působení Přemysla Pittra v této práci.

Rozhovor s M. Matoušem

Rozhovor se uskutečnil dne 11. 12. 2014.

Za panem Miroslavem Matoušem, pamětníkem a osobním přítelem Přemysla Pittra a pracovníkem v Milíčově domě, jsem přijela do jeho pražského bytu a položila mu několik otázek.

1) Jak jste se seznámil s Přemyslem Pittrem?

„Bylo to v roce 1950, když moje žena byla na návštěvě u rodičů v Ostroměři. Tak jsem chodíval do Voňkovy vegetárky na náměstí Míru. Když se jede Francouzskou, tak je to ten dům na rohu, dnes tam je také nějaká jídelna. Tam dřív byla ta vegetárka. A já jsem se zde seznámil s paní doktorkou Vojáčkovou, jejíž maminka byla Angličanka. Hovořili jsme u stolu a ona mi jednou řekla, bratře Matouši, vy při svých znalostech a názorech byste měl poznat Přemysla Pittra. Já jsem se ptal, kdo to je? Tak mi řekla, kdo to je a já jsem hned druhý den ráno zašel do Milíčova domu, abych se s ním osobně seznámil. Představil jsem se mu jako učitel náboženství v Československé církvi. Hovořili jsme o problémech výchovy dětí a já jsem mu samozřejmě vykal, on byl ředitelem zmíněného

ústavu a tak jsem ho i tituloval. On mi potom za chvíli řekl: „Poslyš, nenadávej mi.“ A nabídl mi tykáni a spolupráci. To bylo za několik minut takové prokádrování, že mě uznal, abych byl jeho spolupracovníkem. Začali jsme tam docházet, moje žena a já. Ona měla na starosti dívky při ručních pracích a já hochy z pátých tříd. Téhož roku jsme byli tři neděle ještě s mou ženou v letním sídle nad Mýtem u Rokycan, tam byla ozdravovna. Správcovi byli manželé Paškovi. Děti nás oslovovaly strýčku a tetinko, navozovalo to rodinnou atmosféru, kterou děti skutečně prožívaly. Tam jsem ty děti měl jen sám a měl jsem program podle toho, jak jsem sám chtěl. Takovou důvěru měl ve mně Přemysl Pitter. Tak to bylo to seznámení.“

2) Je známo, že v Pittrově období Milíčova domu tam bylo „jádro“ (komuna), mohli byste přiblížit nejbližší spolupracovníky P. Pittra?

„Pokud jde o to jádro, v církvi se vědělo, že se znám s Přemyslem Pittrem a vršovický bratr farář Kalný mi jednou řekl: Prosím tě Mirku, proč není Pitter v nějaké církvi? Já jsem nad tím přemýšlel a hovořil jsem o tom s profesorem Rutrlem, to byl teolog na Husově fakultě, a on mi řekl: „Milíčův dům je církev, v tom pravém smyslu „svolání Boží“. Tak to bylo to jádro, skutečně to bylo obcenství v pravém smyslu. Já jsem tam poznal především Fedora Krcha, protože Olga Fierzová byla tenkrát v zahraničí. Musela odjet na pohřeb své sestry a naše úřady už ji nepustily zpátky. Samozřejmě manžele Rottovi, kteří tam byli správci. Bratr Rott byl také hospodářem. Potom tam byla sestra Pohorská, která byla takovým prostředníkem mezi duchovním světem a Milíčovým domem, a byly tam ještě asi dvě sestry, které pečovaly o děti. A také tam chodila se mnou moje žena. A potom to byl Pepík Horáček, ten byl dávný spolupracovník Přemysla Pittra, učitel. To bylo jádro těch jeho spolupracovníků.“

3) Několikrát v životě musel změnit P. Pitter okruh přátel, dokázal byste říci, kdo byl pro něj nejvýznamnější přítel do příchodu Olgy Fierzové?

„To vám nepovím, jestli měl někoho, tak výrazného jako byla Olga Fierzová, nevím, protože Fedor Krch přišel až potom. Takže nevím, zda měl do té doby nějakého významného nebo významnějšího přítele.“

Dalo by se vytipovat, kdo to byl v období, kdy působil v táboře Valka?

„Já samozřejmě tu dobu, kdy Přemysl Pitter a Olga byli deset let v táboře Valka znám, ale nějaký významný spolupracovník mi není znám. Asi byli, ale někdo, kdo by se mohl

rovnat Olze nebo Fedorovi, to ne. Protože on tam byl jmenován jako sociální a duchovní správce. Olga tam byla také, ale většina spočívala na jeho bedrech.“

A v období ve Švýcarsku byl někdo tak významný, jako Olga Fierzová?

„Stýkal se také s ostatními emigranty, třeba s Janem Milíčem Lochmanem. Ten byl potom profesorem teologie v Basileji. On se s ním potom také loučil a byl také při tom, když dostal Přemysl titul dr. h. c.²⁸⁸ Do Švýcarska, do městečka Affoltern am Albis přišel P. Pitter s Olgou v roce 1964-5. Ne k zaslouženému odpočinku, ale P. Pitter založil v Curychu ekumenický Husův sbor, kde měl pravidelná kázání a také začal vydávat „Hovory s pisateli“, které se dostávaly i sem k nám. Psal knihu o svém působení, která byla později vydána i česky pod názvem „Nad vřavou nenávisti“ a mnoho dalšího. „

4) S kým z té skupiny kolem Milíčova domu jste byl po útěku P. Pittra v kontaktu?

„Především s Fedorem Krchem. Protože my jsme se tady po Přemyslově odchodu stýkali s takovým menším kruhem přátel. K tomu patřila třeba Božena Holubová, Marie Strnadová, které nás občas navštěvovaly. Fedor Krch k nám chodíval často na návštěvu. To byly krásné chvíle. Byl to moudrý člověk. To trvalo do doby, než F. Krch zemřel. Takže jsme tady vlastně podruhé nějak osiřeli. Potom to bylo několik dalších přátel - Miloš Benedikt, Pepa Horáček, ten byl už v Jablonci, myslím se svou ženou. On už měl sklerózu multiplex. A tak byl už z toho nějak vyřazen. Tak to byly už jen takové trosky, které zůstaly z doby, kdy byl Milíčův dům ještě v provozu.“

A manželé Rottovi, s těmi už jste se nestýkal?

„Ano, s těmi jsem se vídal. Protože zůstali jako správci. Ale ty podmínky byly docela jiné. Protože vychovatelé byli vyměněni násilím, ti dosavadní tam nemohli chodit, třeba Blanka Sedláčková tam také nesměla. My také ne, ale Rottovi jako správci měli hospodářské záležitosti, ti tam zůstali. To se jim hodilo, protože někdo se o to musel starat. Ale vím, když jsem tam občas chodíval, že poměry se změnily, např. chodilo tam povinně více dětí, než to bylo únosné. A také kázeň už nebyla taková. Protože v době, kdy jsme tam chodili my, tak ty žižkovské děti, to byla taková kázeň dobrovolná, kázeň z lásky. Také nějaké kárné prostředky tam nebyly, protože to bylo vlastně obecnství dospělých s dětmi, taková rodina. Potom už to takové nebylo. To už nebyl Milíčův dům, ten způsob výchovy, to už bylo něco jiného, jako normální družina. Ten punc se ztratil.“

---

²⁸⁸ Zkratka Doctor honoris causa, čestný doktor- zkratka uváděná za jménem.

A Anna Pohorská, jak jste o ní mluvil?

„Ta zemřela brzy po tom, kdy Přemysl Pitter emigroval.“

5) Co je Váš nejsilnější dojem (zážitek) z Vašeho vztahu s P. Pittrem?

„Řekl bych, že jsem mu byl blízký tím, že jsem podobně jako on byl jakýmsi samorostem. Já jsem neprodělal nějakou církevní výchovu, Přemysl v podstatě také ne, ze školních lavic, to nebylo nic. A on se vlastně v takové izolaci orientoval a docházel k hodnotám víry sám, na základě zkušeností. A potom co přebíral z těch znalostí, které mohl získat z knih a podobně. To už byla záležitost jeho výběru. A já jsem podobně vyrůstal sám, takže i moje zkušenosti byly podobné. A tím jsme si byli blízcí, že jsme se nějakým způsobem nevešli do nějakého koryta, do nějakého rozmezí. Byly tady takové určité přesahy, které ale jsou vždy nějak tvůrčí. Protože teprve tam, kde člověk přesáhne, tak to znamená, že myslí samostatně. Myslím, že v tomto jsme si byli nejbliže.“

6) Na co ze vztahu s P. Pittrem i po těch letech vzpomínáte?

„ Z toho, co mi vyprávěl, tak si pamatuji dobře, jak to bylo, když začal shromažďovat děti na Žižkově. Nevěda, jak to má dělat. On prostě chtěl těm dětem pomáhat a byl členem skupiny, která se starala o oděv, šaty a potravu. Ale Pitter poznal, že ty děti potřebují něco víc, a to něco je nějaká výchova. Tak je shromažďoval leckde. Na loutkové divadlo a národní písničky a potom postupně přecházel hlouběji k hodnotám duchovním. A jednou mě říkal, jak si ověřoval to své působení na dětech. Jednou, jak mi vyprávěl, po nějaké povídce nebo vyprávění, se ptal jednoho chlapce, jak se mu to líbilo? A on řekl, že to bylo blbý. Přemysl mi řekl, kdybych se zeptal nějakého slušně vychovaného chlapce z Vinohrad, tak ten by řekl, bylo to velice hezké. Takto se on učil od dětí, jak se to má dělat. A to byla vlastně nejlepší výchova. Protože bezprostředně pochopil, co ty děti potřebují. Když jsem po letech hovořil se svým přítelem, byl to evangelík, profesor na fakultě J. B. Čapek, tak mě říkal, že si neumí představit lepšího vychovatele ministrem školství než Pittra. Jenomže Pitter by to nikdy nevzal, jeho místo bylo mezi dětmi. Tak to byla tato zkušenost. On také rád žertoval, byl vtipný. Vyprávěl mi, že když byl v emigraci, tak jednou měl přednášku v nějakém městečku nebo obci ve Švýcarsku. Bydlel v horském hotýlku a za ním se vypravil nějaký jeho ctitel, který slyšel tu přednášku. A ptal se vrátného, kde by našel pana Přemysla Pittra. Vrátný ukázal tam na stráň, kde Pitter dělal kotrmelce. A ten

návštěvník znechuceně odešel. To je příklad té jeho dětské povahy. On se uměl radovat jako děti. “

7) Co měl Přemysl Pitter rád, co rád dělal?

„Já myslím, že Pitter rád dělal něco společně s dětmi. Například na zahrádce u Milíčova domu. To bylo tenkrát větší prostranství. Tam děti pěstovaly květiny, zeleninu a stromky. A taky vím od něj a od Olgy, že je tam vodívali a zaučovali, jak se to dělá. Aby z toho měly radost, a aby rostliny ošetřovaly a měly k nim vztah. Já si myslím, že toto by mohlo být podstatné z toho, co P. Pitter dělal rád. “

8) Setkal jste se s O. Fierzovou, co byste mi mohl říci o ní, jaká byla?

„My jsme ji poznali v roce 1968, kdy bylo otevřené pražské jaro. Přemysl nás pozval na tři neděle na návštěvu. Taky ještě nějak krytým způsobem, pro jistotu, to se nepodepsalo a podobně. Tam jsme poznali Olgu. Byl to náš první let, do Curychu, trval hodinu. Viděli jsme ji za skleněnou plentou. Olga nás okamžitě přijala, jako svoje lidi. Olga byla člověk velice moudrý, který dovedl vlastně úplně přemístit svou činnost někam docela jinam. Tady byla učitelkou jazyků. Švýcarsko tam je samozřejmě němčina, francouzština, italština, angličtinu znala také. Ona nějakou dobu s rodinou žila v Holandsku. A také se naučila perfektně česky. Když poznala Pittra, tak neuměla česky. Její čeština byla potom tak vynikající, že jenom někdy člověk postřehl nějaký obrat, který není zcela česky. To ale byla výjimka v její výslovnosti, která byla naprosto česká. Mnoho vzdělaných lidí u nás by se muselo stydět před češtinou Olgy Fierzové.„

9) Jak vzpomínáte na pobyt ve Švýcarsku v roce 1968?

„To bylo velmi napjaté, protože se nevědělo, co bude. Byly obavy, ale doufali jsme, že to dopadne dobře. Denně jsme sledovali zprávy, protože ve švýcarském rozhlase byly pohotovostní reakce a zprávy, co se v Československu děje. Takže, to jsme stále sledovali. Tenkrát taky bylo Československo ve fóru. To byly velké sympatie. Taky tam Přemysl měl daleko větší sympatie tím, že tady byla tato doba. A my, pokud se vědělo, že jsme z Československa, jsme byli velice dobře přijímáni. Olga, ta nebyla iniciátorkou těch duchovních hodnot, ale v zápětí je sledovala a rozvíjela. I pokud jde o činnost a výchovu. Tak taky, pokud byla ještě tady v Praze, tak měla i ve Sbratření a jinde články, které se týkaly výchovy dětí. Ve Švýcarsku jsme měli opatřený pokojík ve stejné ulici jako oni, ale zde jsme pouze nocovali. Jinak jsme byli denně v jejich

bytě. To bylo v Gartenstrasse. Vilka byla asi poschod'ová, oni bydleli v přízemí. Dvě místnosti a příslušenství. Bydleli velice skromně. Pitter měl ve všem naprostý pořádek, ten věděl, kam sáhnout. Jeho dny měly svůj řád. Denní pořádek v táboře Valka včetně bohoslužeb pomáhal Přemyslovi bezpochyby udržovat náročný provoz na úrovni po celých deset let. Tedy Olga byla pořádná také, velice pečlivý člověk. Byli jsme tam tři týdny a odjeli čtrnáct dní před tím, než jsme byli obsazeni. To jsme se loučili na curyšském nádraží. Bylo dojetí, byly slzy, a to jsme je viděli naposledy. Pak zůstalo při písemném spojení až do smrti Přemysla Pittra. A potom ještě následovalo spojení písemné s Olgou Fierzovou až do té doby, kdy ona odešla. Já jsem ji navštívil, až po převratu v roce 1989, protože jsem byl pozván, jako člen Jednoty bratrské, německými emeritními členy do Königsfeldu, abych se účastnil jejich setkání. Bylo to kousek, takže jsem za Olgou zajel. Byl jsem u ní týden a to bylo naposledy, co jsem s ní hovořil. Ona potom už zemřela.“

10) Mohu se zeptat, co jste dělali, zažili při té návštěvě ve Švýcarsku?

„My jsme s Přemyslem také cestovali. Byli jsme v Lucernu, mám fotku s Přemyslem na tom dřevěném mostě. Okružní cestu jsme tam podnikli, několik samostatných cest a potom nám dal Přemysl stofrankovku, abychom cestovali samy. To jsme také udělali a v Interlakenu jsme se seznámili s evangelickým farářem a jeho prostřednictvím s majitelkou hotelu, která nás tam hostila. Jinak jsme denně měli ráno v devět hodin zamyšlení. Kdy Přemysl otevřel Bibli a rozjímal nad verši, které četl. To trvalo tak asi dvacet minut. To bylo pokračování toho, jak jsme to dělali v Milíčově domě na Žižkově. A večer, to jsme hovořili. Nebylo to nijak oficiální, ale byly to hovory velmi plodné. Protože Přemysl se chystal, když to bude možné, se vrátit. A co bude dál, jak to bude a co by se mělo. Takže o tom jsme velmi hovořili. Už to potom, ale samozřejmě nevyšlo. Ale nezapadlo to, i když spolek Přátel mládeže zanikl, protože Milíčův dům se nevrátil ani ta ozdravovna, ale zůstal nadační fond a ediční rada, která funguje. Váš dědeček je iniciátorem, vydává ty Hovory, to je velice dobré a záslužné, že to dělá. To funguje a kromě toho jsou také zařízení, které nejenom nesou jméno Přemysla Pittra, ale také se tam nějakým způsobem pracuje v jeho duchu. Třeba jsem se letos seznámil s waldorfskými školami, měl jsem tam dvě přednášky a tam jsem viděl velikou nástěnkou fotografií Přemysla Pittra. Oni na něj navazují, protože duchovně jsou mu blízko. Takové necírkevní křesťanství. To je i na jiných místech, kde mám spoje a mám možnost hovořit. Takže ono to funguje dál v jiné formě. Milíčův dům, ten samozřejmě neslouží, jak bylo to heslo „Já a můj dům sloužití budeme Hospodinu“. Tam je

mateřská škola. Ale donedávna, dokud tam byla paní ředitelka Vrabcová, tak tam myslím ten duch P. Pittra přetrvával.“

10) Jakou myšlenku, názor P. Pittra považujete za nejvýznamnější, nejpřínosnější?

„Já si myslím, že to, co je důležité z jeho duchovního odkazu je, že hleděl nějak nově věci promýšlet. Protože mu nestačilo klasické křesťanství v tom výkladu života. On měl blízko k převtělování, to byl velký problém. Od té doby uplynulo třicet pět roků a ono se ukazuje, že se to nedá jen tak odvodit. Když jsou tady určité prvky, na které je možno navázat. I když toto nevěděl, protože od té doby je mnoho výzkumů v oblasti vědecké, astrofyzikální a psychologické, tak je jasné, že se nemůžeme spokojit s klasickým výměrem prožívání křesťanství. Ale že je nutné podobně, jako byl opuštěn geocentrismus, vidět to nově. A nemůžeme si osobovat spolehlivé výklady těchto věcí. Protože ty katechismy, kde je to rozčlankované, tak to nefunguje. Ježíš sám neměl ucelené učení. Říkal „Boží království je jako ....“ On, který věděl nejvíc, neříkal takhle to je. Ale je to jako.....symbolicky. Taky používal podobenství. To bylo blízké Přemyslu Petrovi i mě. Protože ta jeho teologie je poměrně velice jednoduchá, šlo tam o to, aby se člověk obrátil. Aby se stal novým člověkem.“

Rozhovor byl panem Miroslavem Matoušem autorizován, 22.5. 2015.

Obrazová příloha

Seznam příloh:

- 1) Šestiletý Přemysl Pitter s rodiči.
- 2) Přemysl v devíti letech, se svojí maminkou.
- 3) Foto Přemysla P., jako sedmnáctiletého na Vsesokolském sletu v r. 1912.
- 4) Roznášení obědů za frontovou linií. Pitter první zleva.
- 5) Po návratu z fronty.
- 6) Po návratu z války.
- 7) Spisovatelka a protiválečná aktivistka Pavla Moudrá se svým adoptivním synem, r. 1939.
- 8) Na foto A. Pohorská, A. Pohlová, P. Pitter a Gavro Komlenič. Toho Pitter přivezl z Balkánu se záměrem vychovat jej podle svých představ. V Praze vychodil školu, později odjel do Švýcarska, kde měl prosperující stavební firmu.
- 9) Pražská skupina Svazu smíření na konferenci v lázních Houšťka u Staré Boleslavi, 27. a 28. 10. 1929.
- 10) Členové Nového Jeruzaléma. (Foto ze silvestru 1924.)
- 11) Heinrich Tutsch. Proslul jako organizátor výměnných pobytů mezi českými a německými studenty.
- 12) Dr. Tech. Ing Karel Skorkovský, stavitel Milíčova domu. Realizoval řadu významných staveb: Veletržní palác, Masarykovy domovy (dnešní Thomayerova nemocnice v Krči) a další. Po komunistickém převratu byl silně perzekuován.
- 13) Budova Milíčova domu, r. 1937.
- 14) Nejbližší spolupracovníci z Milíčova domu ve třicátých letech.
Přemysl Pitter, Anna a Josef Rottovi, Olga Fierzová, Milada Horáková, Anna Pohorská, Ferdinand Krch.
- 15) Dětský letní tábor v Mýtě u Rokycan, rok 1939.
- 16) Ferdinand Krch, od r. 1934 hlavní spolupracovník P. P. a O. F. v Milíčově domě.
- 17) Pamětní deska P. Pittra na budově školy v Mýtě u Rokycan.

- 18) Skupina přátel a bývalých dětí z Milíčova domu u Ozdravovny v Mýtě u Rokycan v Pitrově jubilejním roce 1995.
- 19) „Akce Zámky“ - Zámek Kamenice nedaleko Prahy, 1946.
- 20) Skupina židovských dětí, zachráněných z Terezínského ghetta, zotavujících se na zámku Olešovice, léto 1945.
- 21) Dr. Emil Vogl a O. Fierzová během „Akce Zámky“, 1947.
- 22) MUDr. Emil Vogl, jeden z hlavních spolupracovníků P, P. na „ Akci Zámky“. Na zámky přišel přímo z koncentračního tábora a pomáhal jak židovským, tak i německým dětem.
- 23) Německé děti z českých internačních táborů zotavující se na zámku Kamenice, léto 1946.
- 24) Konference Akad. YMCA v Obříství- 1945.
Zleva stojící Přemysl Pitter, sedící J. L. Hromádka, J. B. Souček.
Předmětem jednání byl zákaz veřejných poprav.
- 25) Protestantská kaple v táboře „Valka“ u Norimberku.
- 26) Čeští a Slovenští uprchlíci po nedělním shromáždění s P. Pittrem a O. Fierzovou před táborovou kaplí, léto 1953.
- 27) První zima v dřevěných barácích v táboře „Valka“ byla velmi těžká. Příklad uhlí na osobu byl 1,4 kg na den.
- 28) Přemysl Pitter u vchodu do uprchlického tábora „Valka“.
- 29) P. Paulus Sladek, 14. 3. 1996, Zwiesel.
- 30) Přemysl a Olga, Frankfurt nad Mohanem, srpen 1965.
- 31) Na balkoně bytu v Affoltern am Albis.
- 32) Přemysl P. při slavnostním shromáždění při příležitosti 550. výročí od upálení Mistra Jana Husa.
- 33) Přemysl P. a Olga F. přebírají pamětní medaili na Izraelském konzulátu, 18. listopadu 1966.
- 34) Návštěva Přemysla a Olgy v Izraeli, loučení na letišti v Haifě.
- 35) Biskup Jaroslav Škarvada, sekretář kardinála Dr. J. Berana v letech 1965 – 1969. Při úvodním pozdravu na semináři „ P. Pitter – křesťan“ V modlitebně CB v Praze 1, Soukenická.
- 36) Ing. Titus Zelený, předseda spolku MILIDU, prezident nadačního fondu PP a OF. Tamtéž.

- 37) Prof. ThDr. Jan M. Lochman, byl dvakrát rektorem na Univerzitě v Basileji.
V exilu byl blízkým přítelem Přemysla Pittra a P. Lotara. Tamtéž.
- 38) Prof. ThDr. Jan M. Lochman.
- 39) Přemysl Pitter na schůzi „Svazu“ v Basileji, 15. 7. 1972.
- 40) Petr Lotar, přelom 50. a 60. let, kdy navázal velmi hluboké přátelství s Přemyslem P.
- 41) Faksimile 1. strany pastýřského listu kar. J. Berana z 1. 12. 1966 s věnováním Přemyslu P.
- 42) Olga Fierzová, rok 1904, Baden, Švýcarsko.
- 43) Olga F. se sestrou Claire.
- 44) Otec Olgy F. a její sestra při návštěvě v Praze, 1938.
- 45) Olga F. v sedmdesátých letech.
- 46) Hrob ThDr. Alexandra Heidlera, Mnichov – Waldfriedhof, 16. 5. 2010.
- 47) Haidmühle, obec na státní hranici Česko-bavorské, kde se v roce 1955 konala mše sudetoněmeckých katolických křesťanů, sdružených v Ackermann-Gemeinde. Hlavním celebrantem byl P. Dr. Paulus Sladek. Ve svém kázání vyznal viny svých krajanů vůči bývalým českým spoluobčanům a požádal o odpuštění.
- 48) Milíčův dům dnes.
- 49) Pamětní deska Přemysl Pittra na budově dnešního Milíčova domu- mateřské školy.
- 50) Pamětní kout Přemysla P. v dnešním Milíčově domě.
- 51) Foto sestry farářky CČSH Daniely Rajmonové (nar. 12. 3. 1930 v rodině Hlaváčových.) Ředitel bohoslovecké koleje ji od jejího záměru vystudovat učitelku náboženství nasměroval na Husovu bohosloveckou fakultu, kam přišla do „silného“ ročníku v roce 1949 (mj. Vlad. Kubač, Zd. Kučera, M. Salajka). Kněžské svěcení přijala od biskupa Boh. Skalického v září 1953 v Hradci Králové. Zde a v Jičíně byla pomocnou duchovní. První farářské místo zastávala v Rychnově nad Kněžnou. V roce 1956 se provdala za MVDr. Ant. Rajmona. Celá jejich rodina po vpádu vojsk Varšavské smlouvy odešla do Švýcarska. Zde se společně s jinými českými faráři přihlásila na výzvu P. Pittra ke práci ve sboru, který chtěl založit v Curychu, jako ekumenický Husův sbor Čechů a Slováků. Od jeho založení na zlomu let 1968 – 69 úzce spolupracovala s Přemyslem Pittrem. Po jeho i Olžině odchodu spravuje dosud tento sbor.
- 53) Foto Miroslava Matouše (nar. 28.10.1921).

1) Šestiletý Přemysl Pitter
se svými rodiči.

Archiv MUDr. Přemysla Strnada

2) Devítiletý Přemysl.

Archiv MUDr. P. Strnada.

3) P.Pitter (označený křížkem), jako sedmnáctiletý na Všesokolském sletu v
r. 1912.

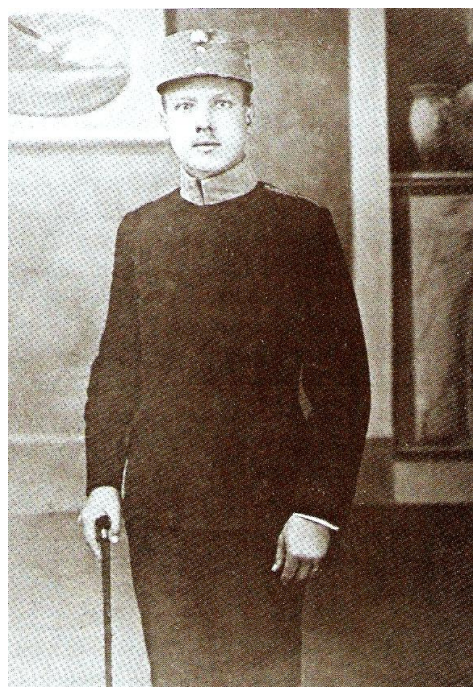
KOSATÍK, P. *Sám proti zlu*. Praha:Paseka, 2009, s. 18.

4) Roznášení obědů. První zleva P. P.

Archiv MUDr. P. Strnada.

5) Po návratu z války.

KOSATÍK, P. *Sám proti zlu*. Praha: Paseka, 2009, s. 26.

6) Po návratu z války.

Archiv MUDr. P. Strnada.

7) Pavla Moudrá se svým adoptivním synem. (1939)

Soukromý archiv.

8) A. Pohorská, A. Pohlová, P. Pitter a Gavro Komlenič.

Soukromý archiv.

9) Pražská skupina Svazu smíření na konferenci v lázních Houšťka u Staré Boleslavi, 27. a 28. 10. 1929.

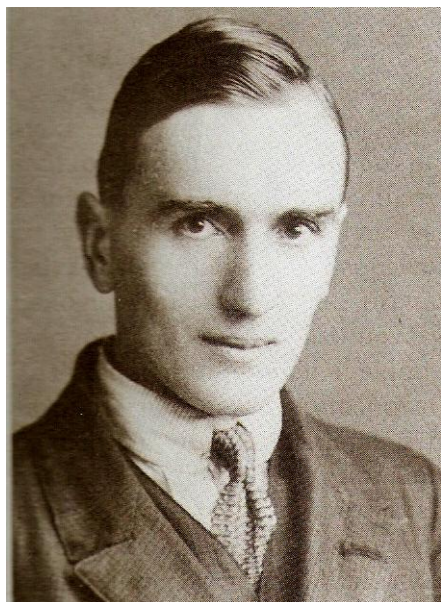
Soukromý archiv.

10) Členové Nového Jeruzaléma. (1924)

KOSATÍK, P. *Sám proti zlu*. Praha: Paseka, 2009, s. 62.

11) Heinrich Tutsh.

KOSATÍK, P. *Sám proti zlu*. Praha: Paseka, 2009, s. 71.

12) Dr. Karel Skorkovský.

Archiv rodiny Skorkovských.

13) Milíčův dům.(1937)

Prodejní pohlednice.

14) Nejblíží spolupracovníci z Milíčova domu ve třicátých letech.

Přemysl Pitter, Anna a Josef Rottovi, Olga Fierzová, Milada Horáková, Anna Pohorská, Ferdinand Krch.

KOSATÍK, P. *Sám proti zlu*. Praha: Paseka, 2009, s. 155.

15) Dětský letní tábor v Mýtě u Rokycan, rok 1939.

Soukromý archiv.

16) Ferdinand Krch.

KOSATÍK, P. *Sám proti zlu*.
Praha: Paseka, 2009, s. 153.

17) Pamětní deska na budově Ozdravovny v Mýtě u Rokycan.

Soukromý archiv.

18) Skupina přátel a bývalých dětí z Milíčova domu u Ozdravovny v Mýtě u Rokycan v Pitrově jubilejním roce 1995.

Soukromý archiv.

19) „Akce Zámky“ - Zámek Kamenice nedaleko Prahy, 1946.

Soukromý archiv.

20) Skupina židovských dětí, zachráněných z Terezínského ghetta, zotavujících se na zámku Olešovice, léto 1945.

Soukromý archiv.

21) Dr. E. Vogl a O. Fierzová během akce „Zámky“, 1947.

Soukromý archiv.

22) MUDr. Emil Vogl, jeden z hlavních spolupracovníků Přemysla P. na „Akci Zámky“.

KOSATÍK, P. *Sám proti zlu.* s. 155.

23) Německé děti z českých internačních táborů zotavující se na Zámku Kamenice, léto 1946.

Soukromý archiv.

24) Konference Akad. YMCA v Obříství - 1945.

Zleva stojící Přemysl Pitter, sedící J. L. Hromádka, J.B. Souček.

Soukromý archiv.

25) Protestantská kaple tábora „Valka“ u Norimberku.

Soukromý archiv.

26) Čeští a Slovenští uprchlíci po nedělním shromáždění s P. Pittrem a O. Fierzovou před táborovou kaplí, léto 1953.

Soukromý archiv.

27) První zima v dřevěných barácích v táboře „Valka“ byla velmi těžká.

KOSATÍK, P. *Sám proti zlu*. Praha: Paseka, 2009, s. 155.

28) Přemysl Pitter u vchodu do uprchlického tábora „Valka“.

Soukromý archiv.

**29) P. Paulus Sladek,
14.3. 1996, Zwiesel.**

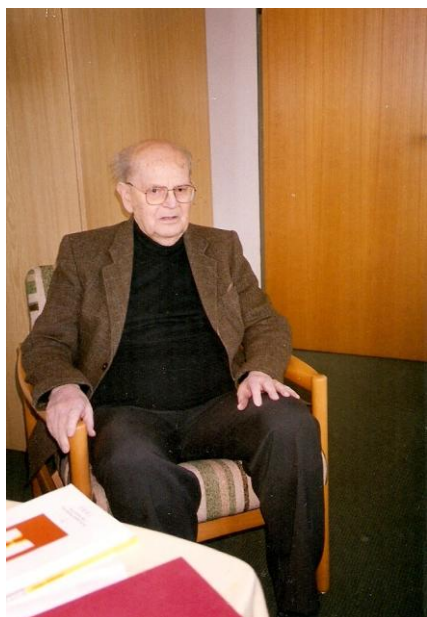

Foto J. Štěpán.

**30) P.P a O.F. Frankfurt n. M, srpen
1956.**

Soukromý archiv.

31) Na balkoně bytu v Affoltern am Albis.

Soukromý archiv.

**32) Přemysl při slavnostním shromáždění na výročí 550. let
od upálení M. J. Husa, Kostnice, 1965.**

Soukromý archiv.

**33) Pamětní medaile na izraelském konzulátu,
18. listopadu 1966.**

Soukromý archiv.

34) Návštěva Izraele, letiště v Haifě.

Soukromý archiv.

**35) Biskup Jaroslav Škarvada, sekretář kar. J. Berana,
1965 – 1969.**

Foto S. Vágner.

**36) Ing. Titus Zelený, předseda spolku MILIDU,
prezident nadačního fondu PP a OF.**

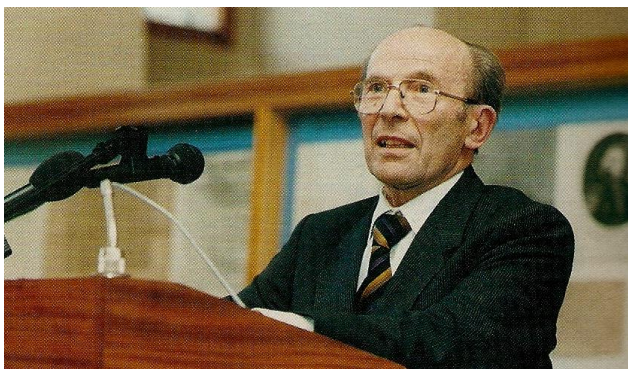
Foto S. Vágner.

**37) Prof. ThDr. Jan M. Lochman,
byl dvakrát rektorem na Univerzitě v Basileji.**

Foto S. Vágner.

38) Prof. ThDr. Jan M. Lochman.

Archiv PP a OF.

**39) Přemysl P. na schůzi „Svazu“
v Basileji, 15.7. 1972.**

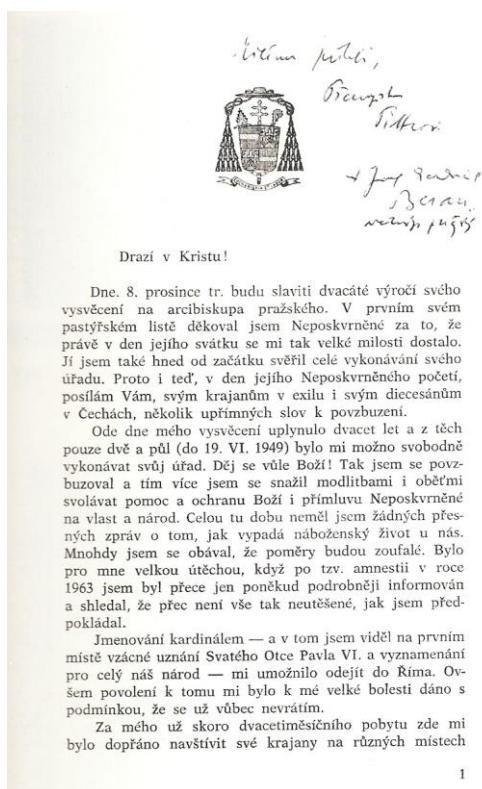
Soukromý archiv.

**40) Petr Lotar, přelom 50. a 60. let,
kdy navázal přátelství s P.P.**

Hovory č. 1, 1995, obr. příloha, s. 170.

**41) Faksimile 1. strany pastýřského listu k. J. Berana
z 1.12. 1966 s věnováním Přemyslu P.**

Hovory č. 4, 1998, obr. příloha, s. 118.

**42) Olga Fierzová, rok 1904,
Baden, Švýcarsko.**

Hovory č. 3, 1997, obr. příloha, s. 92.

43) O. Fierzová se sestrou Claire.

Hovory č. 6, 2000, obr. příloha, s. 180.

44) Otec O. Fierzové a její sestra na návštěvě v Praze, 1938.

Hovory č. 6, 2000, obr. příloha, s. 183.

45) Olga F., v sedmdesátých letech.

Soukromý archiv.

**46) Hrob ThDr. Alexandra Heidlera,
Mnichov, 16. 5. 2010.**

Foto J. Štěpán.

47) Haidmühle, 22.9. 2010.

Foto J. Štěpán.

48) Milíčův dům dnes – Mateřská škola Milíčův dům.

Foto L. Štěpánová, 30. 4. 2015.

49) Pamětní deska na budově Milíčova domu.

Foto L. Štěpánová, 30. 4. 2015.

50) Pamětní kout Přemysla P. v Milíčově domě.

Foto L. Štěpánová, 30. 4. 2015.

51) Foto Foto sestry farářky CČSH Daniely Rajmonové.

Foto S. Vágner.

52) Miroslav Matouš, pamětník Přemysla Pittra.

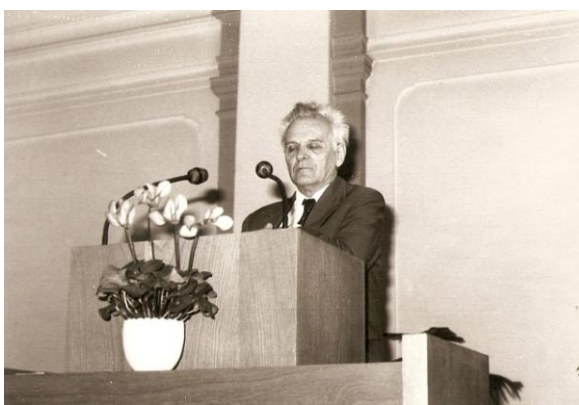

Foto S. Vágner.

Summary

Ten stops with Premysl Pitter **Deset zastavení s Přemyslem Pittrem** **Bc. Lucie Štěpánová**

This thesis "10 stops with Premysl Pitter" deals with the personality and life of the Christian humanists, savior of children, teachers, writers, thinkers, not the least important personalities in our modern history and the time in which he lived. The work itself is divided into ten chapters, each of which focuses on one area of his life. The work is also a chapter dedicated his most important colleague Olga Fierz. It also outlines Pitter's stance on Czech-German relations, including the development of his thought and ideas in a European context. Furthermore, his stance on T. G. Masaryk, the relationship with his closest collaborators. Work is also supplemented by interviews with eyewitnesses P. Pitter Mr. Miroslav Matous, who was his collaborator. Thanks to this year's 600th anniversary of the burning of Mr. Jan Hus, the work recalled Hus's major accents in the work of Premysl Pitter and his connection with the Czechoslovak Hussite Church.

Diplomová práce „10 zastavení s Přemyslem Pittrem“ se zabývá osobností a životem křesťanského humanisty, zachránce dětí, pedagoga, spisovatele, myslitele, v neposlední řadě významné osobnosti našich moderních dějin a dobou, ve které žil. Samotná práce je rozdělena do deseti kapitol, z níž každá se věnuje jedné oblasti z jeho života. V práci je také jedna kapitola věnována jeho nejvýznamnější spolupracovníci Olze Fierzové. Je zde nastíněn Pittrov postoj k česko-německým vztahům, také vývoj jeho myšlení a názorů v evropském kontextu. Dále jeho postoj k T. G. Masarykovi, vztah s nejbližšími spolupracovníky. Práce je také doplněna rozhovorem s pamětníkem P. Pittra s panem Miroslavem Matoušem, který byl jeho spolupracovníkem. Díky letošnímu 600. výročí upálení Mr. Jana Husa jsou v práci připomenuty Husovy nejvýznamnější akcenty v díle Přemysla Pittra a také jeho propojení s Církví československou husitskou.